

Seinäjoen
ammattikorkeakoulun
julkaisusarja

B

Elina Varamäki (toim.)

Pertti Kinnunen, Marko Kohtamäki,
Mervi Lehtola, Sami Rintala, Marko
Rossinen, Juha Tall ja Anmari Viljamaa

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2010

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
B. Raportteja ja selvityksiä 44

Elina Varamäki (toim.)

Pertti Kinnunen, Marko Kohtamäki, Mervi Lehtola,
Sami Rintala, Marko Rossinen, Juha Tall ja
Anmari Viljamaa

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2010

Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

- A. Tutkimuksia Research reports
- B. Raportteja ja selvityksiä Reports
- C. Oppimateriaaleja Teaching materials
- D. Opinnäytetöitä Theses

Myynti:

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5863-02-4 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)

ESIPUHE

Tämän järjestyksessään kolmannen Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsauksen käsittelyssä olleet vuodet 2008–2009 ovat edellisiin katsauksen ajanjaksoihin nähden poikkeukselliset. Pitkään jatkunut maailmantalouden ja vielä pidempään jatkunut Suomen talouden kasvu kääntyi ennennäkemättömän nopeasti taantumaksi. Globaali taloustaantuma on kohdannut alueemme yritykset siinä kuin muutkin niin Suomessa kuin kaikkialla maailmassa.

Maakuntamme tulevan hyvinvoinnin ylläpitämisen haasteisiin taloustaantuma luo lisäkertoimia. Kilpailu niin maailmanlaajuisesti kuin maamme sisälläkin tulee entisestään kiristymään. Maakunnan tulevan menestyksen rakentamisessa yrittäjyys, yrittäjät ja yrittäjämäinen ote kaikkeen tekemiseen ovat keskeisiä tekijöitä yleisen osaamisen tason nostamisen ohella.

Osaamisen kehittymisen varmistamiseksi maakunnassa on rakennettu oma malli korkeamman asteen koulutukselle ja tutkimukselle. Etelä-Pohjanmaan korkeakoulumallilla pyritään verkostomaisen toiminnan avulla luomaan resurssit ja mahdollisuudet valittujen profiilialojen osalta nostaa alueemme kilpailukykyä kansalliselle ja kansainvälisellekin tasolle. Mallin toteutukseen ovat sitoutuneet niin alueella toimivat korkeakoulutuksen ja –tutkimuksen organisaatiot, julkiset organisaatiot kuin alueen elinkeinoelämäkin.

Maineellemme yrittäjyyden maakuntana on vankka historiallinen perusta. Mutta miten yrittäjyysmaakunnan yrittäjyys vastaa osaltaan tulevaisuuden odotuksiin? Vahva perinne on hyvä pohja rakentaa tulevaisuutta, mutta se ei yksi riitä. Kuten eräs alueen elinkeinotoimija kyselyssä mainitsee: *”Eteläpohjalainen yrittäjyys on vuosisatainen, osaksi mystinenkin ilmiö, jonka olemassaoloa ja kehitystä ei voida valitettavasti pitää enää minkäänlaisena itsestäänselvyytensä. Tuudittautuminen siihen on tuhoisaa.”*

Tämä kahden vuoden välein toteutettu Yrittäjyyskatsaus tuottaa tutkittua tietoa maakuntamme yrittäjyyden tilasta ja sen kehityksestä sekä tehtyjen toimenpiteiden vaikutusten arvioimiseksi että tulevan päätöksenteon tueksi. Katsauksen tulokset pakottava miettimään, miten säilytämme Etelä-Pohjanmaan tulevaisuudessakin Suomen yrittäjyysmaakuntana. Kehityksen suunta on huolestuttavaa; asemamme on vakavasti uhattuna. Eikä kysymys ole pelkästään alueiden välisestä vertailusta tämän asian suhteen, vaan mitä suurimmassa määrin yrittäjyyden aikaansaamasta hyvinvoinnista.

Toivon, että tämän katsauksen tulokset johtavat maakunnallisessa työnjaossa sovittujen yrittäjyyden ydinprosessien vastuuorganisaatioissa ja -henkilöissä omien toimenpiteiden kriittiseen tarkasteluun ja uusien toimien suunnitteluun. Vaikka toimenpiteitä ja yritystä yrittäjyyden kehittämisessä on paljon, tarvitsemme lisää uusia ja käytännössä vaikuttavia tekoja - ja vieläpä pikaisesti.

Kiitän lämpimästi Elina Varamäkeä ja hänen johtamaansa työryhmää tämän Yrittäjyyskatsauksen toteuttamisesta.

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysmaakunta, toukokuu 2010

Jyrki Mäkynen

puheenjohtaja

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät

Sisällys

ESIPUHE	3
1 JOHDANTO	9
2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS	11
2.1 Yritykset ja toimipaikat.....	11
2.2 Yrittäjät	21
3 YRITYSTEN LAATU	27
3.1 Kasvuyrittäjyys	27
3.1.1 Pk-yritysten kasvuhalu.....	27
3.1.2 Kasvuyritykset	30
3.2 Yritysten kansainälistymisaste	33
3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta ja innovaatiot	36
3.4 Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavat yritykset.....	40
3.5 Teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit.....	43
4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA	48
4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset.....	48
4.2 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset	53
4.3 Omistajanvaihdokset	60
5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	63
5.1 Väestökehitys, koulutustaso ja työmarkkinanäkymät	63
5.2 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa.....	66
6 YKSITYISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT ETELÄ-POHJANMAALLA ..	73
6.1 Yksityisen palvelutoiminnan osuus.....	73
6.2 Yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kasvu ja kehitys	75
6.3 Yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys tulevaisuudessa	79
7. YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ-POHJANMAALLA	82
7.1 Yrittäjyysbarometri.....	82
7.1.1 Barometrin tavoitteet ja toteutus	82
7.1.2 Yrittäjyysbarometrin tulokset	83
7.1.3 Avoimet kysymykset ja vastaukset.....	88
7.2 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta	91
LÄHTEET	96
Liite 1. Yrittäjyysbarometrin lomake.....	99

KUVIOT

Kuvio 1.	Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2008.....	11
Kuvio 2.	Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen osuus koko maan toimipaikkojen liikevaihdosta ja henkilöstä, kehitys 1993–2008.....	12
Kuvio 3.	Yritystoimipaikat kunnittain 2008	14
Kuvio 4.	Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2008	16
Kuvio 5.	Yritysten liikevaihto Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2008	18
Kuvio 6.	Teollisten toimipaikkojen määrä tuhatta asukasta kohti 1993–2007....	20
Kuvio 7.	Teolliset ja muut toimipaikat tuhatta asukasta kohti vuonna 2008	20
Kuvio 8.	Yrittäjätensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000, 2005 ja 2007.....	25
Kuvio 9.	Yrittäjätensiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuosina 1990 ja 2007.....	26
Kuvio 10.	Miesten ja naisten yrittäjätensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2007.....	26
Kuvio 11.	Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä 2001–2010.....	29
Kuvio 12.	Viennin suhteellinen kehitys koko maassa	34
Kuvio 13.	Viennin suhteellinen kehitys maakunnittain 2005–2009.....	35
Kuvio 14.	Tutkimustyövuosien absoluuttinen taso maakunnallisesti vuonna 2008	36
Kuvio 15.	Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien osuus valtakunnallisesta 1997–2008	37
Kuvio 16.	Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (milj. euroa) Etelä-Pohjanmaalla seutukunnittain vuonna 2008.....	37
Kuvio 17.	Patenttien määrä suhteutettuna tutkimustyövuosien määrään maakunnittain vuonna 2007.....	38
Kuvio 18.	Kuva eteläpohjalaisten kasvuyritysten innovaatiostrategioista jatkuvan parantamisen (JP) ja radikaalin innovoinnin (RU) näkökulmista.	39
Kuvio 19.	Kibs-toimipaikkojen liikevaihdon kehitys 2002–2007.....	41
Kuvio 20.	Etelä-Pohjanmaan teollisuustuotannon bruttoarvo 2008 toimialoittain	43
Kuvio 21.	Etelä-Pohjanmaan teollisuuden investointiaste toimialoittain 2006–2008	45
Kuvio 22.	Yritysten määrä kunnittain 3. vuosineljänneksellä 2009	49
Kuvio 23.	Aloittaneet ja lopettaneet yritykset 2005–2009	50
Kuvio 24.	Yritysten nettoperustanta Etelä-Pohjanmalla päätoimialoittain 2005–2009	50
Kuvio 25.	Teollisuusyritysten nettoperustanta Etelä-Pohjanmaalla 2005–2009.	51
Kuvio 26.	Etelä-Pohjanmaan aloittaneet yritykset päätoimialoittain 2005–2009	52
Kuvio 27.	Etelä-Pohjanmaan lopettaneet yritykset päätoimialoittain 2005–2009	53
Kuvio 28.	Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain 2005–2009	54
Kuvio 29.	Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2005–2009... ..	55
Kuvio 30.	Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2005–2009	56
Kuvio 31.	Etelä-Pohjanmaalla vireille pannut yritysten konkurssit 2003–2009	57
Kuvio 32.	Konkurseissa mukana olleiden henkilöstömäärä Etelä-Pohjanmaalla 2003–2009.....	57

Kuvio 33. Vireille pantujen konkurssien lukumäärä ja osuus toimialoitain 2009	58
Kuvio 34. Etelä-Pohjanmaalla vireille pannut yrityssaneeraukset 2003–2009	58
Kuvio 35. Yrityssaneerauksissa mukana olleiden henkilömäärä Etelä-Pohjanmaalla 2003–2009	59
Kuvio 36. Yrityssaneeraukset Etelä-Pohjanmaalla toimialoitain 2009	60
Kuvio 37. Yrityksen tulevaisuus sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä itse luopuu päävastuusta yrityksessään vuosien 1999, 2003, 2006 ja 2010 tutkimuksissa	61
Kuvio 38. Elinkeinoilmasto	70
Kuvio 39. Elinkeinoilmaston kehittyminen	71
Kuvio 40. Yrittäjyysilmapiiri	72
Kuvio 41. Terveys- ja sosiaalipalveluyritysten liikevaihto (1000 euroa) maakunnittain 2008	74
Kuvio 42. Yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen liikevaihto (euroa) / asukas maakunnittain 2008	75
Kuvio 43. Terveys- ja sosiaalipalvelujen yksityiset toimipaikat Etelä-Pohjanmaalla 2000–2008.....	76
Kuvio 44. Terveys- ja sosiaalipalvelujen yksityiset toimipaikat Etelä-Pohjanmaalla 2006–2008.....	77
Kuvio 45. Aloittaneet ja lopettaneet terveys- ja sosiaalipalveluyritykset Etelä-Pohjanmaalla 2005–2008.....	78
Kuvio 46. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten kasvuhakuisuudesta.....	84
Kuvio 47. Elinkeinotoimijoiden arviot tärkeimmistä kehittämispanostuksen kohteista.....	86
Kuvio 48. Elinkeinotoimijoiden arviot yrittäjyyden edistämisen prosessin toimivuudesta parhaiten	87
Kuvio 49. Yrittäjyyden edistämisen prosessin toimivuus huonoiten.....	87

TAULUKOT

Taulukko 1. Yrittäjyyskatsauksen viitekehys	10
Taulukko 2. Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruusluokittain 2008	15
Taulukko 3. Yrittäjien ja palkansaajien lukumäärän suhteellinen muutos vuodesta 2005 vuoteen 2007	22
Taulukko 4. Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2008	23
Taulukko 5. Yrittäjien (poislukien alkutuotanto) määrä ja osuus ikäryhmittäin Etelä-Pohjanmaalla ja koko Suomessa 2007	23
Taulukko 6. Pk-yritysten kasvuhakuisuus	27
Taulukko 7. Kasvuyritysten määrät TE-keskusalueilla	32
Taulukko 8. Osuus kibs-toimipaikoista, henkilöstöstä ja liikevaihdosta 2008	42
Taulukko 9. Yrittäjien näkemykset kuntien yritysvaikutusarviointista	69
Taulukko 10. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten laadun ja määrän kehityksestä Etelä-Pohjanmaalla	83
Taulukko 11. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten toimintaympäristön kehittymisestä	85
Taulukko 12. Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyydentästä	95

1 JOHDANTO

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsaus 2010 on kolmas laatuaan. Ensimmäinen yrittäjyyskatsaus toteutettiin osana Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelmaa vuonna 2006 ja toinen valmistui syksyllä 2008. Innoittajana maakunnallisen yrittäjyyskatsauksen toteuttamiselle on toiminut valtakunnallinen yrittäjyyskatsaus, jota on Työ- ja elinkeinoministeriön (ent. Kauppa- ja teollisuusministeriön) toimesta julkaistu 2003 lähtien tuottamaan ministeriölle tietoa yrittäjyyden politiikkaohjelman toimenpiteiden suunnittelun ja valmistelun tueksi.

Maakunnallisen yrittäjyyskatsauksen tavoitteena on:

- tarkastella poikkileikkauksena keväällä 2010, miltä Etelä-Pohjanmaan maakunta yrittäjyyden näkökulmasta näyttää
- peilata historiallista kehitystä tähän päivään ja päivittää edellisten yrittäjyyskatsausten tietoja
- vertailla Etelä-Pohjanmaan tilannetta muuhun Suomeen
- arvioida kehityksen suuntaa
- pohtia lukujen ja tilastojen syitä ja taustoja

Yrittäjyyskatsauksen käytännön tehtävä on toimia työvälineenä kaikille yrittäjille edistäjille ja kehittäjille maakunnassa. Tämä katsaus on laadittu siten, että se muodostaa oman itsenäisen kokonaisuuden suhteessa aikaisempiin katsauksiin.

Yrittäjyyskatsaukseen on haluttu mahdollisimman monipuolinen kuva yrittäjyyden ilmiöstä ja kentästä maakunnassa. Tämän katsauksen rakenne noudattelee pääosin edellisten katsausten rakenteita. Yrittäjyyttä tarkastellaan neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka ja yritysten toimintaympäristö, sillä näiden ajatellaan peilaavan yrittäjyyden kenttää mahdollisimman monipuolisesti. Nämä pääulottuvuudet sekä niiden alaulottuvuudet on esitelty taulukossa 1. Raportti etenee tämän viitekehityksen mukaisesti.

Uutena osiona suhteessa aikaisempiin katsauksiin on erillisen tarkastelun kohteeksi otettu sosiaali- ja terveysalan yrittäjyys ja sen kehittyminen maakunnassa. Lisäksi ensimmäistä kertaa on toteutettu maakunnan julkisille elinkeinotoimijoille Yrittäjyysbarometri, jonka tulokset raportoidaan tässä katsauksessa. Yrittäjyysbarometrin tavoitteena oli peilata yrittäjyyden asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, mihin suuntaan yrittäjyys ja yritystoiminta Etelä-Pohjanmaalla on kehittymässä sekä mitkä ovat yrittäjyyden edistämisen prioriteetit ja haasteet tulevaisuudessa.

Yrittäjyyskatsaus perustuu pääasiassa sekundäärisiin tilastoihin ja tutkimuksiin. Yksiin kansiin on haluttu koota erilaisia aineistoja, jotka kuvaavat eteläpohjalaista yrittäjyyskenttää. Suurin osa aineistoista perustuu Tilastokeskuksen tilastoihin tai Toimiala Onlinen tietoihin. Myös Suomen Yrittäjien ja Finnveran julkaisemaa Pk-barometria on hyödynnetty. Lisäksi katsauksessa on esitelty vastavalmistuneen Etelä-Pohjanmaan omistajanvaihdosbarometrin tuloksia. Varta vasten tätä katsausta varten toteutettiin em. Etelä-Pohjanmaan julkisille elinkeinotoimijoille ja yrittäjyyden edistäjille suunnattu yrittäjyysbarometri.

Taulukko 1. Yrittäjyyskatsauksen viitekehys.

Päälottuvuus	Alalottuvuus	Kirjoittajat
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	Yritysten/yritystoimipaikkojen määrä ja suhteellinen osuus, henkilöstön ja liikevaihdon kehitys Yrittäjien lukumäärä ja osuuden kehitys, koulutus ja ikärakenne Yrittäjaintensiteetti	Anmari Viljamaa ja Marko Rossinen Juha Tall Elina Varamäki
2. Yritysten laatu	Kasvuyrittäjyys Yritysten kansainvälistymisaste Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovaatiot Osaamisintensiiviset liike-elämän palveluja tuottavat yritykset Teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit	Elina Varamäki Pertti Kinnunen Marko Kohtamäki Anmari Viljamaa Marko Rossinen
3. Yrityskentän dynamiikka	Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaaneeraukset Omistajanvaihdokset	Marko Rossinen Marko Rossinen Elina Varamäki
4. Yritysten toimintaympäristö	Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa	Sami Rintala
5. Yksityiset sosiaali- ja terveysalan palvelut	Yritysten määrä ja suhteellinen osuus, kehitys ja tulevaisuuden näkymät	Mervi Lehtola
6. Yrittäjyysbarometri	Elinkeinotoimijoiden näkemykset yrittäjyyden kehittymisestä sekä siihen liittyvistä kehittämistoimista	Elina Varamäki

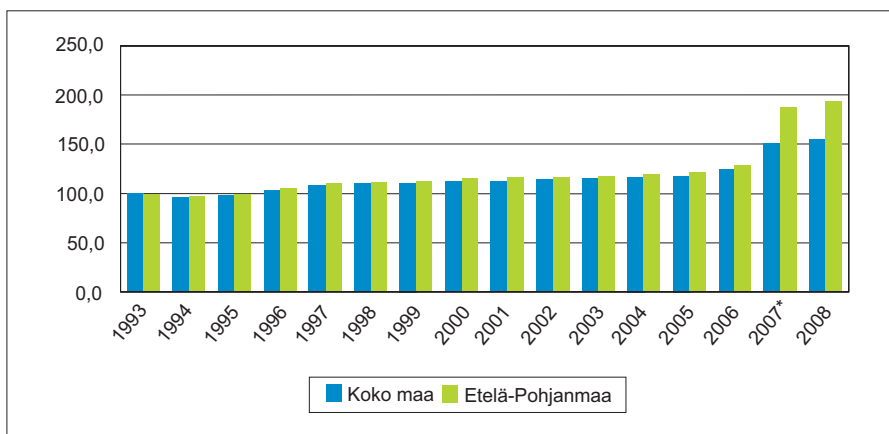
Yrittäjyyskatsauksen toteuttamiseen on osallistunut jälleen iso asiantuntijaryhmä. Katsauksen kokoajana ja toimittajana on toiminut Elina Varamäki (Seinäjoen ammattikorkeakoulu). Muut katsauksen kirjoittajat ovat Marko Rossinen ja Mervi Lehtola (Etelä-Pohjanmaan liitto), Anmari Viljamaa (Seinäjoen ammattikorkeakoulu), Marko Kohtamäki (Vaasan yliopisto/Epanet-verkosto), Juha Tall, Pertti Kinnunen (Etelä-Pohjanmaan kauppakamari) sekä Sami Rintala (Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät). Tilastoaineistojen tuottamisesta ovat vastanneet Leila Perälä ja Pekka Myrskylä Tilastokeskuksesta. Lisäksi yrittäjyysbarometrin nettikyselyn teknisestä toteutuksesta sekä tilastoaineiston analysoinnista on vastannut Päivi Borisov Seinäjoen ammattikorkeakoulun Markkinatutkimuspalveluista.

2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS

Yritysten määrällistä osuutta on kuvattu tässä luvussa yritystoimipaikkojen määränä ja suhteellisenä osuutena. Lisäksi yritystoimipaikkoja on tarkasteltu kunnittain. Yrittäjiä on myös tarkasteltu sekä absoluuttisena määränä että suhteellisenä osuutena koko väestöstä. Edelleen yrittäjiä on peilattu ikärakenteen ja koulutustaustan kautta.

2.1 Yritykset ja toimipaikat

Yritystoimipaikat. Yritysten lukumäärää käytetään usein yrittäjäyysaktiivisuuden mittarina. Maakuntatasolla vastaavana mittarina voidaan käyttää yritystoimipaikkojen lukumäärää. Yrityksellä tarkoitetaan yhden tai usean henkilön yhdessä harjoittamaa taloudellista toimintaa, joka tähtää kannattavaan tulokseen. Yrityksiä ovat ammatin- ja liikkeenharjoittajat, jotka toimivat omalla nimellä tai rekisteröidyllä toiminimellä; oikeushenkilöt (esim. osakeyhtiö, osuuskunta, taloudellinen yhdistys); sekä julkiset rahoituslaitokset ja valtion liikelaitokset. Yrityksen toimipaikka on yrityksen omistama yhdessä paikassa sijaitseva pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikkoja ovat esim. tehdas, myymälä ja kioski.¹

Kuvio 1. Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2008 (indeksi 1993=100). *Maatalousyritykset sisällytetty tilastoon. (Lähde: Tilastokeskus)

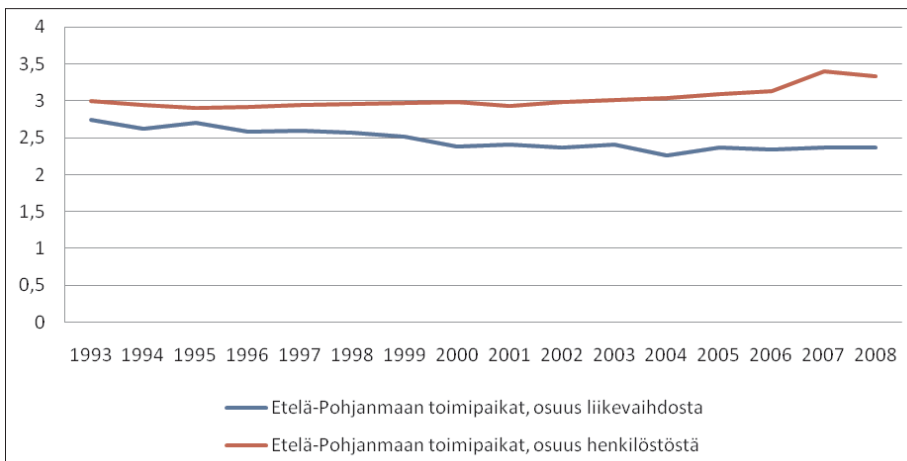
Etelä-Pohjanmaalla on vuoden 2008 tilastojen mukaan hieman alla 17 500 yritystoimipaikkaa. Toimipaikkojen absoluuttinen määrä on kasvanut jatkuvasti vuodesta 1995 alkaen, joskin kasvun nopeus on vaihdellut. Kaiken kaikkiaan vuosina 2005–2008 Suomen talouskasvu oli hyvää, mikä ylläpiti yritysten toimipaikkojen kasvua. Suurimmillaan talouskasvu oli vuonna 2007, jolloin Suomen bruttokan-

¹ Lisätietoja käytetyistä määritelmistä osoitteessa www.tilastokeskus.fi; tietoa tilastoista; käsitteet ja määritelmät.

santuote kasvoi 4,9 %. Vuonna 2008 taloustaantuma alkoi kuitenkin vaikuttaa ja bruttokansantuotteen kasvuvauhti hidastui 1,2 prosenttiin. Toimipaikkojen suhteellisen määrän kehitys Etelä-Pohjanmaalla on 2000-luvulla ollut karkeasti ottaen samansuuntaista kuin toimipaikkojen määrän yleinen kehitys Suomessa viimeisiä vuosia lukuun ottamatta (kuvio 1).

Tilastointikäytäntöjen muutoksen vuoksi toimipaikkoihin laskettiin vuodesta 2007 lähtien myös maatalousyrietykset. Vuosina 1995–2006 toimipaikkojen määrä kasvoi keskimäärin noin 200 toimipaikalla vuodessa, mutta vuoteen 2007 lisäys oli lähes 5 400 toimipaikkaa. Vahvan maatalouden Etelä-Pohjanmaalla toimipaikkojen määrä selvästi kasvoi suhteessa enemmän kuin muualla maassa.

Maakunnan osuus Suomen väestöstä on vuoden 2008 tilastossa noin 3,6 %, mutta yritystoimipaikoista noin 5 %. Toimipaikat ovat kuitenkin suhteessa pieniä sekä liikevaihtoa että henkilöstöä tarkastellessa. Vuonna 2008 eteläpohjalaisten toimipaikkojen osuus koko maan toimipaikkojen liikevaihdosta oli noin 2,4 % ja henkilöstöstä noin 3,3 % (kuvio 2). Näyttää siltä, että viimeisen viidentoista vuoden aikana Etelä-Pohjanmaasta on tullut entistä pienyritysvaltaisempi verrattaessa koko maahan. Vastaavaa kehitystä on nähtävissä mm. Keski-Suomen maakunnassa.

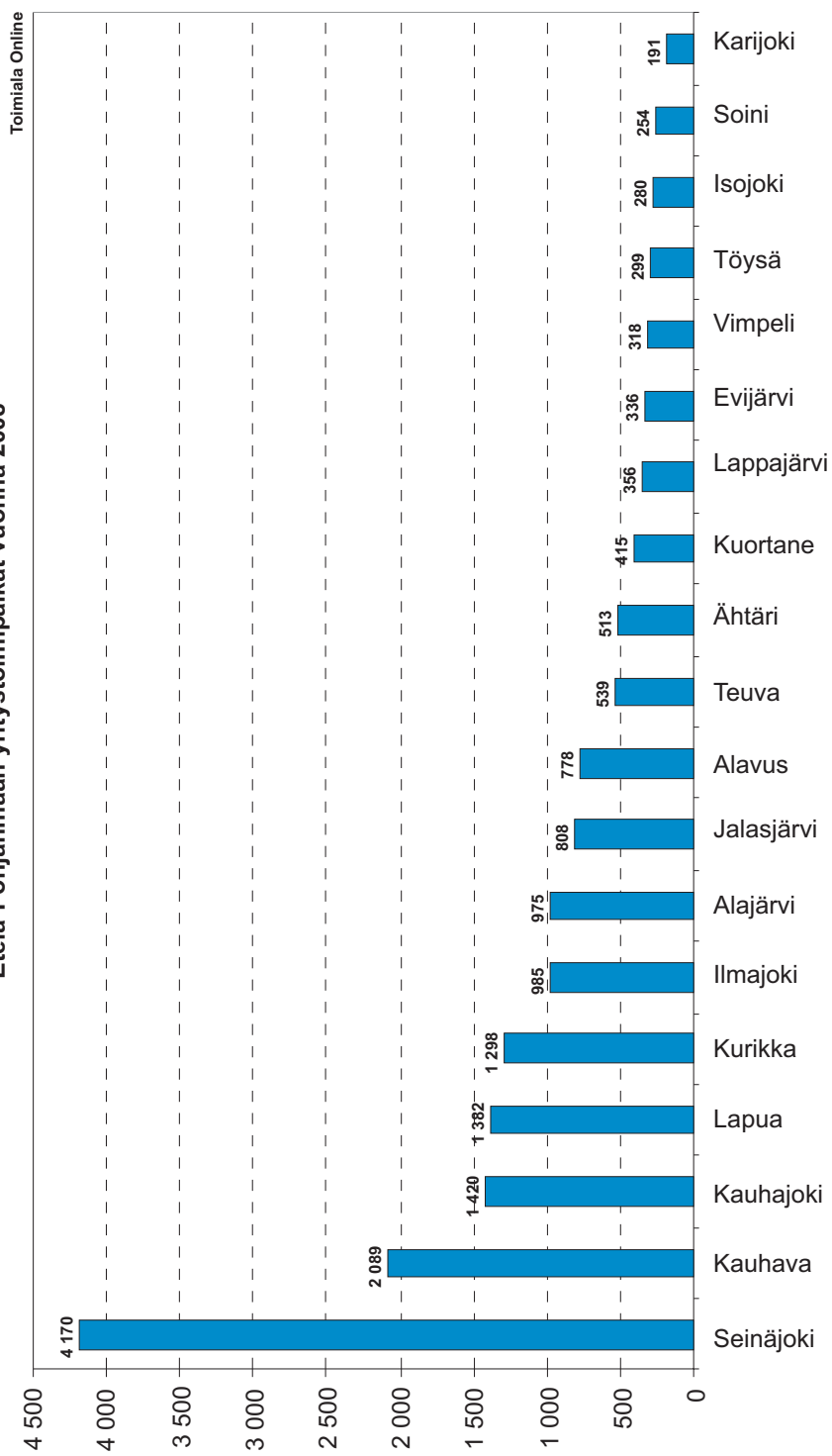
Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen osuus koko maan toimipaikkojen liikevaihdosta ja henkilöstä, kehitys 1993–2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Etelä-Pohjanmaan kunnista yritystoimipaikkojen suurin määrä vuonna 2008 oli Seinäjoella, 4 170 toimipaikkaa. Yli tuhat toimipaikkaa oli myös Kauhavalla, Kauhajoella, Lapualla ja Kurikassa. Vähiten yritystoimipaikkoja oli Karijoella, 191. (ks. kuvio 3)

Yritystoimipaikkojen määrän kunnittaisessa kasvuvauhdissa on eroja. Vuodesta 2007 vuoteen 2008 toimipaikkojen kasvuvauhti on ollut korkeinta Seinäjoella (4,6 %) ja hitainta Töysässä (- 1,3 %). Töysä ja Alajärvi olivat ainoat eteläpohjalaiskunnat, joissa toimipaikkamäärä vuonna 2008 oli pienempi kuin vuonna 2007.

Kasvuvauhdin eroja selittävät mm. erot kunnittaisessa yritysten toimialajakaumassa sekä myös alueelliset erot väestökehityksessä, joilla on vaikutusta yrityksen markkinoiden kehittymiseen, varsinkin niiden yritysten osalta, joilla ei ole vientiä ulkomaille. Toimipaikkojen määrän kehitykseen vaikuttaa myös se, kuinka helppoa tai vaikeaa on perustaa jonkun tietyn alan yritys: joillakin aloilla vaaditaan isommat investoinnit toiminnan aloittamiseksi kuin joillakin toisilla.

Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikat vuonna 2008

Kuvio 3. Yritystoimipaikat kunnittain 2008. (Lähde: Toimiala Online)

Pieniin yrityksiin painottuvaa kehitystä osoittaa myös toimipaikkojen kokoluokkien tarkastelu (taulukko 2). Alle kymmenen henkeä työllistävien mikrotoimipaikkojen osuus maakunnan toimipaikoista on yli 95 %, kun koko maassa vastaava osuus on alle 93 %. Myös osuus henkilöstöstä ja liikevaihdosta maakunnassa on suurempi kuin koko maassa yleensä. Mikrotoimipaikkojen merkitys työllistämässä näyttää toimipaikkatilaston perusteella kasvaneen. Vuonna 2006 alle 10 hengen työpaikkojen osuus henkilöstöstä oli Etelä-Pohjanmaalla 40 % (nyt lähes 46 %) ja koko maassa 31 % (nyt 33 %). Muutos on suhteessa suurempi Etelä-Pohjanmaalla kuin koko maassa. Pienimpien yritysten suuri merkitys saattaa selittyä eteläpohjalaisella yrittäjyyskulttuurilla, mutta vaikutuksensa on myös suurten yritysten pienellä määrällä. Suuriksi luokiteltavia toimipaikkoja (vähintään 250 työntekijää) on maakunnassa vuoden 2008 tilaston mukaan vain 11. Suuret yritykset työllistävät kuitenkin yhteensä yli 4 200 henkeä, ja niiden osuus maakunnan yritysten liikevaihdosta on lähes 11 %. Etelä-Pohjanmaalla on myös muuhun maahan verrattuna vähemmän yli kymmenen henkeä työllistäviä toimipaikkoja sekä keskisuuria (50–249 henkeä työllistäviä) toimipaikkoja.

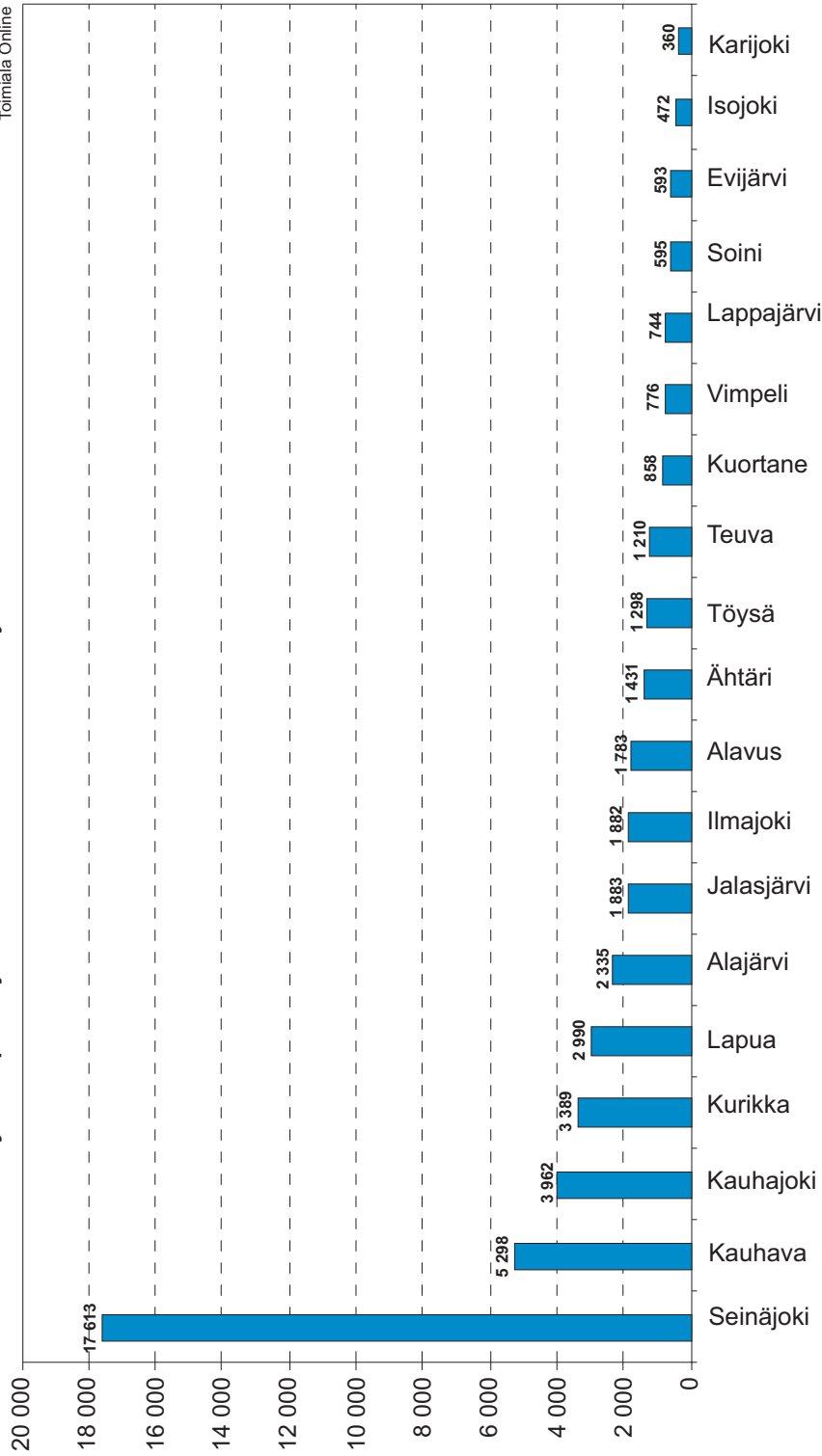
Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä oli Etelä-Pohjanmaan kunnista suurin Seinäjoella, 17 613. Henkilöstömäärä ylitti kahden tuhannen rajan Seinäjoen lisäksi myös Kauhavalla (5 298), Kauhajoella (3 962), Kurikassa (3 389) ja Alajärvellä (2 335). Yritysten keskimääräinen henkilöstömäärä toimipaikkaa kohti oli suurin Töysässä (4,3) ja Seinäjoella (4,2) ja pienin Isojoella (1,7) sekä Evijärvellä (1,8). (ks. kuvio 4)

Taulukko 2. Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruusluokittain 2008. (Lähde: Tilastokeskus.)

Alue	Henkilöstön suuruusluokka	Toimipaikat, lkm	Osuus toimi- paikoista, %	Osuus henkilöstöstä, %	Osuus liike- vaihdosta, %
Koko maa	Alle 10 henkilöä	327 322	92,8	33,0	23,4
	10-49 henkilöä	21 470	6,1	27,5	25,8
	50-249 henkilöä	3 504	1,0	22,7	23,5
	Yli 250 henkilöä	477	0,1	16,9	27,3
	Yhteensä	352 773	100,0	100,0	100,0
Etelä-Pohjanmaa	Alle 10 henkilöä	16 598	95,4	45,6	32,9
	10-49 henkilöä	700	4,0	26,5	29,1
	50-249 henkilöä	97	0,6	19,4	27,1
	Yli 250 henkilöä	11	0,1	8,5	10,9
	Yhteensä	17 406	100,0	100,0	100,0

Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä Etelä-Pohjanmaalla kunnittain keskimäärin 2008

Toimiola Online

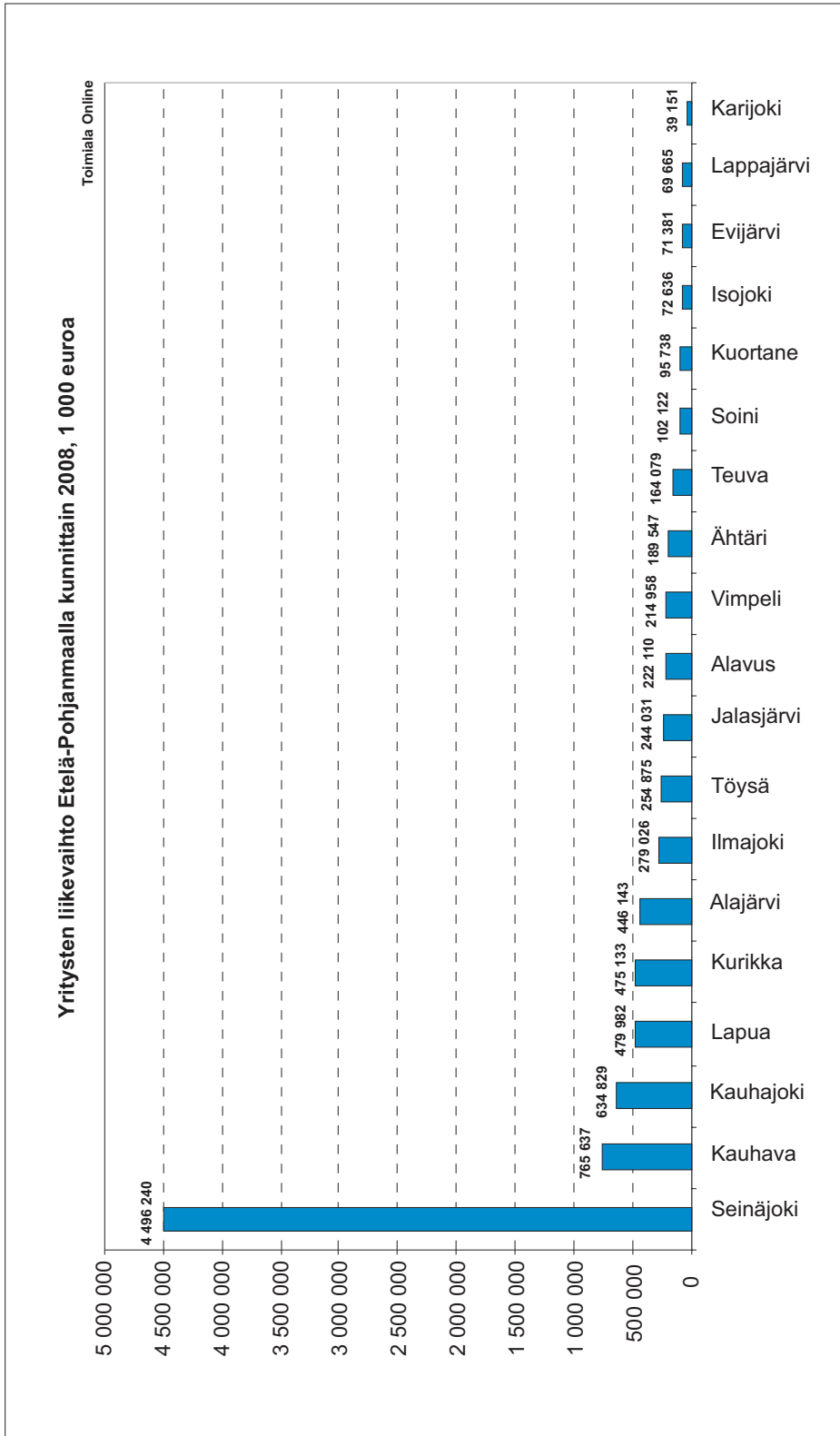

Kuvio 4. Yritystoimipaikkojen henkilöstömäärä Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2008. (Lähde: Toimiola Online)

Henkilöstömäärän suhteellinen kasvuvauhti oli korkein Soinissa (2,6 %) ja absoluuttinen kasvu Seinäjoella (21 henkeä). Henkilöstömäärä pienentyi vuoden aikana suhteellisesti eniten Isojoella (- 5,4 %) ja absoluuttisesti eniten Alajärvellä (- 86).

Liikevaihto. Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2008 9,32 miljardia euroa, eli liikevaihtoa kertyi toimipaikkaa kohti laskettuna noin 535 000 euron verran. Valtakunnallisesti yritystoimipaikkojen keskimääräinen liikevaihto oli 394,6 miljardia euroa, eli suhteessa valtakunnan tasoon Etelä-Pohjanmaan yritykset ovat keskimäärin pieniä, kun koko maan keskimääräinen liikevaihto toimipaikkaa kohti oli noin 1,12 miljoonaa euroa.

Etelä-Pohjanmaan kunnista yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2008 oli korkein Seinäjoella, noin 4,5 miljardia euroa. Yli 200 miljoonan liikevaihto oli Kauhavalla, Kauhajoella, Alajärvellä, Lapualla, Kurikassa ja Alajärvellä. Pienin yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli Karijoella, noin 39,1 miljoonaa euroa. Seinäjoen osuus maakunnan yritysten kokonaisliikevaihdosta oli noin 48 %. (ks. kuvio 5)

Kuvio 5. Yritysten liikevaihto Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2008. (Lähde: Toimiala Online)

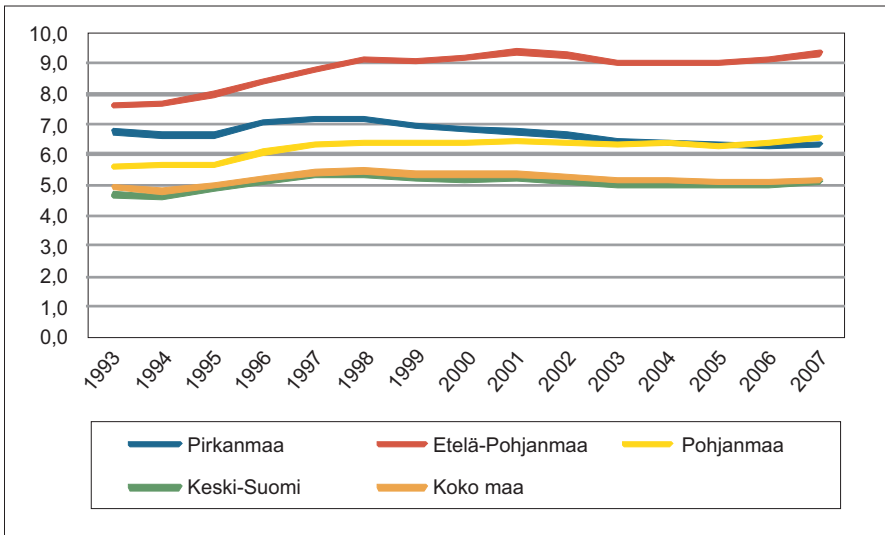
Toimipaikkaa kohti yritysten keskimääräinen liikevaihto oli korkein Seinäjoella, noin 1,08 miljoonaa euroa. Yli 500 000 euroa toimipaikkaa kohti laskettu liikevaihto oli myös Töysässä ja Vimpelissä. Pienin toimipaikkakohtainen keskimääräinen liikevaihto oli Lappajärvellä, noin 195 700 euroa.

Päätoimialat. Etelä-Pohjanmaalla oli vuonna 2008 keskimäärin 17 406 yritystoimipaikkaa (pl. aputoimipaikat). Tilastokeskuksen käyttämän Toimialaluokitus 2008-luokituksen mukaan, joka sisältää 19 päätoimialaa, oli yritystoimipaikkojen määrä suurin tukku- ja vähittäiskaupan toimialalla, 2 451. Yli tuhat toimipaikkaa oli myös rakentamisen (1 843) ja teollisuuden (1 736) toimialoilla.

Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen yhteenlaskettu henkilöstömäärä keskimäärin vuonna 2008 oli noin 49 500. Em. luokituksen mukaan henkilöstömäärältään suurin toimiala vuonna 2008 oli teollisuus. Teollisuuden päätoimialan henkilöstömäärä oli tuolloin 16 346. Yli 4 000 hengen toimialoja olivat lisäksi kauppa, maa- ja metsätalous, rakentaminen sekä kuljetus ja varastointi.

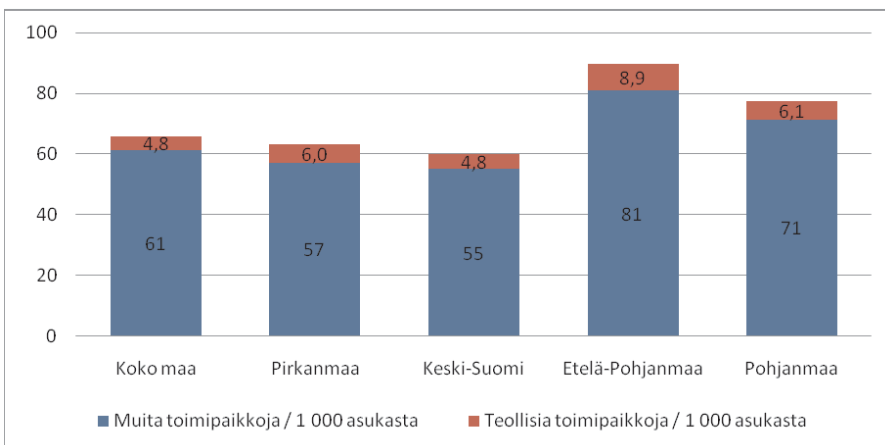
Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2008 9,32 miljardia euroa. Liikevaihdoltaan suurin em. luokituksen mukaisista toimialoista oli teollisuus, noin 4,2 miljardia euroa. Kauppa oli toiseksi suurin toimiala liikevaihdoltaan, noin 2,86 miljardia euroa. Kauppa ja teollisuus muodostivat yhdessä 75 % kaikkien Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikkojen liikevaihdosta.

Teolliset toimipaikat suhteessa asukaslukuun. Teollisten toimipaikkojen lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla ei ole kasvanut erityisen nopeasti, mutta maakunnassa on edelleen asukaslukuun suhteutettuna paljon teollisia toimipaikkoja (kuvio 6). Teollisia toimipaikkoja oli vuonna 2007 koko maassa 5,2 tuhatta asukasta kohti, kun taas Etelä-Pohjanmaalla teollisia toimipaikkoja oli 9,3 tuhatta asukasta kohti. Teollisten toimipaikkojen asukaslukuun suhteutetun määrän kehitys on Etelä-Pohjanmaalla poikennut jonkin verran koko maan kehityksestä aikavälillä 1993–2007. Tämä saattaa heijastella myös asukasluvun kehitystä.

Kuvio 6. Teollisten toimipaikkojen määrä tuhatta asukasta kohti 1993–2007. (Lähde: Tilastokeskus)

Vuoden 2008 toimipaikkatilastot eivät ole vertailukelpoisia toimialaluokituksen muutoksen takia. Eri maakuntien ja koko maan toimipaikkojen määrät näyttävät silti pysyvän lähes vastaavassa suhteessa toisiinsa (Kuvio 7). Etelä-Pohjanmaalla teollisia toimipaikkoja oli vuonna 2008 lähes 9 tuhatta asukasta kohti, kun taas koko maassa niitä oli alle 5 tuhatta asukasta kohti. Etelä-Pohjanmaan osuus koko maan teollisista toimipaikoista oli 6,8 % (vrt. 3,6 % väestöstä).

Kuvio 7. Teolliset ja muut toimipaikat tuhatta asukasta kohti vuonna 2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Toimipaikkamäärältään suurimpia aloja vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaalla olivat metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet), saha- ja puutuoteteollisuus sekä huonekalujen valmistus. Metallituotteiden valmistuksen toimialalla, ilman koneiden ja laitteiden valmistusta, oli 463 toimipaikkaa, saha- ja puutuoteteollisuudessa 232 ja huonekalujen valmistuksessa 186.

Vuodesta 2006 vuoteen 2008 teollisuusyritysten toimipaikkojen määrä kasvoi Etelä-Pohjanmaalla 31 toimipaikalla. Vuodesta 2006 vuoteen 2009 toimipaikkojen lukumäärä on kasvanut eniten metallituotteiden valmistuksen toimialalla, 31 toimipaikalla. Toimipaikkamäärän lasku oli suurinta huonekalujen valmistuksen toimialalla, jossa määrä pienentyi 13 toimipaikan verran.

2.2 Yrittäjät

Yrittäjiksi määritellään 15–74 -vuotiaat henkilöt, joilla on vuoden viimeisellä viikolla voimassa oleva yrittäjäeläkevakuutus, ja joiden yrittäjätulot ovat suuremmat kuin mahdolliset palkkatulot.

Yrittäjien lukumäärän ja osuuden kehitys. Yrittäjien lukumäärä (pl. maa-, riista-, metsä- ja kalatalous) on laskenut Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2007. Vuonna 2007 yrittäjiä on Tilastokeskuksen mukaan 7220 kpl, mikä on 13 % vähemmän kuin vuonna 1990. Koko maan osalta yrittäjien lukumäärä oli pysynyt lähes ennallaan (+2 %) ollen 177.129 kpl vuonna 2007. Vuosina 2005–2007 yrittäjien lukumäärä Etelä-Pohjanmaalla laski, kun koko maassa yrittäjien lukumäärä kasvoi: maakunnassa -4 % (310 kpl) ja koko maassa +2%. Yrittäjien osuus työllisistä (pl. maa-, riista-, metsä- ja kalatalous) on Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2007 laskenut 13,5 %:sta 8,8 %:iin eli laskua on ollut 4,7 prosenttiyksikköä. Koko maan arvot ovat vastaavan aikana laskeneet 8,8 %:sta 7,5 %:iin eli laskua on ollut 1,3 prosenttiyksikköä. Sekä yrittäjien määrän että yrittäjien osuuden työllisistä suhteen Etelä-Pohjanmaan luvut ovat lähestyneet valtakunnan keskiarvoa viimeisten 17 vuoden ajan. 2007 lukujen valossa Etelä-Pohjanmaalla on yrittäjien osuus työllisistä kuitenkin edelleen 1,2-kertainen valtakunnan keskiarvoon nähden. Ero ei enää ole kovin merkittävä. Yrittäjien lukumäärän suhteellista muutosta toimialoittain vuosina 2005–2007 on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Yrittäjien ja palkansaajien lukumäärän suhteellinen muutos vuodesta 2005 vuoteen 2007. (Lähde: Tilastokeskus.)

Toimiala	Etelä-Pohjanmaa	Koko maa
Maa-, riista-, metsä- ja kalatal.	-1 %	-1 %
Kaivost.ja louhinta	4 %	2 %
Teollisuus	-5 %	-6 %
Sähkö-, kaasu- ja vesih.	0 %	0 %
Rakentaminen	4 %	9 %
Kauppa-, maj.- ja ravit.toim.	-11 %	-4 %
Kulj., varast.ja tietoliik.	-3 %	0 %
Rah.-, vak.y.m toiminta	-4 %	10 %
Yht.kunn. palv.	-5 %	-8 %
Toimiala tuntematon	3 %	41 %

Toimialoittain tarkasteltuna muutos on Etelä-Pohjanmaalla samaa tasoa koko maan kanssa vain kahdella toimialalla (maa-, riista-, metsä- ja kalatalous sekä teollisuus). Koko maata parempi kehitys Etelä-Pohjanmaalla on ollut kahdella toimialalla (kaivostoiminta ja louhinta sekä yhteiskunnalliset palvelut). Koko maata heikommin on yrittäjien lukumäärä kehittynyt neljällä toimialalla (rakentaminen, kauppa-, majoitus- ja ravitsemustoiminta, kuljetus, varastointi ja tietoliikenne, rahoitus-, vakuutus ym. toiminta sekä toimiala tuntematon). Toimialan rahoitus-, vakuutus- ym. toiminta osalta yrittäjien lukumäärä on Etelä-Pohjanmaalla vähentynyt 4 %, kun vastaavana aikana koko maassa kasvua on ollut 10 %. Toimialan toimiala tuntematon osuus on koko maassa kasvanut peräti 41 % kun Etelä-Pohjanmaalla kasvua on ollut vain 3 %.

Yrittäjien koulutusaste. Yrittäjien koulutusaste on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan Etelä-Pohjanmaalla alhaisempi kuin koko maassa yleensä. Vuonna 2008 opistoasteen tai sitä korkeampi koulutus oli Etelä-Pohjanmaalla 21 % yrittäjistä (koko maassa 26 %). Vuodesta 2005 tämä luku on noussut sekä Etelä-Pohjanmaalla että koko maassa 2 % (vuoden 2005 luvut olivat EP 19 % ja koko maa 24 %). Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa selviää taulukosta 4.

Taulukko 4. Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2008. (Lähde: Tilastokeskus 2010 ja työssäkäyntitilasto 2008)

Kouluaste	Etelä-Pohjanmaa	Koko maa
Vain perusaste	24%	24%
Keskiaste	55%	50%
Alin korkea-aste	14%	14%
Alempi korkeakouluaste	5%	6%
Ylempi korkeakouluaste	2%	6%
Tutkijakoulutusaste	0%	0%

Lukujen pohjalta voidaan edelleen olettaa, että maakunnassa on pitkät perinteet vahvassa ammatillisessa koulutuksessa. Akateemisten yrittäjien osuus Etelä-Pohjanmaalla on erittäin pieni. Kun koko maan kaikista yrittäjistä Etelä-Pohjanmaalla toimii 6 %, niin tutkijakoulutusasteen yrittäjistä (koko maa 1095 kpl) Etelä-Pohjanmaalla toimii vain 0,8 % eli yhteensä 9 kpl. Maan keskiarvoon pääsemiseksi Etelä-Pohjanmaalle pitäisi saada yli 50 uutta tutkijakoulutusasteen yrittäjää.

Yrittäjien ikärakenne. Etelä-Pohjanmaan ja Suomen (poislukien alkutuotanto) yrittäjistä vajaa kolmannes (31 %) on 40–49 vuotiaita (ks. taulukko 5). Alle 30-vuotiaiden osuus on pieni sekä Etelä-Pohjanmaalla että koko Suomessa ollen molemmissa 8 %. Etelä-Pohjanmaalla yrittäjät ovat keskimäärin hieman vanhempia kuin koko maassa. Etelä-Pohjanmaan yrittäjistä vähintään 50-vuotiaita on 44 %, kun vastaava luku koko maan yrittäjien keskuudessa on 42 %. Vähintään 60-vuotiaita yrittäjiä on Etelä-Pohjanmaalla on lähes 700 kappaletta ja se vastaa noin 10 % kaikista yrittäjistä.

Taulukko 5. Yrittäjien (poislukien alkutuotanto) määrä ja osuus ikäryhmittäin Etelä-Pohjanmaalla ja koko Suomessa 2007. (Lähde: Tilastokeskus)

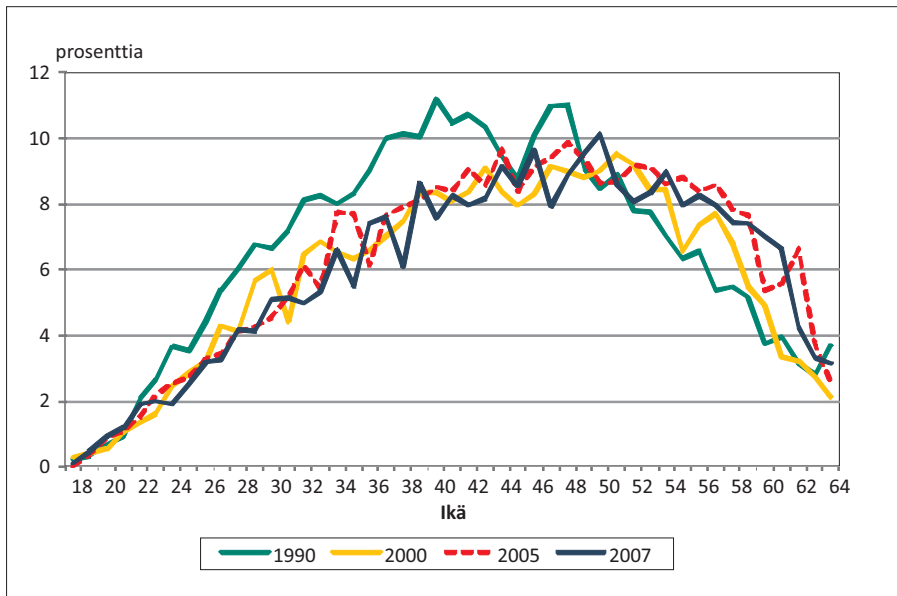
Ikä	Etelä-Pohjanmaa		Koko maa	
	määrä	%	määrä	%
-29	549	8%	13441	8%
30-39	1261	17%	34608	19%
40-49	2231	31%	54794	31%
50-59	2480	34%	57056	32%
60+	699	10%	17230	10%

Yrittäjäintensiteetti koko väestöstä. Yrittäjäintensiteetti kuvaa yrittäjänä toimivien suhteellista osuutta koko väestöön. Seuraavissa neljässä kuviossa on vertailtu (1) Etelä-Pohjanmaan yrittäjäintensiteettiä vuosina 1990, 2000, 2005 ja 2007, (2) vertailtu sitä koko Suomen yrittäjäintensiteettiin vuosina 2007 ja 1990 sekä (3) vertailtu Etelä-Pohjanmaan osalta miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä vuonna

2007. Yrittäjäintensiteetti on laskettu eri ikäisille aina 18 ikävuodesta 64 ikävuoteen saakka. Yrittäjänä toimiviin ei ole laskettu mukaan maatalousyrittäjiä.

Kuviossa 8 on kuvattu neljänä eri ajankohtana, missä määrin eri ikäiset toimivat Etelä-Pohjanmaalla yrittäjänä. Vertailuvuodet ovat 1990, 2000, 2004 sekä 2007. Tänä tarkasteluaikana kokonaisuutena yrittäjäintensiteetti vuodesta 1990 vuoteen 2007 on laskenut 6,7 prosentista 6,2 prosenttiin Etelä-Pohjanmaalla. Trendi ei ole kuitenkaan koko ajan ollut laskeva, sillä vuonna 2000 yrittäjien osuus oli 6,1 %, mistä se vuoteen 2005 nousi 6,5 prosenttiin ja on nyt uudestaan lähtenyt laskuun. Kuviossa käy havainnollisesti ilmi, että vuonna 1990 yrittäjäintensiteetti on ollut korkeampi muihin vertailuajankohtiin nähden aina 48-vuotiaisiin saakka. Vastaavasti vuosien 2005 ja 2007 viivaprofiilit näyttävät yrittäjien keskimääräisen iän nousun eli 53-vuotiaista eteenpäin yrittäjien suhteellinen osuus koko väestöstä on suurempi kuin mitä se oli 1990- luvulla ja 2000-luvun alussa. 2000-luvulta lähtien yrittäjien keski-ikä on noussut nopeasti. Toisaalta yrittäjäksi ryhdytään nykyään myös vanhempana ja yhteiskunnallisia pyrkimyksiäkin on siihen suuntaan, että yli 50-vuotiaatkin harkitsisivat ja ryhtyisivät entistä useammin yrittäjäksi. Vuonna 1990 yrittäjäintensiteetti oli korkein 40-vuotiailla ja vuonna 2007 50-vuotiailla. Ero ei ole niin suuri nuorissa, mutta ns. aktiivisen yrittäjäksi ryhtymisiän eli tässä tapauksessa 32–42 ikävuosien välillä yrittäjäintensiteetti on selkeästi matalampi vuonna 2007 kuin vuonna 1990.

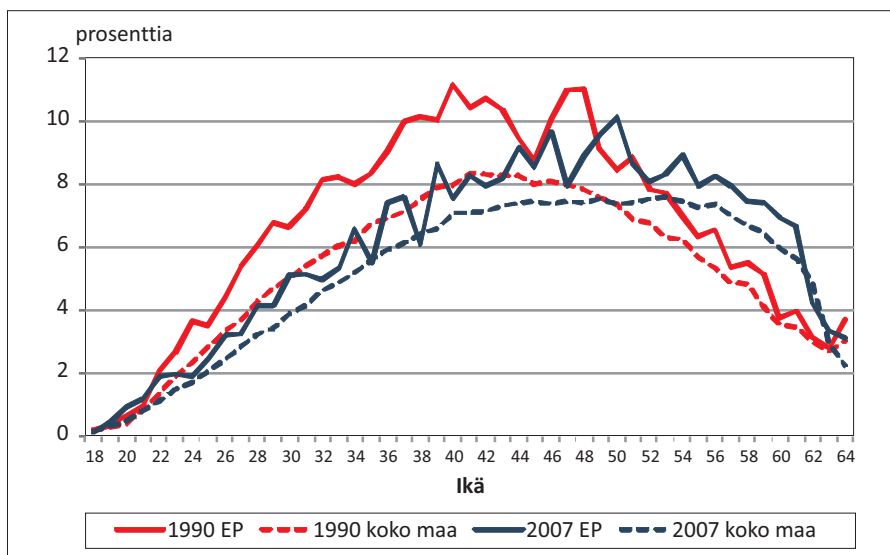
Tästä eteenpäin yli 55-vuotiaiden yrittäjäintensiteetti tulee edelleen nousemaan, mutta talouden heikot näkymät ja konkreettisesti toteutuneet irtisanomiset ja lomautukset voivat tarkoittaa myös ns. pakkoyrittäjyyden kasvua aktiiviyöikäisillä. Edelleen monia työsuhteita muutetaan yrittäjäpohjaisiksi, koska yritykset koosta riippumatta haluavat mieluummin ostaa työsuorituksia ostopalveluina toisilta yrittäjiltä kuin palkata lisää omaa työvoimaa. Nämä voivat omalta osaltaan lisätä jonkin verran yrittäjyyttä. Toisaalta tulevaisuudessa palkkatyötä on entistä enemmän tarjolla, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle.

Kuvio 8. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000, 2005 ja 2007 (Lähde: Tilastokeskus.)

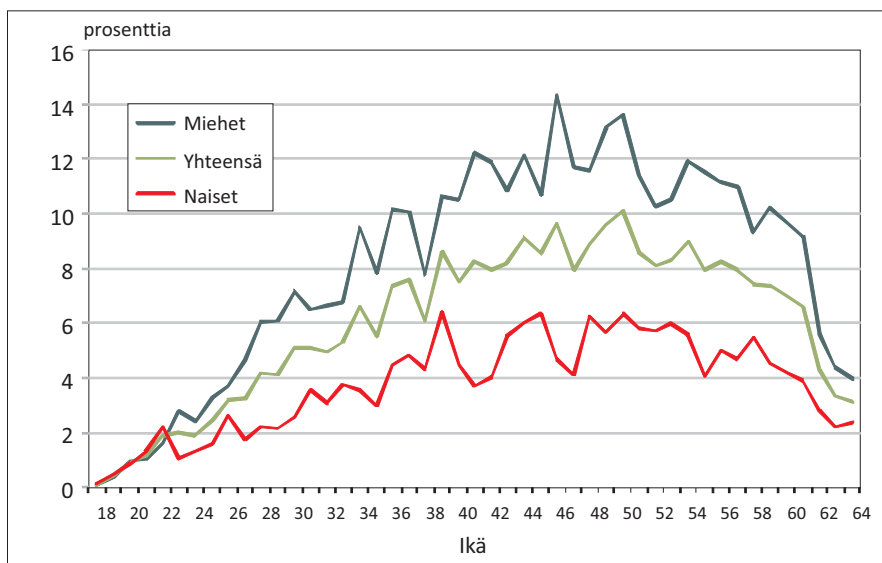
Toisessa yrittäjäintensiteettikuviossa (Kuvio 9) on vertailtu Etelä-Pohjanmaan ja Suomen keskimääräistä yrittäjäintensiteettiä vuosina 2007 ja 1990. Kuvio osoittaa havainnollisesti sen, miten Etelä-Pohjanmaan ja koko maan ero yrittäjäintensiteetin suhteen on pienentynyt vajaassa 20 vuodessa. Vuonna 1990 keskimääräinen yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla oli 6,7 %, kun se koko maassa oli tuolloin 5,4 % ja vastaavasti vuonna 2007 Etelä-Pohjanmaan yrittäjäintensiteetti oli 6,2 % ja koko Suomessa 5,3 %. Koko Suomen osalta laskua on siis 0,1 % ja Etelä-Pohjanmaan osalta 0,5 %.

Vuonna 2007 Etelä-Pohjanmaalla lähestulkoon kaiken ikäisissä yrittäjäintensiteetti on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin. Suurimmillaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi on 50-vuotiaiden kohdalla, missä Etelä-Pohjanmaalla yrittäjänä toimien osuus on yli 10 %, kun se koko maassa on hieman 7,4 %. Kaikkiaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi ei ole niin suuri nuorten tai yli 60-vuotiaiden yrittäjien kohdalla, mutta ns. aktiivyrittäjäikähaarukassa 39–50 ero on selvä. Huomionarvoista on, että koko Suomen yrittäjyysintensiteettiä kuvaava viivadiagrammi on huomattavasti loivempi eri ikäisten osalta, kun taas Etelä-Pohjanmaan osalta viivadiagrammi on hyvinkin sahaava eli vaihtelut liki toisiaan olevien ikäryhmien välillä ovat melko suuriakin.

Kuvio 9. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuosina 1990 ja 2007. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuviossa 10 on vertailtu miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2007. Ero on hyvin selvä miesten eduksi. Kokonaisuutena miesten yrittäjyysintensiteetti oli tuolloin 8,3 % ja naisten vain 3,9%. 50-vuotiailla miehillä yrittäjäintensiteetti on jopa 13,7 %, kun naisilla intensiteetti on korkeimmillaan 6,4 % (39-vuotiaista). Ero miesten ja naisten välillä on erityisen suuri 40–50 ikävuosina. Tulevaisuuden arviona on, että yrittäjäjoukon eläköitymisen johdosta suurehko määrä myyntiin tulevia yrityksiä madaltaisi erityisesti naisten ja nuorten kynnystä yrittäjäksi ryhtymiseen.

Kuvio 10. Miesten ja naisten yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2007. (Lähde: Tilastokeskus.)

3 YRITYSTEN LAATU

Yritysten laatua tarkastellaan tässä katsauksessa seuraavilla mittareilla: kasvuyrittäjyys, yritysten kansainvälistyminen, yritysten tutkimus- ja kehittämispanostukset sekä innovaatiot, osaamisintensiiviset liike-elämän palveluja tuottavat yritykset sekä teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit.

3.1 Kasvuyrittäjyys

Tässä yhteydessä kuvataan eteläpohjalaisten pk-yritysten kasvuhaluja sekä kasvuyrityksiä. Aiemmista katsauksista poiketen tässä yrittäjyyskatsauksessa ei ollut käytettävissä uusia tietoja nopean kasvun yrityksistä

3.1.1 Pk-yritysten kasvuhalu

Pk-yritysten kasvuhaluun liittyvät tulokset ovat hiljattain ilmestyneestä Suomen Yrittäjien ja Finnveran toteuttamasta Pk-yritysbarometrissa 1/2010. Taulukossa 6 on kuvattu, missä määrin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa on eriasteisia kasvuhaluja omaavia yrityksiä. Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisesti neljä prosenttiyksikköä vähemmän voimakkaasti kasvuhaluisia pk-yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin.

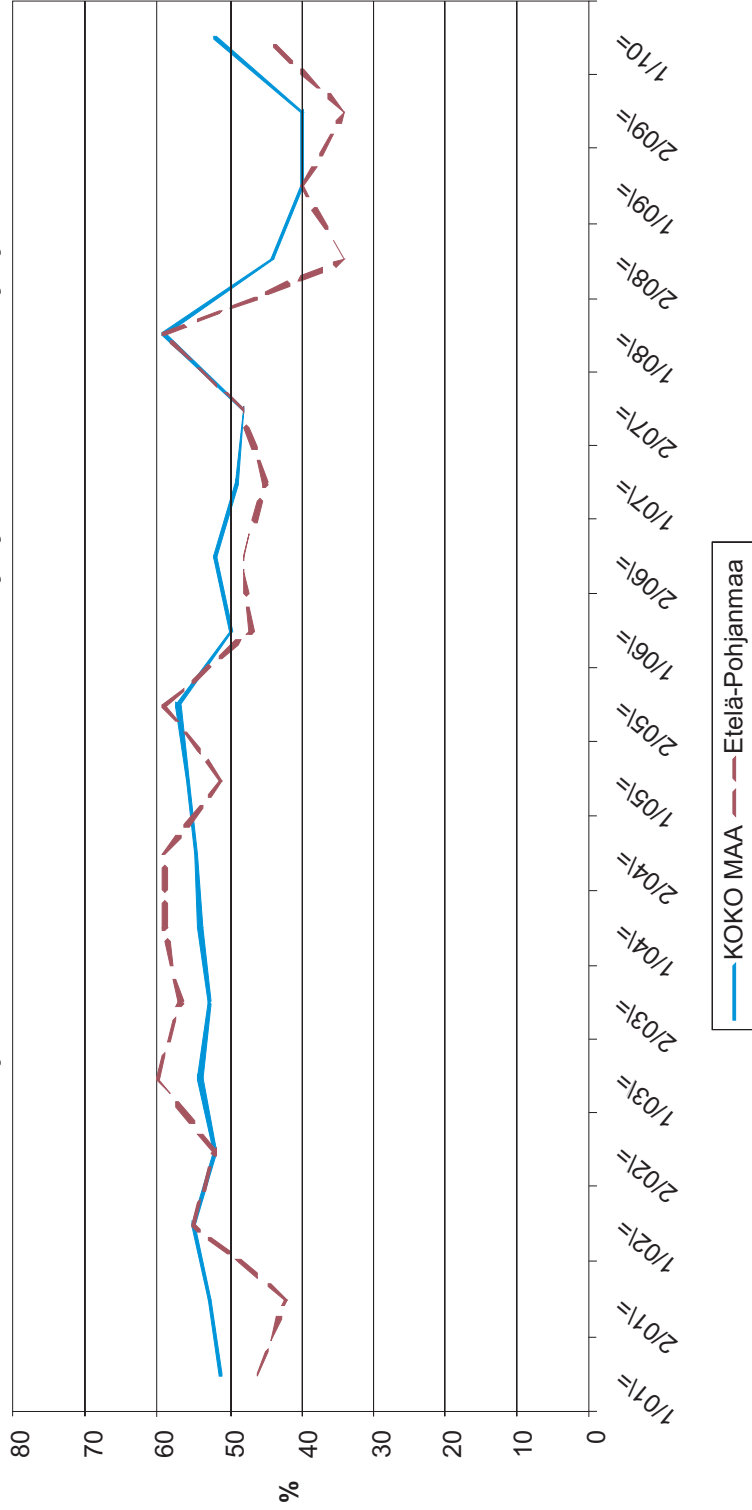
Kaikkiaan voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on Etelä-Pohjanmaalla yhteensä 46 % (34 % vuonna 2008) ja koko maassa 52 % (43 % vuonna 2008) eli sekä oman maakunnan että koko Suomen osalta kasvuhallut ovat nousseet selvästi parin vuoden takaisesta. Etelä-Pohjanmaalla 38 % yrityksistä pyrkii säilyttämään asemansa nykyisellä tasolla ja 16 %:lla ei ole minkäänlaisia kasvutavoitteita.

Taulukko 6. Pk-yritysten kasvuhakuisuus. (Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2010.)

	Koko maa % n=3 900 v.2010 (2008)	Etelä-Pohjanmaa %, n=243 v.2010 (2008)
Olemme voimakkaasti kasvuhaluinen	10 (9)	6 (5)
Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	42 (34)	40 (29)
Pyrimme säilyttämään asemamme	33 (37)	38 (40)
Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita	14 (17)	16 (20)
Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	1 (3)	1 (5)

Verrattaessa lukuja 2000-luvulla kasvuhalut ovat Etelä-Pohjanmaalla olleet korkeimmillaan vuosina 2003–2004, 2005 sekä 2008 alkuvuodesta, jolloin Etelä-Pohjanmaalla kasvuhaluja oli korkeimmillaan jopa 60 prosentilla yrityksistä, mikä on noin 10 prosenttiyksikköä kuin tuoreimmassa barometrissa. Vuosina 2003–2005 kasvuhalut olivat Etelä-Pohjanmaalla jopa muuta Suomea korkeammat. Kuviosta 11 näkyy havainnollisesti, miten jyrkästi Etelä-Pohjanmaalla yritysten kasvuhakuisuus tippui 2008 alkuvuodesta loppuvuoteen. Seutukunnittain tarkasteltuna Suupohjassa oli yritysten kasvuhakuisuus jonkin verran suurempaa kuin muissa seutukunnissa ja vastaavasti Järviseudulla pienintä. Suupohjassa 48 % yrityksistä oli voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvamassa, Seinäjoen seudulla 47 %, Kuusiokunnissa 46 % ja Järviseudulla 40 %.

8. PK-YRITYSTEN KASVUHAKUJSUUS
Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikistayrityksistä

Kuvio 11. Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä 2001–2010. [Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2010]

Pk-yritysbarometrin kasvupalua koskeva kysymys ei erittele sen tarkemmin, tarkoitetaanko kasvupalulla liikevaihdon kasvua, henkilöstön lisäystä, markkina-alueiden laajentamista jne. Monesti yritykset ovat valmiimpia liikevaihdon kasvattamiseen kuin henkilöstön kasvattamiseen, ja tästä syystä entistä useampi kasvuyritys päätyy hankkimaan kasvuun tarvittavan lisäkapasiteetin verkostoitumalla muiden yritysten kanssa (ulkoinen kasvu). Barometrissa tiedusteltiin työllistämisen suurimpia esteitä. Eteläpohjalaiset yritykset pitävät ylivoimaisesti suurimpana työllistämisen esteenä kysynnän riittämättömyyttä tai epävakaisuutta. Lähes puolet vastaajista piti tätä suurimpana esteenä. Työn sivukuluja piti 14% vastaajista suurimpana työllistämisen esteenä ja työvoiman saatavuutta 10%. Kysynnän epävakaisuus ja riittämättömyys on selvästi parin vuoden aikana muodostunut isoimmaksi työllistämisen esteeksi.

3.1.2 Kasvuyritykset

Tässä yhteydessä esiteltävät tulokset pohjautuvat Tekesin alueellista kasvuyrittäjyyttä selvittäneeseen tutkimukseen (Sorama ym. 2009). Tämän tutkimuksen päätavoitteena oli tuottaa tietoa kasvuyritysten alueellisesta sijoittumisesta sekä siitä, millä tekijöillä on vaikutusta yritysten kasvuun ja miten kasvu on vaikuttanut yritysten toimintaan. Empiirinen tiedonkeruu toteutettiin kolmivaiheisena: tilastot (Voitto + yritysten tilinpäätöstietokanta), survey-tutkimus 39 nopeiten kasvaneelle yritykselle kultakin TE-keskusalueelta sekä syventävät teemahaastattelut 18 yritykselle. Rajauksena käytettiin toimialaa (teollisuus, rakentaminen ja osaamisintensiiviset yrityspalveluyritykset (eli KIBS -yritykset), yrityksen ikää (ennen 31.12.2001 perustetut) sekä ajanjaksoa (2003–2006).

Alla olevassa taulukossa 7 on kuvattuna, missä määrin eri TE-keskusalueilla oli tarkasteluajanjaksolla 2003–2006 eri kumulatiivisilla prosenteilla (10%, 20% ja 30%) kasvaneita yrityksiä. Tutkimuksen toimeksiantajan eli Tekesin pyynnöstä mukaan huomioitiin yritykset vain teollisuuden, rakentamisen sekä osaamisintensiivisten asiantuntijapalveluyritysten (KIBS) aloilta. Yritysten ikä oli myös rajattu siten, että mukaan otettiin vain ennen 31.12.2001 perustetut pk-yritykset (alle 250 työntekijää). Edelleen taulukossa on eritelty Tekes-asiakkaiden ja muiden yritysten kasvua.

Kuten taulukosta käy ilmi, Etelä-Pohjanmaalla näitä em. kriteerit täyttäviä yli 30 % kasvuyrityksiä oli ainoastaan 7 kappaletta, mikä vastaa 1,3 % suhteellista osuutta perusjoukosta. Tällä suhteellisella osuudella olemme 15 TE-keskusalueen joukossa sijalla 11. Yli 20 % kasvaneita yrityksiä oli Etelä-Pohjanmaalla 2,1 % (11 kpl) ja yli 10% kasvaneita 7,7 % (40 kpl) perusjoukosta. Etelä-Pohjanmaa sijoittuu peräti

kuudenneksi, kun verrataan yli 10 prosenttia kolmen vuoden aikana kumulatiivisesti kasvaneiden yritysten suhteellista osuutta TE-keskusalueiden kesken. Tätä sijoitusta voi pitää poikkeuksellisen hyvänä, kun otetaan huomioon maakunnan sijoitukset yleensä kasvuyrittäjyystutkimuksissa. Yleensä kasvututkimustilastot on otettu nopean kasvun yrityksistä ja niissä Etelä-Pohjanmaa ei ole pärjännyt. Kuten aiemmissakin eteläpohjalaista kasvuyrittäjyyttä käsittelevissä tutkimuksissa (esim. Varamäki ym. 2007) on todettu, maakunnan yritykset kasvavat vakaasti, riskittömästi ja taloudellisesti kannattavasti. Nyt käsillä oleva tilasto eroaa myös toimialarajaukseltaan monista muista kasvutilastoista. Erityisesti Etelä-Suomessa palvelualan yritykset kasvavat huimaa vauhtia ja siinä kilpailussa Etelä-Pohjanmaa ei ole pärjännyt.

Kaiken kaikkiaan Tekesin tutkimuksessa kävi ilmi, että kasvuyrityksiä on Suomessa kaikilla alueilla, eikä tietty sijainti ole edellytys kasvulle. Alueella on kuitenkin selviä vaikutuksia kasvuun, joka riippuu toimialan, yrityksen toimintatavan ja alueen yhteensopivuudesta. Toimintaympäristö vaikuttaa erityisesti taloudellisen kehityksen tasaisuuteen. Myös yrityksen t&k-toiminnalla on vaikutusta yrityksen kasvuun siten, että kohtuullinen panostus parantaa yrityksen kannattavuutta ja lisää yrityksen taloudellisia resursseja kasvun toteuttamiseen. T&k-toiminta on yrittäjien oman käsityksen mukaan usein ratkaisevassa roolissa kasvun suhteen. Myös kasvustrategialla on merkitystä yrityksen kasvulle. Erityisesti ulkoinen kasvustrategia lisää yrityksen taloudellista menestystä. Yritykset eivät kuitenkaan yleensä tietoisesti valitse kasvustrategiaansa, vaan perusteet valinnalle voivat liittyä mm. tarvittavien resurssien saatavuuteen tai kriittisyyteen. Ulkoisen kasvun ja sisäisen kasvun keinoja käytetään usein rinnakkain. Ulkoinen kasvustrategia vaatii uudenlaista yhteistyöverkoston johtamisen osaamista, joka vaikuttaa olevan kasvuyrittäjille vieraampaa kuin perinteinen johtaminen. Vaikka kasvu on tavoitteellista, johtaminen tai strategian suunnittelu ei varsinkaan pienemmissä yrityksissä ole erityisen systemaattista.

Tutkimuksessa nousi esiin myös, että menestyvän yrityksen perustamisen haasteet / esteet eivät ole samat kuin yrityksen kasvamisen haasteet / esteet. Yritystä perustettaessa yrittäjän mielessä on nimenomaan yrityksen perustaminen, mistä johtuen yrittäjän päätökset (kuten sijaintipaikan valinta) pohjautuvat usein henkilökohtaisiin näkökohtiin. Yrityksen kasvattaminen, varsinkin yrityksen kehityksen myöhemmässä vaiheessa sitä vastoin saattaa tapahtua tilanteessa, jossa yrittäjän keinovalikoima ja resurssit ovat rajatut aikaisemman sijaintipaikan valinnan vuoksi. (Sorama ym. 2009)

Taulukko 7. Kasvuyritysten määrät TE-keskusalueilla (mukana teollisuus, rakentaminen ja KIBS-toimialat, taulukossa eriteltynä Tekes-asiakkaat ja muut yritykset) (Sorama ym. 2009).

Alue	yritysten määrä (n)	>30% kasvaneet		>20% kasvaneet		>10% kasvaneet	
		n	%	n	%	n	%
2003–2006							
Etelä-Pohjanmaa	tekes 11	-	-	-	-	1	9,1
	muut 522	7	1,3	11	2,1	40	7,7
Etelä-Savo	tekes 10	-	-	-	-	2	20,0
	muut 245	7	2,9	10	4,1	19	7,8
Häme	tekes 16	1	6,3	1	6,3	2	12,5
	muut 1191	13	1,1	37	3,1	88	7,4
Kaakkois-Suomi	tekes 5	-	-	-	-	-	-
	muut 659	5	0,8	12	1,8	38	5,8
Kainuu	tekes 2	-	-	-	-	-	-
	muut 113	2	1,8	5	4,4	12	10,6
Keski-Suomi	tekes 13	-	-	1	7,7	2	15,4
	muut 667	8	1,2	21	3,2	54	8,1
Lappi	tekes 4	-	-	-	-	-	-
	muut 280	2	0,7	5	1,8	13	4,6
Pirkanmaa	tekes 26	1	3,8	1	3,8	4	15,4
	muut 1269	14	1,1	38	3,0	95	7,5
Pohjanmaa	tekes 9	1	11,1	2	22,2	2	22,2
	muut 511	8	1,6	19	3,7	46	9,0
Pohjois-Karjala	tekes 6	-	-	-	-	-	-
	muut 295	1	0,3	6	2,0	18	6,1
Pohjois-Pohjanmaa	tekes 24	-	-	1	4,2	3	12,5
	muut 671	7	1,0	21	3,1	57	8,5
Pohjois-Savo	tekes 11	-	-	1	9,1	1	9,1
	muut 490	7	1,4	13	2,7	36	7,3
Satakunta	tekes 7	-	-	-	-	1	14,3
	muut 704	5	0,7	16	2,3	48	6,8
Uusimaa	tekes 90	3	3,3	4	4,4	11	12,2
	muut 5098	59	1,6	143	2,8	320	6,3
Varsinais-Suomi	tekes 31	-	-	-	-	4	12,9
	muut 382	22	1,6	44	3,2	97	7,0

3.2 Yritysten kansainvälistymisaste

Kuten aiemmissakin Etelä-Pohjanmaan Yrittäjäyyskatsauksissa, alueemme yritysten kansainvälistymistä tarkastellaan tässä katsauksessa pelkästään viennin näkökulmasta. Tarkasteluvälinä on 2005–2009 ja aineistona ovat Tullin vientitilastot, jotka poikkeavat aiemmin käytetyistä Tilastokeskuksen vientitilastoista eräiltä osin. Ensinnäkin tässä katsauksessa on jouduttu luopumaan aiemmasta yritysten viennin arvoon perustuvasta kokoluokkatarkastelusta ja -vertailusta, koska vastaavaa tilastoa ei enää ole saatavilla. Tilastokeskuksesta poiketen Tulli kirjaa viennin sen maakunnan osalle, missä tullilmoituksen tai Intrastat-tilastointi-ilmoituksen tehnyt toimipiste sijaitsee, ei siis tuotteiden valmistusmaakunnan mukaan. Tämä saattaa jossain määrin vääristää erityisesti Etelä-Pohjanmaan vientilukuja, koska eräiden keskeisten vientiyritystemme (mm. Valio) pääkonttori ja vientitoimintoja hoitavat yksiköt eivät sijaitse Etelä-Pohjanmaalla. Lisäksi Tulli tarkastelee maakunnallista vientiä koko viennin näkökulmasta, kun Tilastokeskukselta aiempiin katsauksiin hankitussa materiaalissa tarkasteltiin pelkästään teollisuuden vientiä. Näin ollen luvut eivät ole täysin vertailukelpoiset maakunnallisen vientikehityksen osalta vuosien 2005–2006 ja 2007–2008 välillä. Sen sijaan valtakunnallisen viennin aikasarja on vertailukelpoinen aikavälillä 2005–2009.

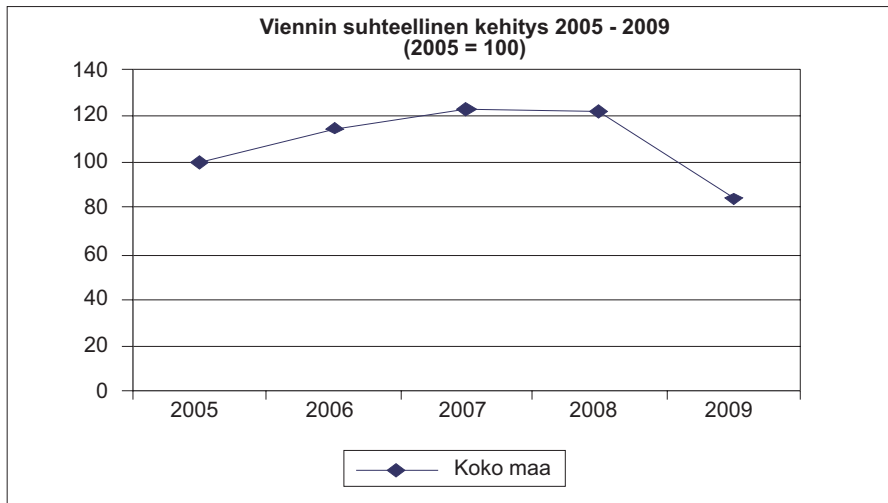
Alla olevasta taulukosta ja kuviosta näkyy, että koko Suomen vienti kasvoi varsin voimakkaasti aina vuoteen 2007 asti, jolloin se alkoi kansanvälisen taantumun seurauksena hidastua. Vuoden 2008 syksyllä vienti kääntyi laskuun, vaikka koko vuoden luvut valtakunnallisesti vielä pysyivätkin edellisvuoden tasolla. Vuonna 2009 vienti kääntyi erittäin jyrkkään laskuun. Tullihallituksen vuoden 2009 ulkomaankauppatietojen mukaan suomalaisten yritysten tavaraviennin arvo oli 44,9 miljardia euroa. Viennin arvo laski 32 prosenttia verrattuna vuoteen 2008. Lasku näkyi kaikissa maakunnissa paitsi Kainuussa, jonka viennin arvo kasvoi prosentilla verrattuna edellisvuoteen. Viennin arvo laski eniten Pohjois-Pohjanmaalla, jossa laskun suuruus oli 70 prosenttia. Lasku oli huomattavaa myös Lapissa, Päijät-Hämeessä ja Varsinais-Suomessa.

KOKO SUOMEN VIENNI 2005 - 2009 (MEUR)

	2005	2006	2007	2008	2009
	53 453	61 429	65 688	65 580	44 897

VIENNIN SUHTEELLINEN KEHITYS 2005 - 2009 (Indeksi 2005 = 100)

	2005	2006	2007	2008	2009
Koko maa	100	115	123	123	84

Kuvio 12. Viennin suhteellinen kehitys koko maassa. (Lähde: Tullihallitus)

Tavarakaupan vientiä harjoittaneiden toimipaikkojen lukumäärä laski vuonna 2008 koko maassa lähes viisi prosenttia verrattuna vuoteen 2007. Vuonna 2009 lasku jatkui ja viennin toimintoja harjoittavien toimipaikkojen määrä väheni lähes kymmenellä prosentilla. Koko maassa oli vuonna 2009 enää 8 500 vientiä ilmoittanutta toimipaikkaa, kun edellisellä vuonna niitä oli vielä 9 400. Etelä-Pohjanmaalla vientiä harjoittaneiden toimipaikkojen määrä laski vuoden 2008 luvusta 321 vuonna 2009 lukuun 267. Vähennystä oli peräti 16,8 %, kun vastaava luku vertailumaa-kunnissa oli huomattavasti pienempi (Pirkanmaa 831 → 801, vähennystä 3,6 %; Keski-Suomi 331 → 299, vähennystä 9,7 %; Pohjanmaa 368 → 350, vähennystä 4,9 %). Vientiyritysten lukumäärä näyttäisi siis Etelä-Pohjanmaalla vähentyneen kaikkein voimakkaimmin.

Vertailtaessa Etelä-Pohjanmaan viennin euromääräistä kehitystä lähimpien naapurimaakuntiemme Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Keski-Suomen viennin kehitykseen vuosina 2005–2009 voidaan havaita, että Pohjanmaan vienti näyttäisi kärsineen vähiten meneillään olevasta globaalista taantumasta. Syynä lienee

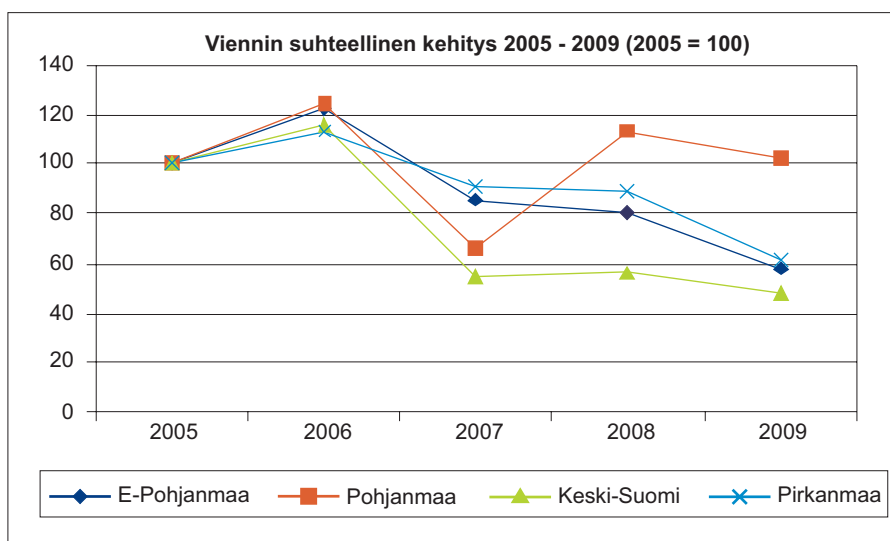
ennen muuta Pohjanmaan maakunnan vahvasti energiateollisuuteen painottuva viennin rakenne, sillä näille tuotteille on globaalisti edelleen ollut suhteellisen hyvä kysyntä. Kolmen muun maakunnan, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Suomen vienti on laskenut jyrkästi, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla noin kolmanneksen vuoden 2005 tasosta, Keski-Suomessa jopa alle puoleen.

MAAKUNTIEN VIENNI 2005 – 2009 (1000 EUR)

ALUE	2005	2006	2007	2008	2009
Etelä-Pohjanmaa	751	917	642	604	435
Pohjanmaa	2 973	3 693	1 961	3 373	3 038
Keski-Suomi	2 743	3 179	1 498	1 539	1 318
Pirkanmaa	6 353	7 179	5 806	5 683	3 937

VIENNIN SUHTEELLINEN KEHITYS 2005 - 2009 (Indeksi 2005 =100)

	2005	2006	2007	2008	2009
Etelä-Pohjanmaa	100	122	85	80	58
Pohjanmaa	100	124	66	113	102
Keski-Suomi	100	116	55	56	48
Pirkanmaa	100	113	91	89	62

Kuvio 13. Viennin suhteellinen kehitys maakunnittain 2005–2009. (Lähde: Tullihallitus)

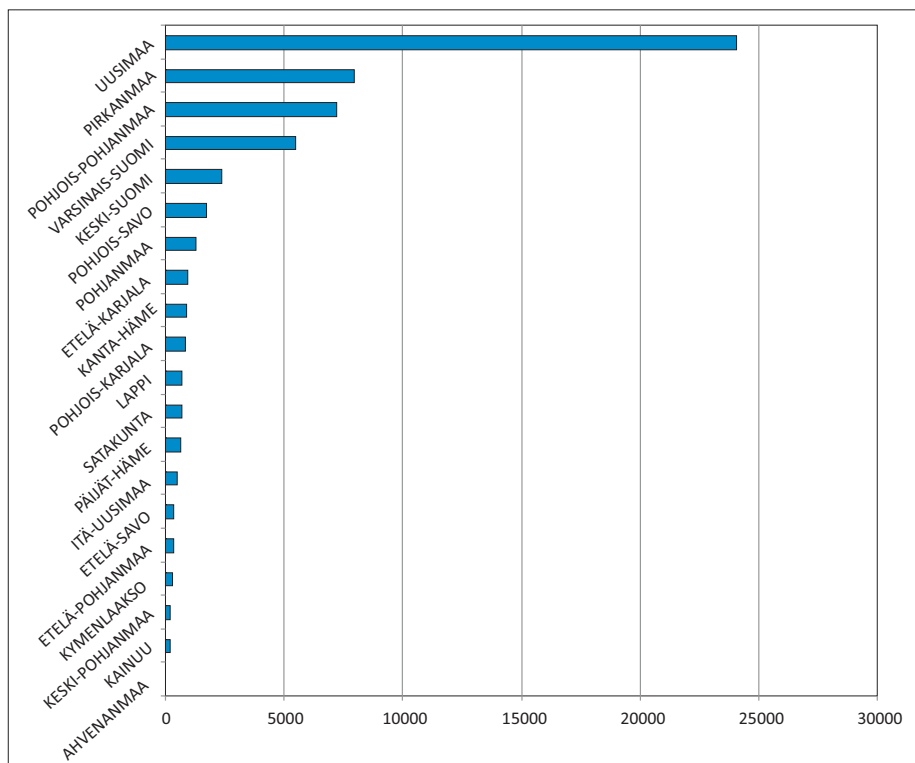
Yllä olevasta taulukosta ja sitä kuvaavasta viivagraafista on todettava, että vuosien 2005–2006 ja vuosien 2007–2009 luvut eivät ole suoraan verrannollisia keskenään johtuen siitä, että suuryritysten käyttämät tulli-ilmoitusten tekotoimipaikat vaihtelevat. Tämä tarkoittaa sitä, että samalla maakuntakohtaiset arvot muuttuvat, vaikka itse yritysten toiminnassa ja viennin suuruudessa ei olisikaan mitään

poikkeuksellista muutosta. Esim. tämä todennäköisesti selittää sitä, että Pohjanmaan vuoden 2007 vientiluku (1 961 milj. EUR) on niin alhainen verrattuna muiden maakuntien vastaaviin lukuihin. Taulukosta ja kuviosta näkyy kuitenkin, että vertailumaakunnista vienti on vuoteen 2005 verrattuna laskenut suhteessa vähiten Pohjanmaalla ja eniten Keski-Suomessa. Etelä-Pohjanmaa ja Pirkanmaa ovat noudattaneet lähes samaa suhteellista kehitystä.

3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta ja innovaatiot

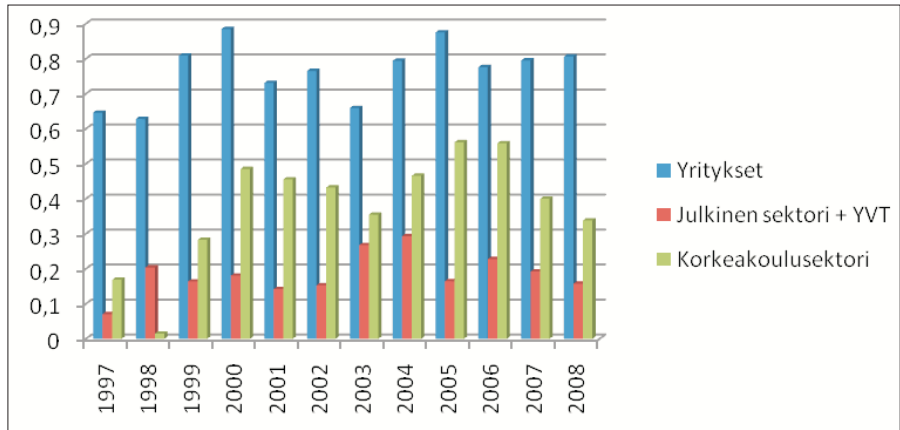
Tässä kappaleessa tarkastellaan tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä innovaatioita maakuntia keskenään vertaillen. Lisäksi hyödynnetään seutukuntatason vertailua ja yksittäistä kyselytutkimuksella kerättyä aineistoa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta. Kuvio 14 havainnollistaa tutkimustyövuosien osuutta maakunnittain. Taulukko kuvaa siis henkilötyövuosien tasolla panostuksia tutkimustyöhön. Näiden panostusten voisi odottaa näkyvän tutkimustyön tuloksissa tuottaen uusia ideoita ja innovaatioita. Uusimaa on kärjessä Etelä-Pohjanmaan sijoittuessa joukon häntäpäähän.

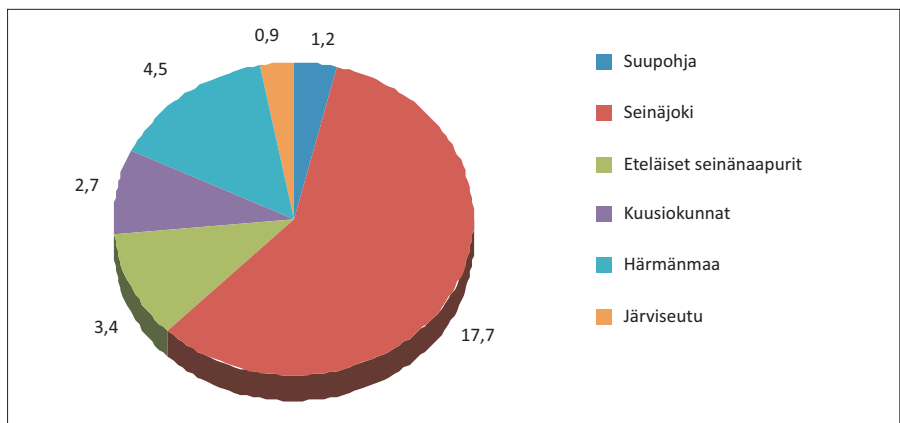
Kuvio 14. Tutkimustyövuosien absoluuttinen taso maakunnallisesti vuonna 2008 (Lähde: Tilastokeskus 2010).

Kuvio 15 kuvaa tutkimuspanostusten kehittymistä Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1997–2008. Merkittävää kehittymistä ei viime vuosina ole havaittavissa, vaikka 90-luvun lopulta kehitystä onkin saatu aikaan. Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien osuudet ovat siis alle 1% luokkaa koko maan tutkimustyövuosista. Yritysten tutkimustyövuodet näyttävät varsin merkittävää osaa kokonaispanostuksista.

Kuvio 15. Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien osuus valtakunnallisesta 1997–2008. (Lähde: Tilastokeskus 2010).

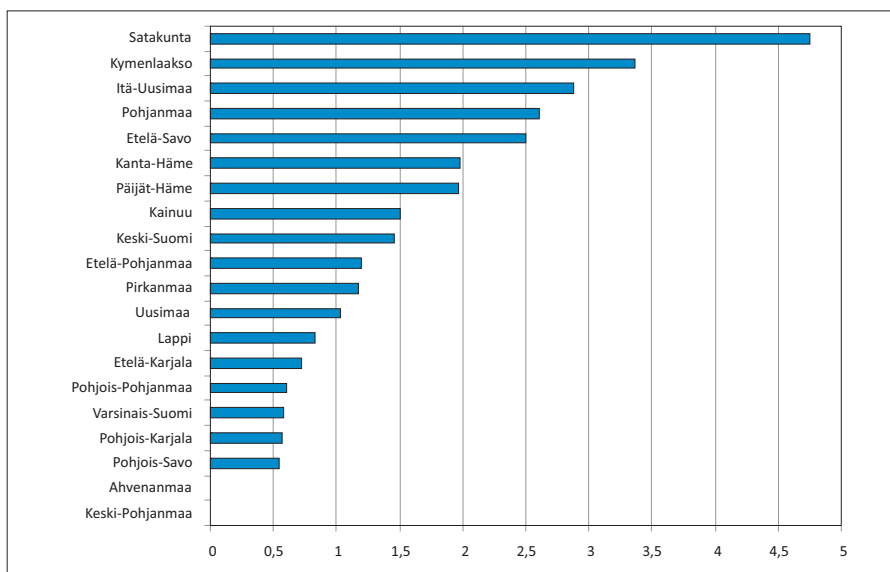
Seuraava kuvio avaa tutkimus- ja kehittämismenojen jakautumista Etelä-Pohjanmaalla seutukunnittain vuonna 2008. Kuvio osoittaa tutkimustoiminnan keskittyvän erityisesti Seinäjoelle. Verrattuna vuoden 2006 tilanteeseen (Viljanmaa ym. 2008), Seinäjoen, Suupohjan, Eteläisten seinänaapurien ja kuusiokuntien osuudet tutkimus- ja kehittämismenoista ovat kasvaneet, kun taas esimerkiksi Härmänmaan ja Järviseudun osuudet ovat jonkin verran laskeneet. Yleisesti ottaen kuvio kertoo maakuntatasolla tutkimus- ja kehittämistoiminnan keskittymisestä Seinäjoelle.

Kuvio 16. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (milj. euroa) Etelä-Pohjanmaalla seutukunnittain vuonna 2008. (Lähde: Tilastokeskus 2010).

Seuraavaksi tarkastellaan patenttien määrää ja niiden suhteellista osuutta tutkimustyövuosista. Kun tarkastellaan patenttien määrän kehittymistä tarkastelujaksolla 1997–2007, patentit näyttävän keskittyvän erityisesti kasvukeskuksiin Uudenmaan pitäessä kärkisijaa (246 patenttia vuonna 2007) ja Pirkanmaan seuratessa tiukasti perässä (90 patenttia vuonna 2007). Etelä-Pohjanmaan osalta patenttien määrä vaihtelee välillä 4–17 (patenttia) vuosittain ilman selkeää trendiä suuntaan tai toiseen.

Kuvio 17 määrittelee alueen tutkimusinvestointien (tutkimustyövuodet) tuottavuutta patenttien muodossa. Ajatuksena on, että maakunnat voivat varioida sen suhteen, miten ne kykenevät hyödyntämään tutkimusinvestointeja innovaatioita (tässä patenteja) tuottaakseen. Tässä vertailussa edullisinta on tuottaa korkea patenttien määrä vähillä tutkimustyövuosilla. Tässä vertailussa Etelä-Pohjanmaa sijoittuu joukon keskikastiin.

Kuvio 17. Patenttien määrä suhteutettuna tutkimustyövuosien määrään maakunnittain vuonna 2007 (Lähde: Tilastokeskus 2010).

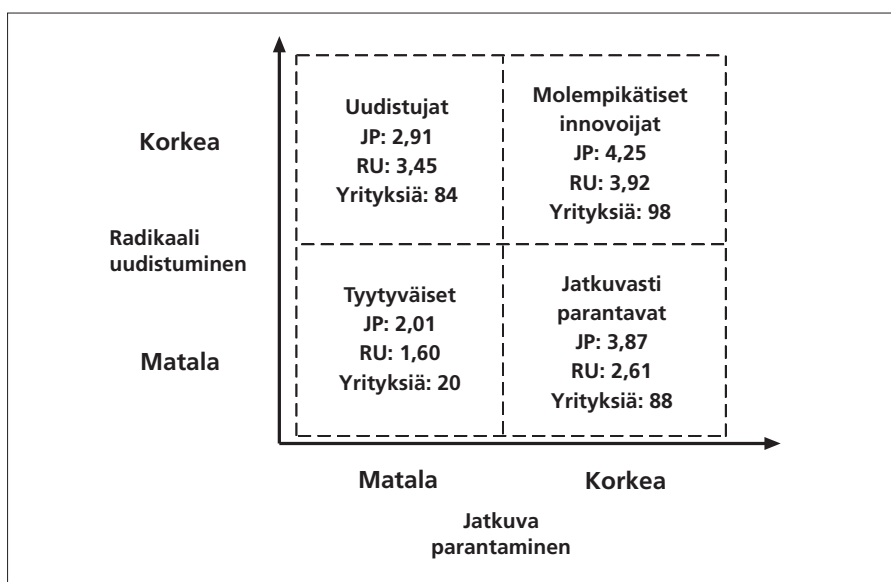
Esimerkiksi yritysten innovaatioasteen tai innovaatiostrategioiden selvittäminen vaatii kuitenkin myös suorien mittareiden ja kyselytutkimuksen käyttöä. Varamäki ym. (2007) toteuttivat kasvuyritystutkimuksen, jossa tutkittiin esimerkiksi yritysten innovaatiostrategioita suoria mittareita hyödyntäen. Tutkimukseen osallistui 300 yritystä, joiden vastauksista tätä analyysiä varten on poistettu 10 puutteellisuuden tai muiden sellaisten syiden vuoksi. Analysoitu aineisto sisältää siis 290 yritystä.

Tässä tarkasteluun valittiin yrityksen innovaatiostrategiaa määrittelevät muuttujat. Mittasimme useilla muuttujilla sekä jatkuvan parantamisen astetta (JP) että

panostuksia radikaaliin uudistumiseen (RU). Aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella yritykset voidaan jakaa innovaatiostrategiansa suhteen sellaisiin, 1) jotka keskittyvät lähinnä parantamaan nykyistä toimintaa, kuten nykyisiä prosesseja, tuotteita ja palveluita (tässä Jatkuvasti parantavat), 2) jotka pyrkivät uudistamaan liiketoimintaansa radikaalisti (Uudistujat), 3) jotka tekevät edellä mainituista kumpaakin (Ambidekstriset innovoijat), tai 4) jotka eivät tee kumpaakaan (Tyytyväiset). Kuvioon 5 on määritelty tutkimuksemme tulos käytetyillä mittareilla. Oheinen kuvio kertoo, montako yritystä kuhunkin ryhmään määritytti klusterianalyysissä. (Birkinshaw & Gibson, 2004; Gibson & Birkinshaw, 2004.)

Aiemman teorian perusteella ambidekstrisyys käsitteenä tarkoittaa ”molempikätisyyttä”, eli kykyä kehittää nykyistä liiketoimintaa jatkuvasti parantamalla ja toisaalta radikaalisti innovoimalla. Aiemman tutkimuksen mukaan ambidekstristen innovoijien pitäisi olla pitkällä aikavälillä suorituskykyisempiä, kun taas jatkuvasti parantavat lienevät sitä lyhyellä aikavälillä. Tilaansa tyytyväiset häviävät tai pysyvät pienenä, uudistajien kehittäessä liiketoimintaa isommilla riskitasoilla. Aiempien tutkimusten mukaan yritysten pitäisi panostaa nykyisen liiketoiminnan kehittämiseen, mutta samanaikaisesti pitää innovoimalla huolta tulevaisuudestaan. (He & Wong, 2004.)

Aineistosta löydettävissä oleva yritysten ryhmittely osoittaa, että valtaosa vastaajista määrittelee yrityksensä kuuluvaksi uudistujiin, jatkuvasti parantaviin tai ambidekstrisiin innovoijiin. Tämä kertonee yritysten kehittämistahdosta, kehittämishalusta ja jossakin määrin jopa kehittämisaktiivisuudesta.

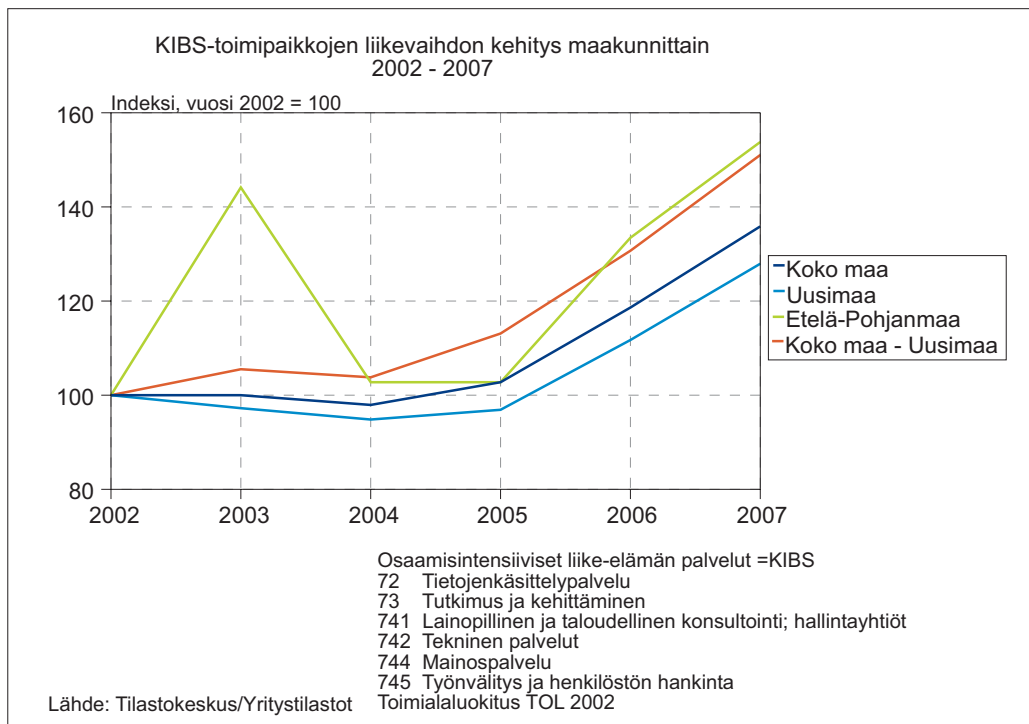
Kuvio 18. Kuva eteläpohjalaisten kasvuyritysten innovaatiostrategioista jatkuvan parantamisen (JP) ja radikaalin innovoinnin (RU) näkökulmista.

Yhteenvedon voidaan todeta, että alueiden välillä näyttää muodostuvan eroja sekä absoluuttisten tunnuslukujen että suhteellisten tunnuslukujen tarkastelussa. Etelä-Pohjanmaan osalta voitaneen sanoa, että vaikka alueelle saatujen patenttien määrä on varsin matala, yritykset ovat kuitenkin kohtuullisen tehokkaasti kyenneet hyödyntämään tutkimuspanostuksia. Vähäinen haettujen patenttien määrä selittyy teknologiayritysten vähäisellä määrällä ja toisaalta pienellä koolla. Kyselytutkimuksen tulokset kertovat ehkä eniten yritysten kehittämishalusta, mutta myös kehittämisaktiivisuudesta. Tässä mielessä tulokset ovat rohkaisevia.

Edelleen voitaneen todeta, että tarvetta on sellaisille kehittämistoimille, joilla innovatiivisen tuote- ja palveluliiketoiminnan kehittämistä voidaan tukea. Lisäksi tarvetta voidaan nähdä sellaiselle tutkimukselle, jossa innovaatioasteen mittarina käytettäisiin esimerkiksi uusien tuotelanseerausten, tuotteiden tai palveluiden määrää ja menestymistä. Tällaiset mittarit voisivat nostaa esiin myös muiden kuin teknologiayritysten innovatiivisuuden, esimerkkinä elintarvikealan yritykset. Tällaista aineistoa ei kuitenkaan tähän tarkasteluun ollut saatavilla.

3.4 Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavat yritykset

Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavilla yrityksillä eli ns. kibs-yrityksillä katsotaan olevan merkitystä osaamisen ja innovaatio-potentiaalin kerryttäjänä alueillaan. Kibs-yrityksiin luetaan esimerkiksi tutkimus- ja kehittämispalvelut, konsultointipalvelut ja mainospalvelut. Kibs-alat ovat perinteisesti keskittyneet suuriin keskuksiin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle, kun taas Etelä-Pohjanmaalla kibs-palvelujen tarjonta on ollut heikko suhteessa maan kokonaisu-tarjontaan. Vuoden 2002 toimialaluokituksen mukainen liikevaihdon kehityksen vertailu osoittaa kuitenkin, että eteläpohjalaisten kibs-yritysten liikevaihto on kehittynyt pääosin samansuuntaisesti kuin muualla maassa (kuvio 19).

Kuvio 19. Kibs-toimipaikkojen liikevaihdon kehitys 2002–2007. (Lähde: Tilastokeskus.)

Liikevaihdon kehityksessä Etelä-Pohjanmaalla on vaihtelua, mahdollisesti johtuen pienemmästä tarkasteluyksiköstä, mutta kaikkiaan kibs-alojen liikevaihto on kasvanut enemmän kuin koko maassa. Sama voidaan todeta myös, kun tarkastelussa jätetään huomiotta Uudenmaan maakunta pääkaupunkiseudun kibs-keskittymineen. Liikevaihdon kehityksen perusteella pääkaupunkiseudun ulkopuoliset alueet näyttävät siis lisäävän kibs-yritysten hyödyntämistä nopeammin kuin Uusimaa, ja Etelä-Pohjanmaa jopa hienoisesti enemmän kuin muu maa.

Vuoden 2008 toimialaluokituksen mukaan luokiteltuna Uudenmaan osuus kibs-alojen toimipaikoista, henkilöstä ja liikevaihdosta on erittäin suuri (taulukko 8). Etelä-Pohjanmaan osuutta kibs-alojen toimipaikoista, henkilöstöstä ja liikevaihdosta voikin olla tarkoituksenmukaisempaa suhteuttaa koko maan tilanteeseen siten, että Uusimaa jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Etelä-Pohjanmaalla on hieman alle 500 kibs-toimipaikkaa, joilla on henkilöstöä yhteensä noin 900. Koko maahan suhteutettuna tämä tarkoittaa noin kahta prosenttia toimipaikoista ja alle prosenttia henkilöstöstä. Etelä-Pohjanmaalla on kuitenkin vajaa 5 % osuus Uudenmaan ulkopuolella sijaitsevista toimipaikoista ja noin 2 % osuus liikevaihdosta. Kibs-alojen kehitykseen maakunnassa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota, sillä etenkin pienemmillä yritykselle osaamisintensiivisten palvelujen käyttöä helpottanee palvelujen saatavuus omassa maakunnassa.

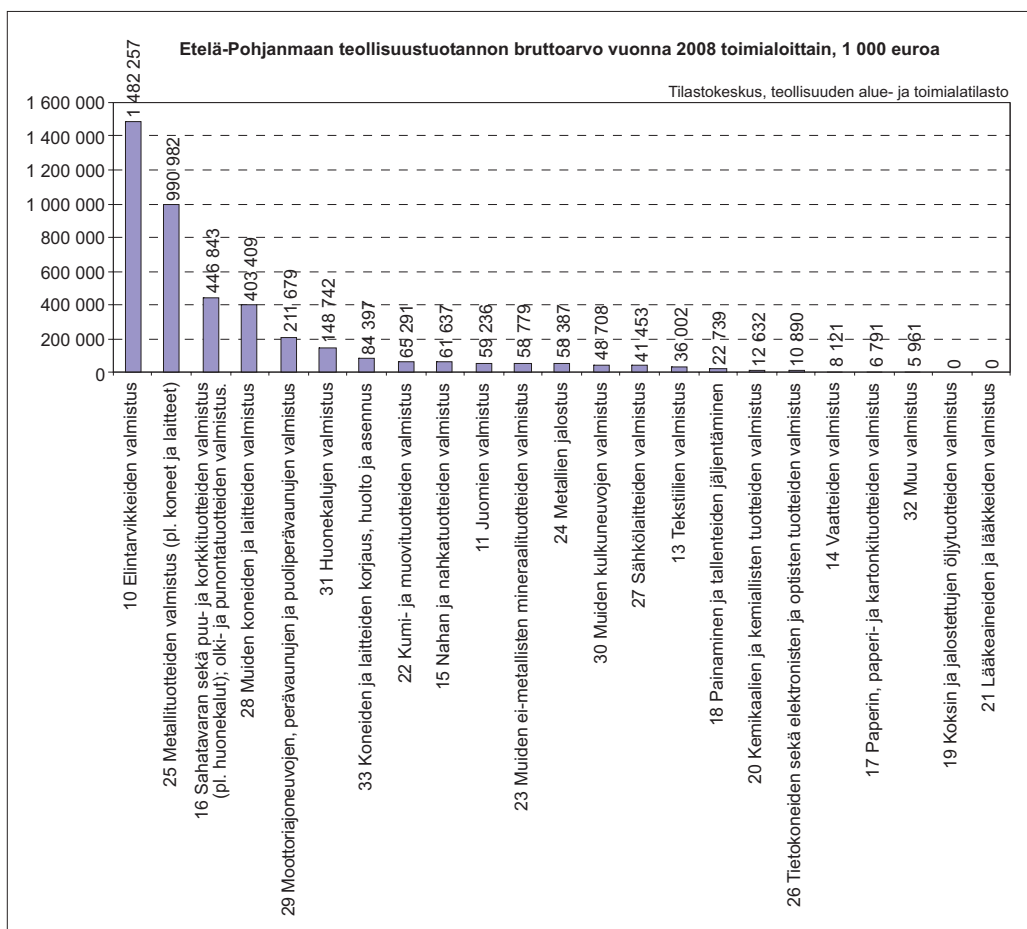
Taulukko 8. Osuus kibs-toimipaikoista, henkilöstöstä ja liikevaihdosta 2008. (Lähde: Tilastokeskus.)

Etelä-Pohjanmaan osuus, %, vertailukohtana koko maa	Osuus toimi- paikoista, %	Osuus henkilöstä, %	Osuus liike- vaihdosta, %
62 Ohjelm, konsultt, siihen liitt. toim	1,6	0,7	0,5
702 Liikkeenjohdon konsultointi	1,5	1,0	0,8
711 Arkkitehti- ja insinööripalvelut	2,8	1,2	1,2
72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäm.	0,9	0,7	0,5
731 Mainostoiminta	1,8	0,7	0,4
782 Työvoiman vuokraus	1,6	0,0	0,0
Kaikki	2,0	0,7	0,7
Etelä-Pohjanmaan osuus, %, vertailukohtana koko maa pl. Uusimaa	Osuus toimi- paikoista, %	Osuus henkilöstä, %	Osuus liike- vaihdosta, %
62 Ohjelm, konsultt, siihen liitt. toim	3,1	1,9	1,5
702 Liikkeenjohdon konsultointi	3,6	3,0	3,0
711 Arkkitehti- ja insinööripalvelut	4,3	2,0	2,2
72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäm.	1,7	1,6	1,4
731 Mainostoiminta	3,6	2,0	2,0
782 Työvoiman vuokraus	2,4	0,0	0,0
Kaikki	4,6	1,9	2,5
Uudenmaan osuus, %, vertailukohtana koko maa	Osuus toimi- paikoista, %	Osuus henkilöstä, %	Osuus liike- vaihdosta, %
62 Ohjelm, konsultt, siihen liitt. toim	49,7	60,5	67,5
702 Liikkeenjohdon konsultointi	56,7	67,5	74,0
711 Arkkitehti- ja insinööripalvelut	34,2	39,8	44,0
72 Tieteellinen tutkimus ja kehittäm.	46,4	56,6	66,9
731 Mainostoiminta	48,8	64,0	78,7
782 Työvoiman vuokraus	34,0	47,3	49,3
Kaikki	45,7	52,4	60,9

3.5 Teollisuuden tuotannon arvo ja investoinnit

Tilastokeskuksen kokoama teollisuuden alue- ja toimialatilasto sisältää tietoja teollisuuden alueellisesta toiminnasta. Seuraavassa esitellään uusimmista tilastoista koottuja ja keskenään vertailtavissa olevia tietoja, jotka koskevat vuosia 2006–2008.

Teollisuustuotannon bruttoarvo. Etelä-Pohjanmaan teollisuustuotannon bruttoarvo oli vuonna 2008 3,42 miljardia euroa. Bruttoarvoltaan suurimpia teollisuudenaloja olivat elintarvikkeiden valmistus, metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet) sekä sahatavaran- ja puu- ja korkkituotteiden valmistus (pl. huonekalut). Näistä kansallisesti merkittävin oli elintarvikkeiden valmistus, jonka osuus Suomen elintarvikkeiden valmistuksen bruttoarvosta oli 12,8 %. (ks. kuvio 20)

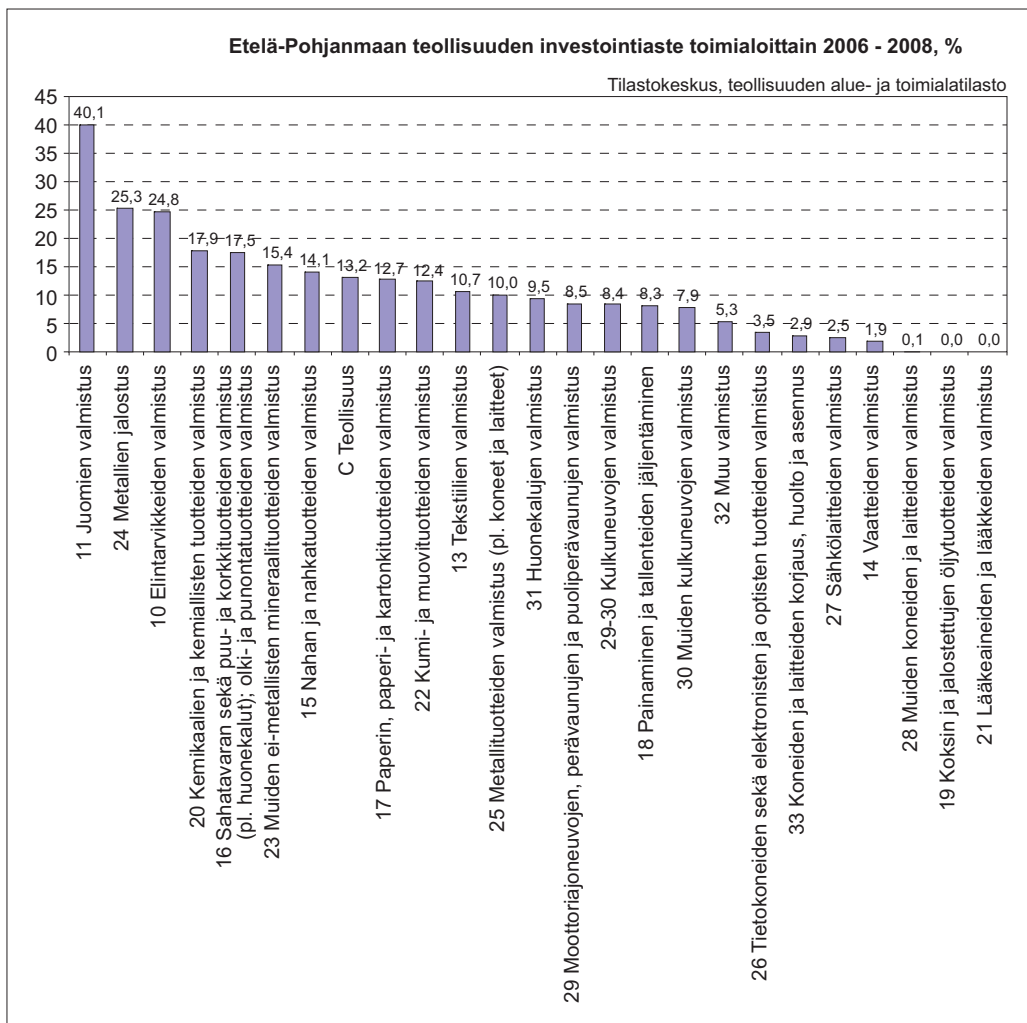
Kuvio 20. Etelä-Pohjanmaan teollisuustuotannon bruttoarvo 2008 toimialoittain. (Lähde: Tilastokeskus)

Tuotannon bruttoarvo mittaa yrityksen tai toimipaikan oman tuotannon arvoa, sen tosiasiallista tuotantoa. Tuotantotoimintaan lasketaan mukaan kaikki tuotantoon liittyvät tuotot ja niitä oikaistaan käyttöomaisuuden luovutusvoitoilla. Käyttöomaisuuden luovutusvoittoja ei pidetä tuotannollisina erinä vaan satunnaisina tuottoina. Kauppatavaroiden hankinta vähennetään tuotantotoiminnan tuotoista, jotta tuotantotoimintaan saadaan mukaan vain kauppatavaroiden myynnistä yritykselle/toimipaikalle syntyvä marginaali. Tuotannon bruttoarvo lasketaan toimipaikan ilmoittaman laskennallisen käyttökateen avulla.

Teollisuuden investoinnit ja investointiaste. Etelä-Pohjanmaan teollisuus investoi maakuntaan vuosina 2006–2008 arviolta 401,8 miljoonaa euron verran. Suurin investoija oli elintarviketeollisuus, jonka investointien osuus kokonaisinvestoinneista oli lähes 43 %. Toiseksi suurin investoija oli metalliteollisuus, noin 118 miljoonan euron edestä.

Käyttöomaisuuden nettoinvestoinnit käsittävät käyttöomaisuuden hankinnat ja perusparannukset, joista on vähennetty käyttöomaisuuden myynnit. Investointeja on perusteltua tarkastella useamman vuoden ajanjaksolla, sillä vuosittaiset vaihtelut investoinneissa voivat olla suuria. Investoinnit tarkoittavat käyttöomaisuuden nettomääräisiä, yhteenlaskettuja investointeja.

Teollisuuden investointiaste eli investointien määrä suhteessa jalostusarvoon oli vuosina 2006–2008 Etelä-Pohjanmaalla kokonaisuudessaan 13,2 %. Korkein investointiaste oli juomien valmistuksen toimialalla eli 40,1 %. Myös elintarvikkeiden valmistus ja metallituotteiden valmistus olivat aloja, joilla investointiaste ylitti 20 prosentin rajan. Pienimmät investointiasteet olivat muiden koneiden ja laitteiden valmistuksen (0,1 %) sekä vaatteiden valmistuksen toimialoilla (1,9 %).

Kuvio 21. Etelä-Pohjanmaan teollisuuden investointiaste toimialoittain 2006–2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Suomen teollisuuden investointiaste oli samana aikana 10,1 % ja kansallisesti korkeimmat investointiasteet olivat kaksin ja jalostettujen öljytuotteiden valmistuksessa (62,1 %) sekä paperin ja paperi- ja kartontituotteiden valmistuksessa (18,1 %). Tarkastelemalla pelkkää investointiastetta kehittämisen mittarina voidaan siis todeta, että eteläpohjalainen teollisuus näyttää käyttäneen rahaa suhteellisesti enemmän kehittämiseen kuin koko maan teollisuus keskimäärin. Yllättävää on, että kansallisesti vaikeuksiin joutunut paperiteollisuus on tehnyt suhteellisesti paljon investointeja. Avainkysymys on, mihin nämä investoinnit ovat kohdistuneet. Tilastokeskuksen alue- ja toimialatilaston mukaan alan kansallisista investoinneista noin 85 % vuosina 2006–2008 oli koneinvestointeja.

Teollisuuden jalostusarvo ja -aste. Etelä-Pohjanmaan teollisuustuotannon jalostusarvo oli vuonna 2008 noin 1,08 miljardia euroa. Yhteenlaskettu Etelä-Pohjanmaan teollisuuden jalostusarvo oli vuonna 2008 noin 900 miljoonaa euroa. Toimialoittain tarkasteluna se oli suurin metallituotteiden valmistuksen (pl. koneiden ja laitteiden valmistus) toimialalla, 226 miljoonaa. Elintarvikkeiden valmistuksessa jalostusarvo oli toiseksi suurin, eli 182 miljoonaa.

Jalostusarvo mittaa eri tuotannontekijöiden yhteenlaskettua jalostusarvoa toimipaikan liiketoiminnasta. Jalostusarvon tarkoituksena on kuvata yksikön arvonlisäystä, joka syntyy tuotantotoiminnasta saatujen tuottojen ja tuotantotoimintaa varten hankittujen tuotantopanoskustannusten erotuksena. Määritelmän mukaan kustannuksiin ei sisällytetä työvoimasta aiheutuvia kustannuksia.

Etelä-Pohjanmaan teollisuuden jalostusaste oli vuonna 2008 yhteensä 21,1 %. Vuonna 2008 jalostusaste oli Etelä-Pohjanmaalla suurin tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistuksen toimialalla, lähes 133 %. Yli 40 prosentin jalostusasteen toimialoja olivat lisäksi painaminen ja tallenteiden jäljentäminen, vaatteiden valmistus, tekstiilien valmistus sekä muiden kulku-
neuvojen valmistus.

Matalin jalostusaste oli elintarviketeollisuudessa ja sähkötuotteiden valmistuksessa (kummassakin 11,8 %). Jalostusaste mittaa jalostusarvon osuutta tuotannon bruttoarvosta.

Teollisuuden henkilöstö. Etelä-Pohjanmaan teollisuudessa (toimiala C, Tilastokeskuksen toimialaluokitus 2008) työskenteli noin 16 600 henkeä Tilastokeskuksen teollisuuden alue- ja toimialatilaston mukaan. Metalliteollisuudessa oli noin 8 500 henkeä, elintarviketeollisuudessa 3 200. Sahatuoteteollisuudessa oli noin 1 900 henkeä. Vuodesta 2006 vuoteen 2008 teollisuuden henkilöstö kasvoi noin 1 500:lla. Kone- ja metallituoteteollisuudessa henkilöstömäärä kasvoi noin 1 300 henkeä, mikä johtui talouden korkeasuhdanteesta, joka kohdistui alalle voimakkaasti ja kasvatti alan työllisyyttä. Sittenmin metalliteollisuuden henkilöstömäärä on laskenut taantuman seurauksena voimakkaasti, erityisesti Kurikassa ja Kauhavalla, jossa on paljon alan työpaikkoja.

Vuosina 2006–2008 vallinneen korkeasuhdanteen aikana henkilöstömäärä ei kuitenkaan kasvanut kaikilla aloilla, sillä tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa henkilöstömäärä alentui vuodesta 2006 vuoteen 2008 80 hengellä. Alan työpaikkakehitys on pitkään ollut laskeva. Huonekalujen valmistuksessa henkilöstömäärän lasku oli samana aikana sadan hengen luokkaa.

Teollisuuden liikevaihto. Vuonna 2008 liikevaihdoltaan suurin toimiala oli Etelä-Pohjanmaalla elintarviketeollisuus, jonka liikevaihdon arvo oli 1,49 miljardia euroa. Liikevaihdoltaan toiseksi suurin ala oli metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet), jonka liikevaihdon arvo oli noin 995 miljoonaa euroa. Liikevaihdossa kolmanneksi ylsi sahatuoteteollisuus noin 461 miljoonan liikevaihdolla.

Vuodesta 2006 vuoteen 2008 liikevaihto kasvoi euromääräisesti eniten metallituotteiden valmistuksen (pl. koneet ja laitteet) toimialalla, lähes 340 miljoonalla eurolla. Elintarviketeollisuudessa liikevaihto kasvoi noin 289 miljoonaa euroa.

Teollisuuden yhteenlaskettu liikevaihdon kasvu 2006–2008 oli Etelä-Pohjanmaalla 24 prosenttia. Metallituotteiden valmistuksessa (ilman koneita ja laitteita) kasvu oli 52 prosenttia ja elintarviketeollisuudessa 23 prosenttia. Nopeinta liikevaihdon kasvuvauhti oli sähkölaitteiden valmistuksen toimialalla, lähes 237 prosenttia. Kasvun taustalla saattaa olla se, että ala on melko pieni liikevaihdoltaan, mutta sille on tullut uusi yritys maakuntaan, minkä vuoksi kasvuvauhti on näin suurta.

4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA

Yrityskentän dynamiikkaa tarkastellaan tässä luvussa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määränä ja suhteena, yritysten vaihtuvuutena, konkurssina ja yrittäjäeräyksinä sekä omistajanvaihdoksina.

4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset

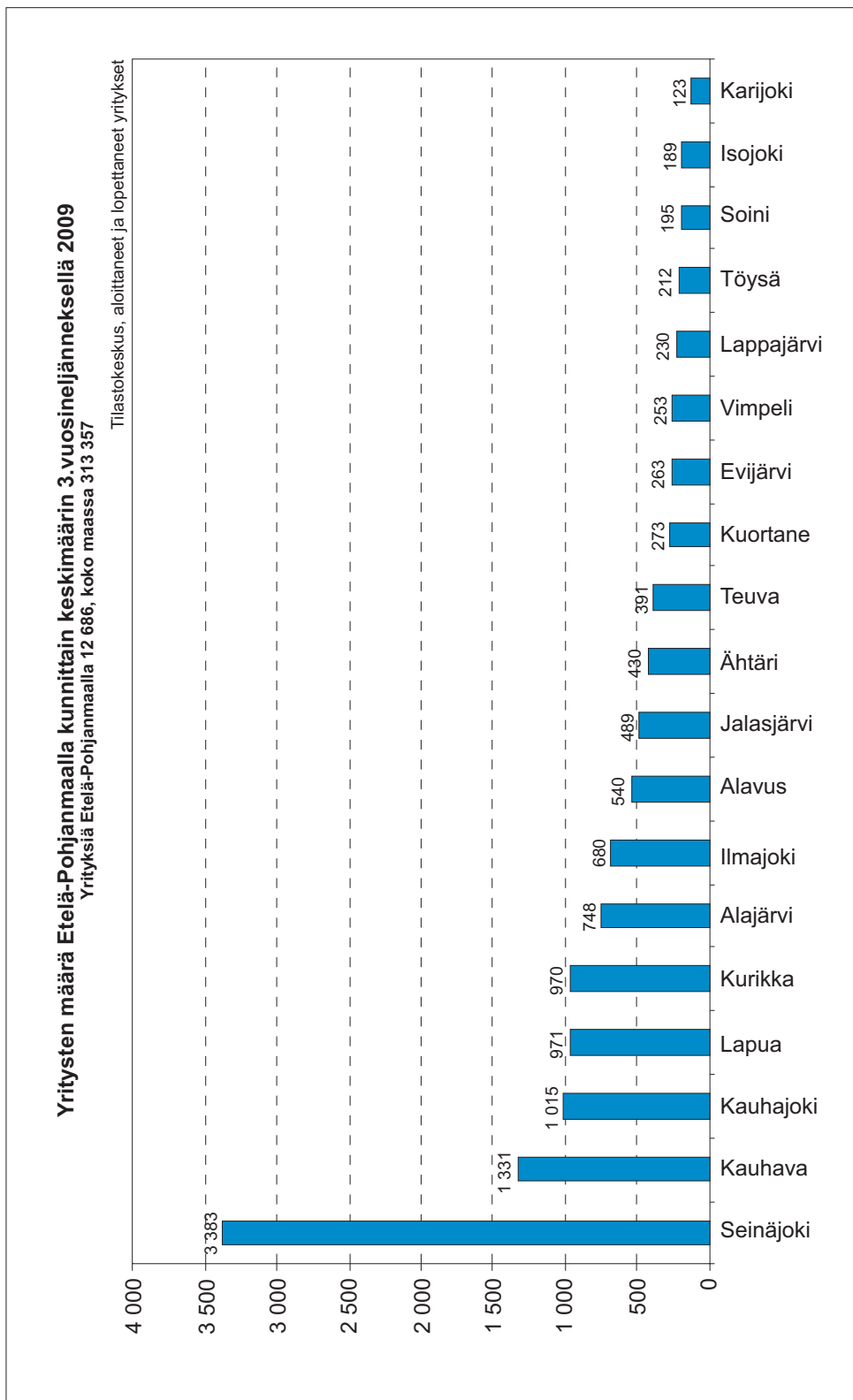
Tilastokeskuksen aloittaneet ja lopettaneet yritykset -tilastossa on tietoja yrityskannasta sekä aloittaneista ja lopettaneista yrityksistä alueittain. Tilaston mukaan Etelä-Pohjanmaan yritysalueella oli vuoden 2009 kolmannella vuosineljänneksellä keskimäärin 12 686 yritystä. Toimialoista yrityksiä oli eniten kaupan alalla (2 425) sekä teollisuudessa (1 814).

Kolmannella vuosineljänneksellä 2009 Etelä-Pohjanmaan kunnista keskimääräinen yritysalue oli korkein Seinäjoella, 3 383 yritystä. Toiseksi eniten yrityksiä oli Kauhavalla, 1 331. Myös Kauhajoella yrityksiä oli yli tuhat, eli 1 015. Vähiten yrityksiä oli Karijoella, 123. Myös Isojoella (189) ja Soinissa (195) oli alle 200 yritystä. (ks. kuvio 22)

Yritysten määrä on Etelä-Pohjanmaalla kasvanut välillä kolmas vuosineljännes 2005– kolmas vuosineljännes 2009 1 023 yrityksen verran. Määrä on kasvanut eniten Seinäjoella, 402 yrityksellä. Lapualla yritysmäärän kasvu on ollut toiseksi suurin, 114. Maakunnallisen yritysmäärän kasvuvauhti on ollut tuona aikana 8,8 %, kun vastaava valtakunnallinen kasvuvauhti oli 13,7 %. Etelä-Pohjanmaan kunnista yritysten määrä on kasvanut ripeiten Seinäjoella (+ 13,5 %), Lapualla (13,3 %) ja Alavudella (10,9 %). Lappajärvi on ollut ainoa eteläpohjalaiskunta, jossa yritysten määrä on tarkastelujakson aikana vähentynyt. Se vähentyi 13 yrityksen verran eli 5,3 %.

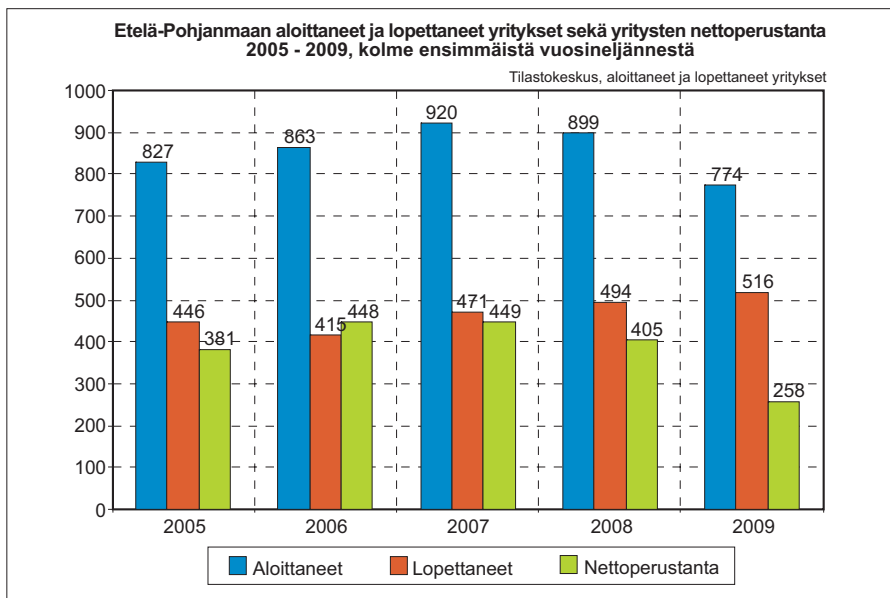
Etelä-Pohjanmaan seutukunnista yritysmäärän suhteellinen kasvu on välillä 3. vuosineljännes 2005 – 3. vuosineljännes 2009 ollut selkeästi hitainta Järviselällä: 1,9 %. Nopeinta kasvuvauhti on ollut Seinäjoen seutukunnassa 10,3 %. Seinäjoen seutukunnassa toimi vuoden 2009 kolmannella vuosineljänneksellä noin 62 % koko maakunnan yrityksistä.

Vuosien 2005–2009 aikana (vuodelta 2009 tässä on mukana tiedot kolmelta ensimmäiseltä vuosineljännekseltä) Etelä-Pohjanmaalla aloitti toimintansa 4 283 yritystä ja toimintansa lopetti 2 342 yritystä eli yritysten nettoperustanta (aloittaneet – lopettaneet yritykset) oli 1 943. Liitteenä olevissa kuvioissa verrataan tilannetta kolmella ensimmäisellä vuosineljänneksellä kunakin vuonna siksi, että vuoden

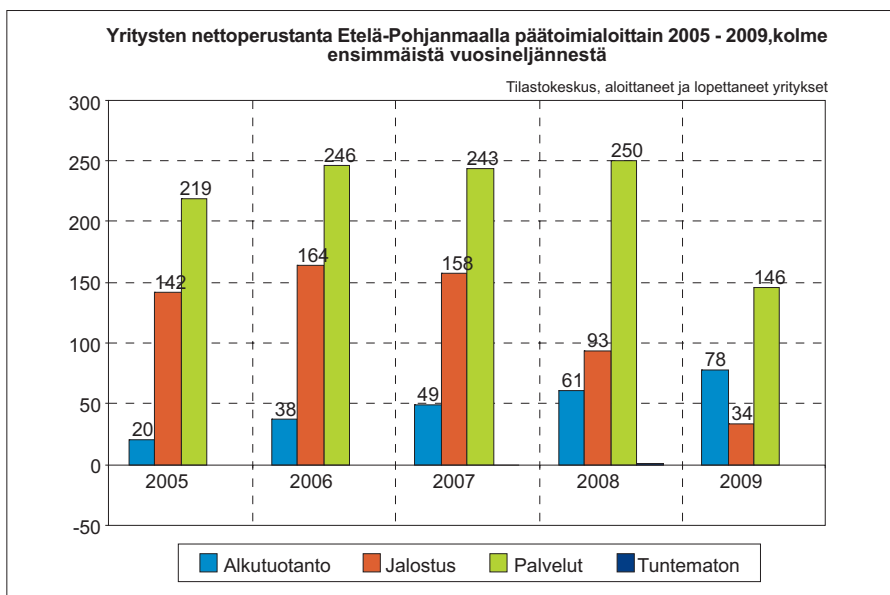
Kuvio 22. Yritysten määrä kunnittain 3. vuosineljänneksellä 2009. (Lähde: Tilastokeskus)

2009 ajalta on saatavilla vain kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen tiedot ja sen takia, että näin saadaan vertailukelpoinen kuva suhdannevaihteluista yhtä pitkältä ajanjaksolta kunkin vuoden aikana. (ks. kuvio 23)

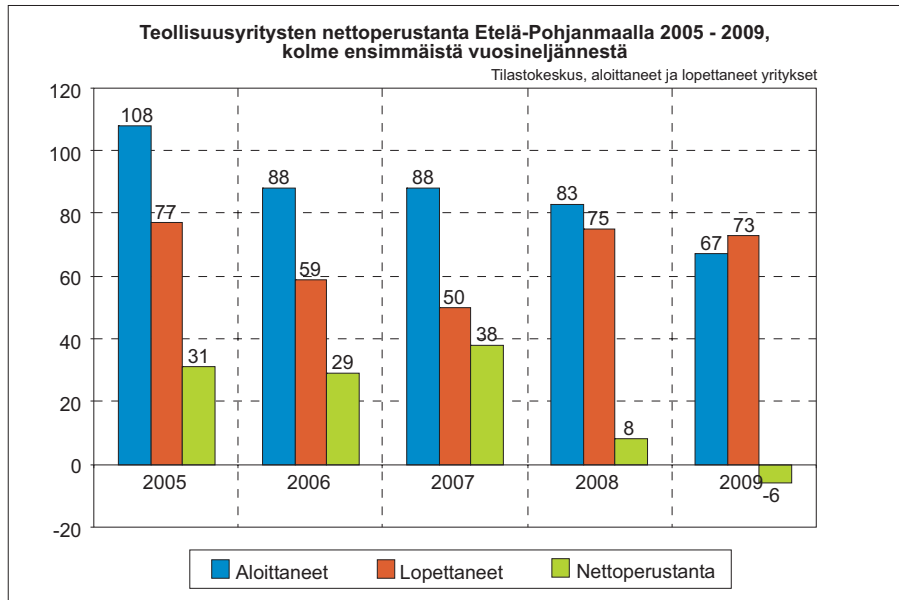
Kuvio 23. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Talustaantumana 2008–2009 vaikutus näkyy jo edellä mainitussa yritysten nettoperustannassa, mutta toimialoittain tarkasteltuna kuva muuttuu vielä selvemmäksi.

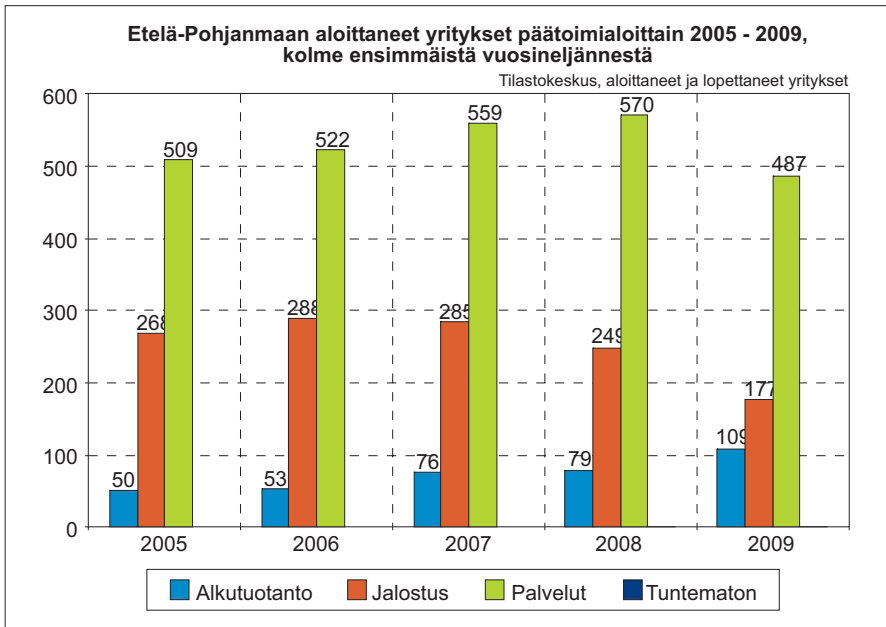
Kuvio 24. Yritysten nettoperustanta Etelä-Pohjanmaalla päätoimialoittain 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Nettoperustanta on vuosina 2005–2009 ollut jokaisen vuoden aikana lukumäärältään korkein palvelualoilla, mutta taantumien vaikutus näkyy erityisesti jalostussektorin nettoperustannan voimakkaana vaihteluna. Kun vuonna 2006 jalostussektorin nettoperustanta oli 164, niin vuonna 2009 nettoperustanta oli vain 34 yritystä.

Kuvio 25. Teollisuusyritysten nettoperustanta Etelä-Pohjanmaalla 2005–2009.

Taantumien vaikutus on näkynyt erityisesti teollisuuden toimialoilla. Teollisuusyritysten nettoperustanta kääntyi Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2009 negatiiviseksi (tässä vertailussa on mukana siis kolme ensimmäistä vuosineljännestä, jolta on käytettävissä tiedot sekä aloittaneista että lopettaneista yrityksistä 2005–2009).

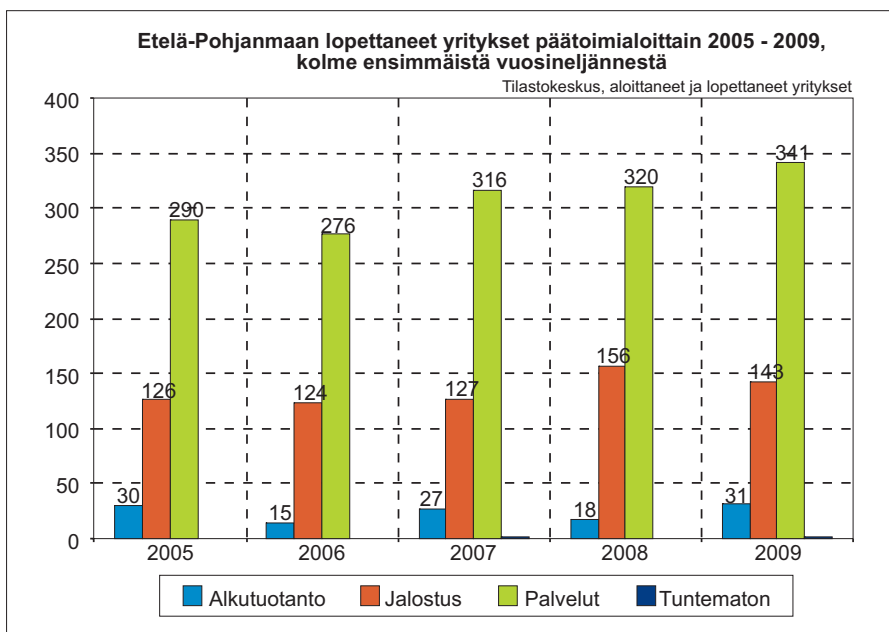

Kuvio 26. Etelä-Pohjanmaan aloittaneet yritykset päätoimialoittain 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Em. tilastojen tulkinnassa on syytä huomioida muutamia seikkoja. Ensinnä, yritysten aloitukset näkyvät tilastoissa paremmin, sillä toimiakseen virallisesti yritykset tulee rekisteröidä. Vaikka yritys ei käytännössä toimisi (eli on ns. pöytälaatikkoyritys), niin se voi näkyä tilastoissa aloittaneiden yritysten kohdalla, mutta ei lopettaneiden. Yritystoiminnan lopettamisesta ei myöskään tehdä ilmoituksia yhtä nopeasti kuin aloittamisesta. Lisäksi aloittamisiin ja lopettamisiin vaikuttaa se, kuinka helppoa toiminnan aloittaminen eri toimialoilla on: niille toimialoilla, joissa vaaditaan suurempia pääomia toiminnan aloitukseen, perustetaan vähemmän yrityksiä.

Yritystoiminnan riskit ovat eri aloilla erilaisia, mikä vaikuttaa perustantaan ja lopetukseen: niillä toimialoilla, joilla on enemmän yrityksiä ja kilpailua, on suurempi kynnys yritystoiminnan aloittamiseen, kuin niillä, joilla kilpailu on vähäisempää. Myös se, kuinka paljon asiakkaita yritys tarvitsee toimiakseen kannattavasti, vaikuttaa perustantaan ja lopetukseen. Jos asiakkaita on helpompi saada, voi aloittamisen kynnys olla matalampi. Nämä samat seikat vaikuttavat myös yrityskannan vaihtuvuuteen, josta esitetään tietoa tässä katsauksessa erikseen.

Etelä-Pohjanmaan lopettaneista yrityksistä on vuosina 2005–2009 kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana kunakin vuonna lopetettu 2 342. Eniten lopettaneita yrityksiä on ollut kaupan alalla, 620. Rakentamisen ja teollisuuden toimialoilla lopettaneita yrityksiä on ollut lähes yhtä paljon: teollisuudessa 334 ja rakentamisen alalla 332.

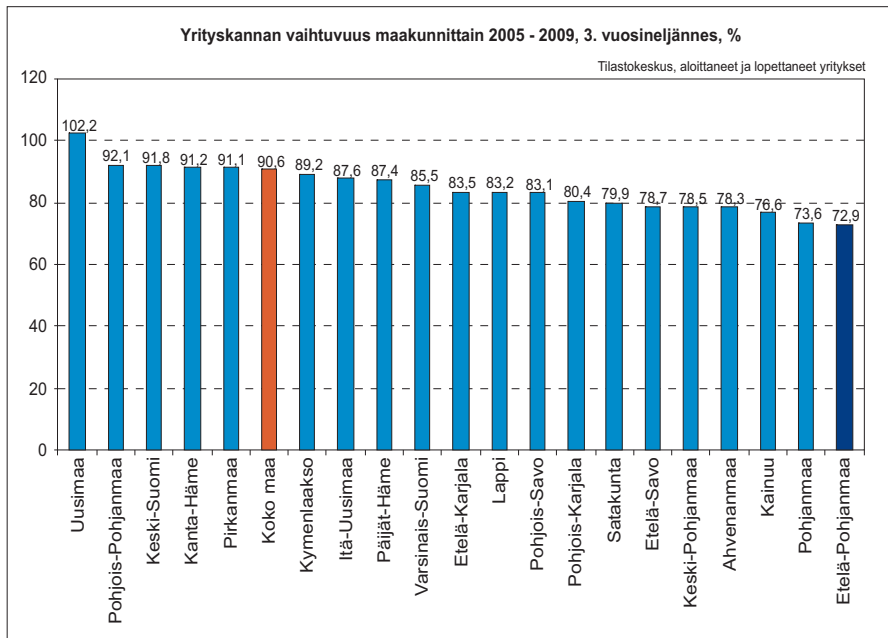
Kuvio 27. Etelä-Pohjanmaan lopettaneet yritykset päätoimialoittain 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Vuosina 2005–2009 (kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen aikana kunakin vuonna) on yritysten nettoperustanta ollut lukumäärältään korkein rakentamisen alalla, 465. Toiseksi suurinta nettoperustanta on ollut kaupan alalla, 261. Em. ajanjaksolla nettoperustanta oli kaikilla aloilla positiivista.

4.2 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset

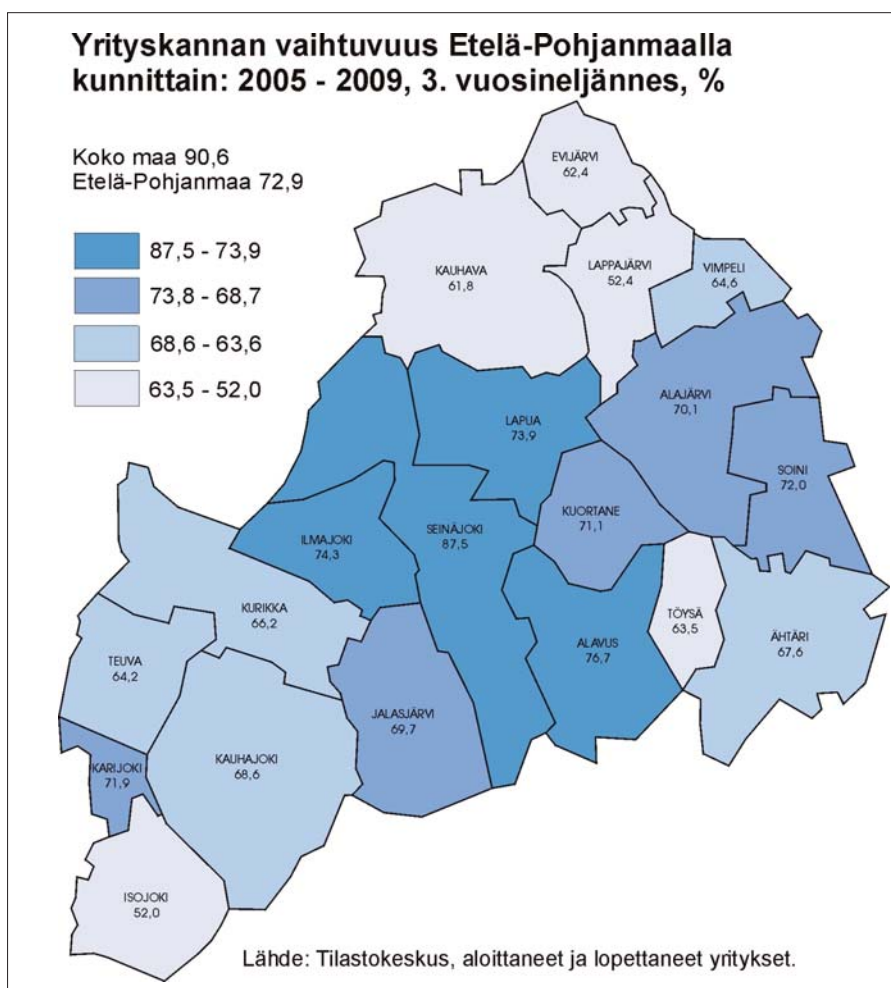
Yrityskannan vaihtuvuus. Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuus on valtakunnallisesti pientä. Yrityskannan vaihtuvuudella tarkoitetaan jonkun ajan kuluessa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrää suhteessa tuon ajan keskimääräiseen yrityskantaan.

Yrityskannan vaihtuvuudella on varsinkin kansantalouden tasolla iso merkitys. Se tarkoittaa näet mm. sitä, että heikosti tuottava yritystoiminta korvautuu tuottavammalla, uudella yritystoiminnalla. Samalla talouden resurssit voivat hakeutua uusille kasvualoille. Yleisenä kehityssuuntana viime vuosikymmenien aikana on ollut, että yrityskannan vaihtuvuus on kasvanut: syynä siihen ovat mm. kansainvälinen kilpailu, teknologioiden entistä nopeampi leviäminen sekä talous sääntelyn purkaminen. Vaihtuvuutta voivat selittää myös lainsäädäntömuutokset tai suhdannevaihtelut. Myös alueelliset erot yritysten toimialarakenteessa voivat selittää vaihtuvuutta: toisilla alueilla on paljon yrityksiä sellaisilla aloilla, joille on tyypillistä suurempi vaihtuvuus.

Kuvio 28. Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

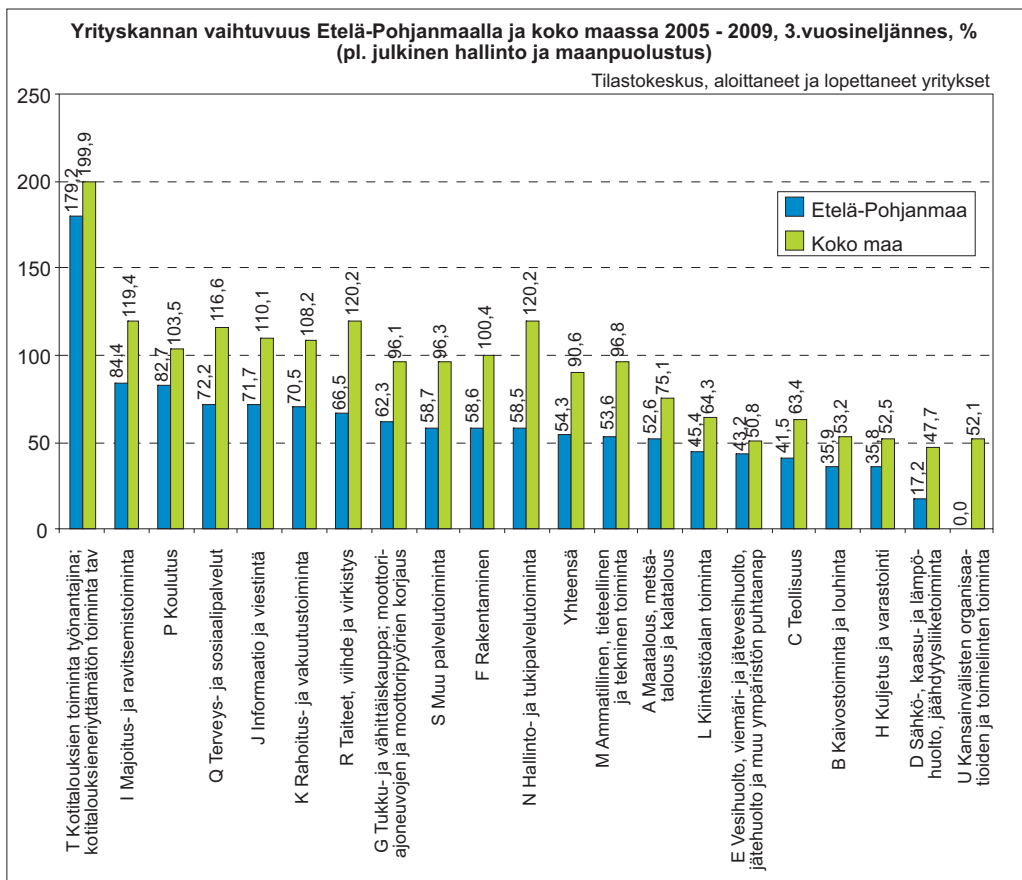
Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuus on kansallisesti verraten pieniä. Yhtenä syynä tähän saattaa olla, että maakunnan yrityskehitys on melko vakiintunut, mikä on voi johtua muuta maata pienemmästä kansainvälistymisasteesta. Syynä voi olla sekin, että Etelä-Pohjanmaan markkinat ovat melko vakaat, eli että uusia yrityksiä ei perusteta yhtä nopeasti kuin muualla, kun markkinoilla toimii jo entuudestaan vakiintuneen aseman saavuttaneita yrityksiä. Nämä yritykset eivät puolestaan lopeta toimintaansa yhtä usein kuin muualla tapahtuu.

Kuvio 29. Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla kunnittain 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Etelä-Pohjanmaan pieni yrityskannan vaihtuvuus näkyy myös kunnittaisen yrityskannan vaihtuvuudessa. Se on kaikissa Etelä-Pohjanmaan kunnissa valtakunnallista vaihtuvuutta pienempi. Vaihtuvuus on ollut vuosina 2005–2009 (tiedot ulottuvat 3. vuosineljännekseen 2009 asti) korkeinta Seinäjoella, noin 91 % ja pienintä Isojoella, 52 %. Kuntien väliset erot yrityskannan vaihtuvuudessa ovat siis suuremmat kuin maakuntien väliset, joskin Isojoki ja Lappajärvi erottuvat muista kunnista lähes 10 prosenttia pienemmän vaihtuvuuden takia.

Lähivuosina näköpiirissä on, että monet yrittäjät siirtyvät eläkkeelle. Tällöin lopettaneiden yritysten määrä kasvaa, ellei yrityksille saada uusia omistajia tai ellei lopettaneiden yritysten tilalle tule uusia yrityksiä.

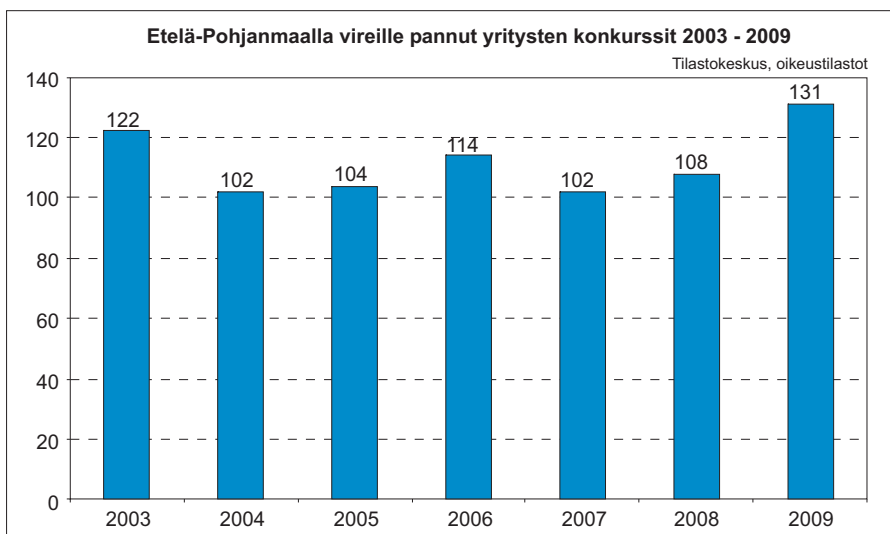

Kuvio 30. Yrityskannan vaihtuvuus Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2005–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Etelä-Pohjanmaan yrityskannan vaihtuvuus on vuosina 2005–2009 (vuodelta 2009 viimeisimmät tiedot ovat kolmannelta vuosineljännekseltä) on myös toimialoitain tarkasteltuna ollut valtakunnan tasoa pienempi. Oheisessa kuviossa on esitetty toimialat lukuunottamatta julkista hallintoa ja maanpuolustusta.

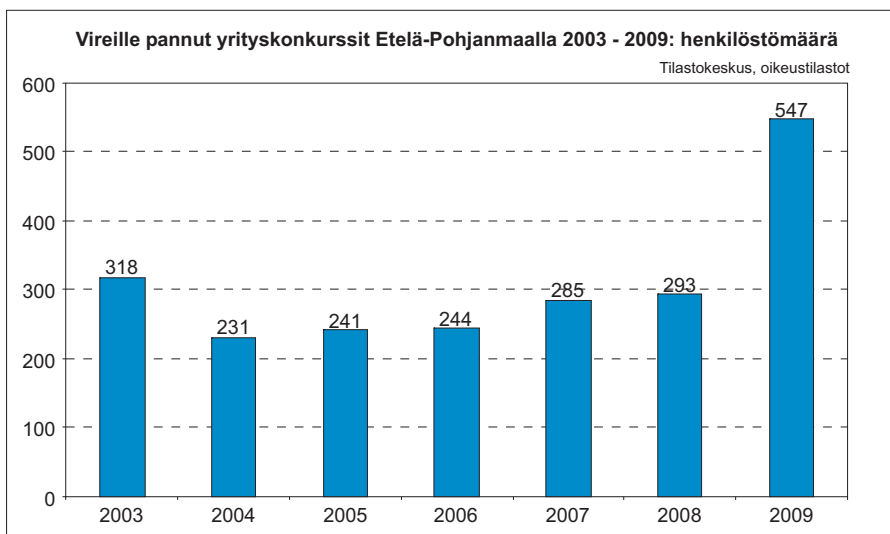
Konkurssit. Etelä-Pohjanmaalla pantiin vireille vuonna 2001 yhteensä 131 yri-

tysten konkurssia. Valtakunnallisesti konkurssseja pantiin vireille 3 275 yrityksen osalta. Sekä Etelä-Pohjanmaalla että koko maassa konkurssien määrä oli kasvussa vuonna 2009 edellisvuoteen verraten: Etelä-Pohjanmaalla kasvua oli 21 % ja koko maassa 25 %.

Kuvio 31. Etelä-Pohjanmaalla vireille pannut yritysten konkurssit 2003–2009. Lähde: Tilastokeskus)

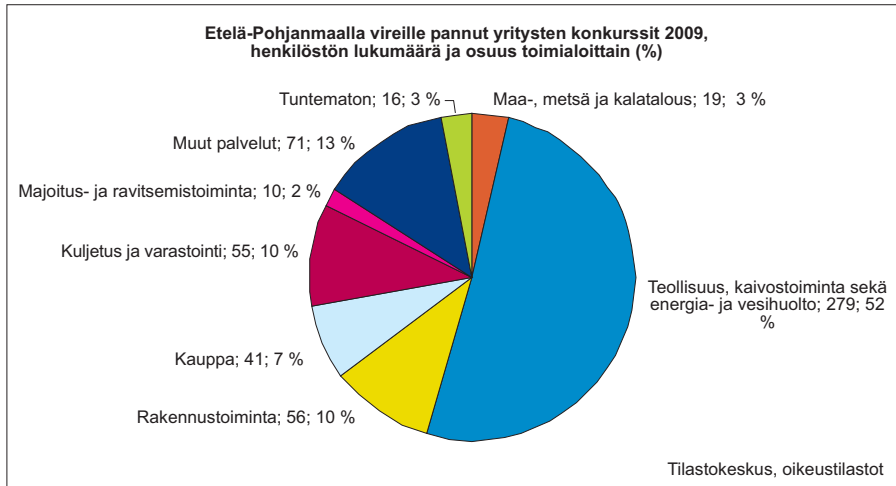
Konkurssin piiriin kuuluneissa yrityksissä oli Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2009 yhteensä 547 henkilöä, kun heitä oli vuotta aiemmin 293. Myös valtakunnallisesti konkurssin piirissä olleiden henkilöiden määrä kasvoi: vuonna 2009 heitä oli 14 860 ja vuonna 2008 yhteensä 11 660.

Kuvio 32. Konkurseissa mukana olleiden henkilöstömäärä Etelä-Pohjanmaalla 2003–2009.

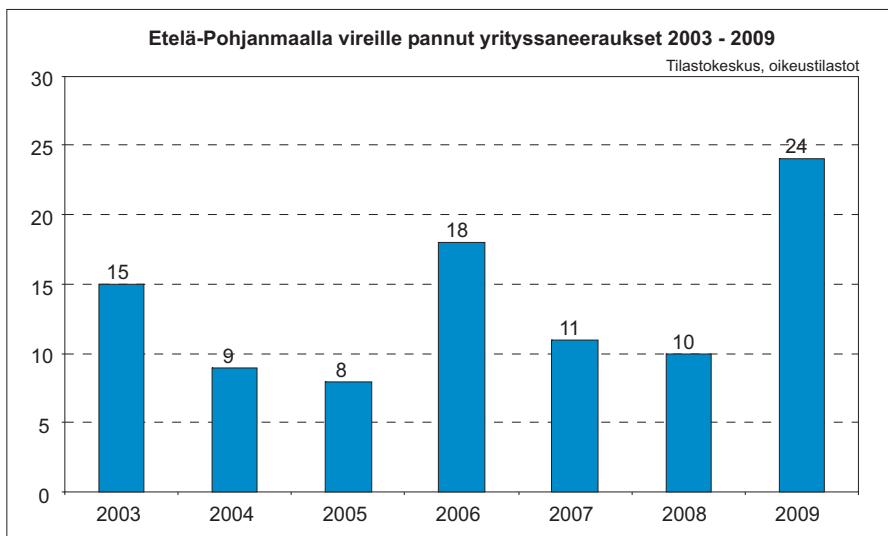
Taantuman vaikutus näkyi vuonna 2009 erittäin selvästi: konkurssin piirissä olleiden yritysten henkilöstömäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna Etelä-Pohjanmaalla lähes 87 % ja valtakunnallisesti 28 %. Konkurssin piirissä olleiden yritysten henkilöstömäärä kasvoi Etelä-Pohjanmaalla erityisesti teollisuuden,

kaivostoiminnan sekä energia- ja vesihuollon alalla sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla.

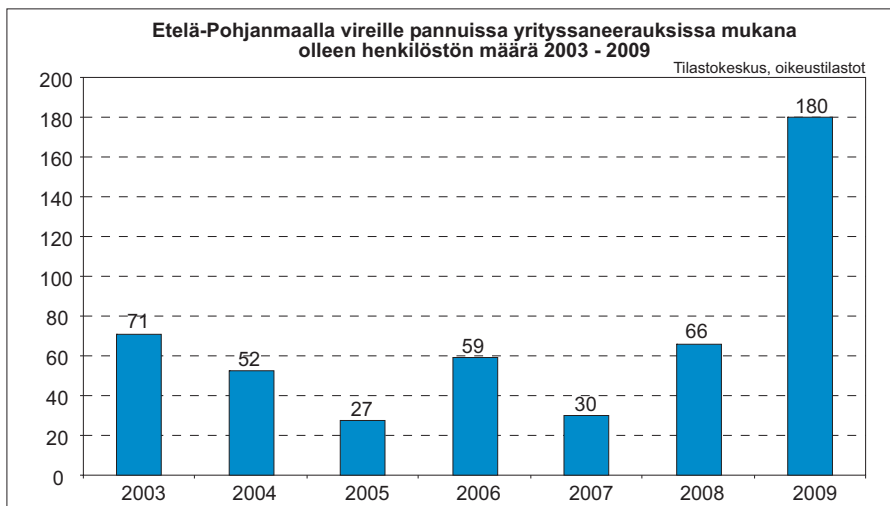
Kuvio 33. Vireille pantujen konkurssien lukumäärä ja osuus toimialoittain 2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Yrityssaneeraukset. Taloustaantumien vaikutukset näkyvät voimakkaana vireille pantujen yrityssaneerausten kasvuna vuonna 2009. Vuoden 2009 aikana Etelä-Pohjanmaalla pantiin vireille 24 yrityssaneerausta, kun vuotta aiemmin niitä oli kymmenen. Etelä-Pohjanmaan yrityssaneerausten määrä noudatti valtakunnallista trendiä, sillä koko maassa yrityssaneerauksia oli vuonna 2009 yhteensä 528, kun niitä oli vuotta aiemmin 304.

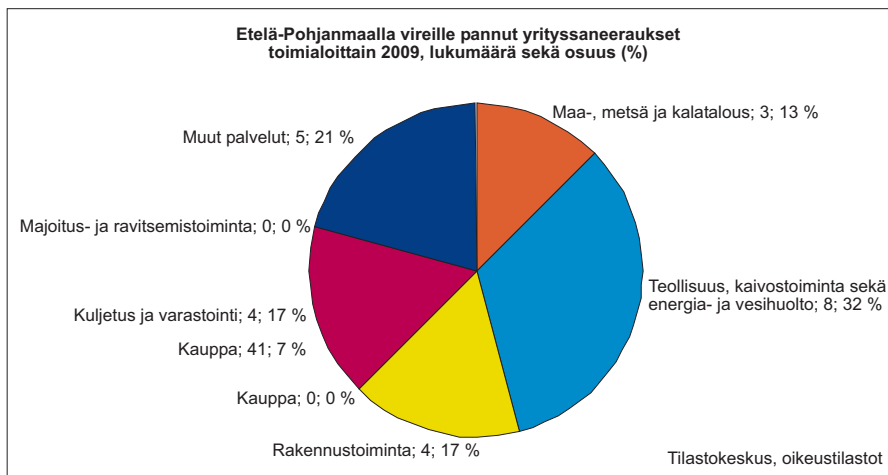
Kuvio 34. Etelä-Pohjanmaalla vireille pannut yrityssaneeraukset 2003–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Yrityssaneerausten piirissä ollut henkilöstömäärä kasvoi myös voimakkaasti vuoden 2009 aikana. Kun vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaalla oli yrityssaneerausten piirissä 66 henkeä, niin vuonna 2009 yrityssaneerausten piirissä olleissa yrityksissä oli yhteensä 180 henkeä. Tämä oli enemmän henkilöstöä kuin oli yhteensä vuosina 2006–2008. Etelä-Pohjanmaan kehitys muistutti myös henkilöstön osalta valtakunnallista kehitystä vuonna 2009, sillä vuonna 2008 yrityssaneerausten piirissä olevissa yrityksissä oli koko maassa 3 088 henkilöä, mutta vuonna 2009 määrä kasvoi noin 5 900 henkeen.

Kuvio 35. Yrityssaneerauksissa mukana olleiden henkilömäärä Etelä-Pohjanmaalla 2003–2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Vuonna 2009 Etelä-Pohjanmaalla vireille pantuja yrityssaneerauksia oli eniten teollisuuden, kaivostoiminnan ja energia- ja vesihuollon toimialalla, kahdeksan kappaletta. Etelä-Pohjanmaalla yrityssaneeraukset painottuivat suhteellisesti enemmän näille aloille, sillä koko maassa näiden alojen osuus yrityssaneerauksista oli 21 prosenttia.

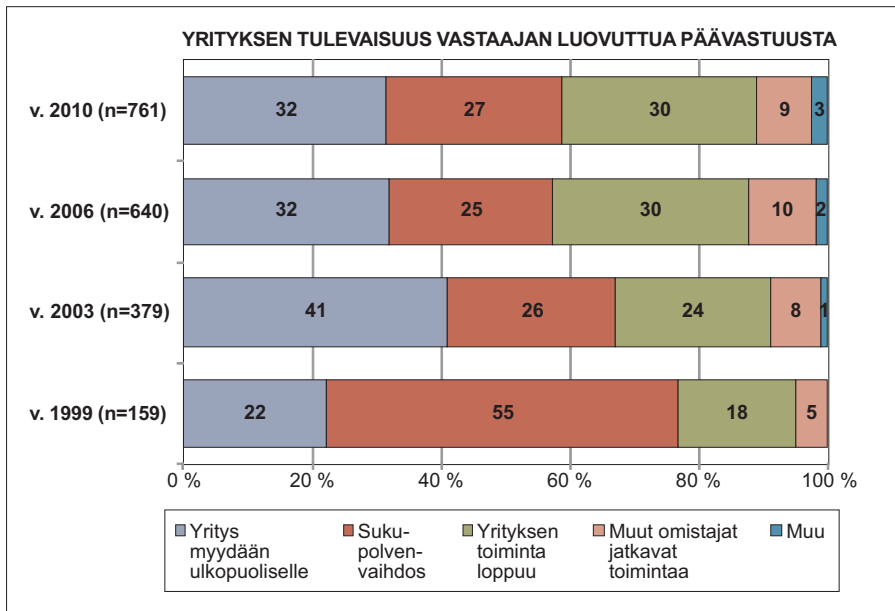
Kuvio 36. Yritysaneeraukset Etelä-Pohjanmaalla toimialoittain 2009. (Lähde: Tilastokeskus)

Mikäli tarkastellaan sitä, kuinka suuri on kunkin toimialan henkilöstön osuus yritysaneerauksista, painottuu teollisuuden, kaivostoiminnan sekä energia- ja vesihuollon osuus vieläkin enemmän. Vuonna 2009 tämän toimialan osuus yritysaneerausten piirissä olevasta henkilöstöstä oli Etelä-Pohjanmaalla 58 %, kun koko maassa vastaava osuus oli 38 %.

4.3 Omistajanvaihdokset

Tehtyjä omistajanvaihdoksia ei tilastoida mihinkään viralliseen rekisteriin. Tämä katsaus perustuu erilliseen omistajanvaihdosbarometriin, joka on parhaillaan valmistumassa (Varamäki ym. 2010). Kaikkiaan omistajanvaihdosbarometri on toteutettu Etelä-Pohjanmaalla viisi kertaa vuodesta 1999 lähtien. Yli 50-vuotiaille Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien jäsenille suunnatun barometrin päätavoitteena on selvittää, onko yrityksillemme odotettavissa jatkuvuutta sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä jää eläkkeelle. Tällä kerralla vastaajia oli 772, mikä sekin kertoo yrittäjien suuresta kiinnostuksesta aihealuetta kohtaan.

Vastaajien arvioidessa yrityksen tulevaisuutta sen jälkeen, kun he itse aikovat luopua päävastuusta yrityksessä, 32 % arvioi myyvänsä yrityksen ulkopuoliselle ja vastaavasti 30 % arvioi yrityksen toiminnan loppuvan kokonaan. Luopujista 27 % arvioi löytävänsä jatkajan perheen sisältä eli yritystoiminta siirtyisi näin sukupolvenvaihdoksen kautta eteenpäin. Noin joka kymmenes vastaaja ilmoitti, että samassa yrityksessä on muita omistajia, jotka jatkavat toimintaa. Kuten seuraavasta kuviosta käy ilmi sukupolvenvaihdosta suunnittelevien osuus on pysynyt lähes samana kolmessa viimeisessä tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen tulos on hyvin samankaltainen kuin edellisessä tutkimuksessa (Kuvio 37).

Kuvio 37. Yrityksen tulevaisuus sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä itse luopuu päävastuusta yrityksessään vuosien 1999, 2003, 2006 ja 2010 tutkimuksissa.

Sukupolvenvaihdos on todennäköisin vaihtoehto teollisuusyrityksissä (31 %) ja vähiten todennäköisin palvelualan yrityksissä (22 %). Eniten toiveita yrityksen myynnistä ulkopuoliselle on kaupan alan yrityksillä (47 %) ja vastaavasti vähiten rakentamisen alalla (20 %). Selkeästi eniten yritystoiminnan lopettamiseen uskovia on rakentamisen alalla, jossa heitä on peräti 43 %. Miesten omistamilla yrityksillä, pisimpään yrittäjänä toimineilla, useamman kuin yhden työntekijän yrityksillä ja avoimissa yhtiöissä, osakeyhtiöissä sekä kommandiittiyhtiöissä on todennäköisimmin löytymässä jatkaja omasta perheestä sukupolvenvaihdoksen myötä.

Toimintansa lopettamiseen uskovat todennäköisimmin naisten omistamat yritykset, yhden työntekijän yritykset ja yritykset, jotka toimivat toiminimellä. Yrityksen myyntiä tavoittelevat enemmän miehet kuin naiset, yli 10 vuotta yrittäjänä toimineet vastaajat, useamman kuin yhden työntekijän yritykset ja todennäköisimmin yhtiömuotona heillä on osakeyhtiö.

Edellisten barometrien tapaan jatkajan löytyminen koettiin useimmin suurimmaksi ongelmaksi. 35 % totesi jatkajan löytymisen olevan suurin ongelma. Noin joka kymmenes vastaaja koki suurimmaksi ongelmaksi yrityksen arvon määrittäminen ja samoin noin joka kymmenes koki suurimmaksi ongelmaksi osaamisen siirtämisen vaikeuden.

Vastaajista, joilla ei vielä jatkajaa ollut tiedossa, kysyttiin kuinka aktiivisesti he ovat etsineet jatkajaa. Lähes 30 % ei ollut lainkaan etsinyt jatkajaa. Vain vajaa

kymmenesosa oli etsinyt erittäin aktiivisesti jatkajaa. Arvioiden keskiarvo oli 2,4, kun se edellisessä tutkimuksessa oli 2,5 ($p=0,000$). Kaikkiaan jatkajan etsintä on ollut selkeästi enemmän passiivista kuin aktiivista. Vastaajilta, jotka olivat etsineet yritykselleen jatkajaa, kysyttiin mitä keinoja he ovat käyttäneet etsiessään jatkajaa. Tähän kysymykseen vastanneista (94 vastaajaa) 41 % oli tarjonnut yritystä suoraan kilpailijalle tai muille yrittäjille. Tämä vahvistaa sitä käsitystä, että yrittäjien voimakas eläköityminen tarkoittaa todennäköisesti, että yrityskanta jonkin verran pienenee, mutta keskimääräinen yrityskoko kasvaa, kun ostajat ovat monesti juuri toisia yrityksiä. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla keskimääräisen yrityskoon kasvu ei ole pahitteeksi, sillä se tarkoittaa, että jäljelle jäävillä yrityksillä on enemmän resursseja käytössään ja todennäköisesti niiden kilpailukyky paranee. Yrittäjäjärjestön tai muun vastaavan kautta oli ostajaa / jatkajaa etsinyt 23 % yrittäjää, 16 % oli kertonut itse tai käyttänyt henkilökohtaisia kontakteja ja saman verran oli hyödyntänyt internet-palveluja tai yrityspörssijä.

Kuten aiemmissakin tutkimuksissa on todettu, suurin osa luopumassa olevista yrittäjävanhemmista (lähes 60 %) noudattaa oman arvionsa mukaan vapauskulttuuria eli lapset saavat itse päättää, haluavatko jatkaa vanhempiensa yritystoimintaa vai eivät. Edelleen kuitenkin tälläkään kerralla läheskään kaikki yrittäjävanhemmat eivät halua omien lastensa ryhtyvän yrittäjiksi tai ainakaan jatkavan vanhempiensa yritystä. Vajaa 30% yrittäjävanhemmista edusti tämäntyyppistä vieroituskulttuuria. Näitä oman perheyrityksen jatkamisesta vieroittavia oli enemmän kuin niitä, jotka ehdottomasti haluavat lastensa jatkavan. Vain 16% yrittäjistä edusti ns. velvoittamiskulttuuria eli he myöntävät suoraan, että haluaisivat nuoremman sukupolven jatkavan yritystoimintaa. Ehkä heitä oli todellisuudessa enemmänkin, mutta se olisi paljastunut vain haastattelemalla seuraavaa sukupolvea. (Varamäki ym. 2010)

5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

5.1 Väestökehitys, koulutustaso ja työmarkkinanäkymät

Tässä yhteydessä esitettävät tilastot ja tulevaisuuden ennusteet pohjautuvat Etelä-Pohjanmaan ennakkointiportaalista, Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2011–14 luonnoksesta sekä Työ- ja elinkeinoministeriön Toimialapalvelujen alueellisia talousnäkyelmiä 2010 -raportista saatuihin tietoihin.

Väestökehitys. Väestön määrä ja rakenne luovat ne puitteet, joihin yhteiskunnan taloudellinen ja sosiaalinen kehitys joutuvat sopeutumaan. Alueen hyvinvoinnin kannalta väestömäärän tulee olla riittävä ja rakenteeltaan tarpeeksi monipuolinen.

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2008 lopussa 193 511 henkeä eli 3,6 % Suomen väestöstä. Alueellisesti Etelä-Pohjanmaa muodostaa 4,1 % Suomen pinta-alasta, joten keskimääräinen väestötiheys jää hieman alle koko maan keskiarvon. Väkiluvultaan ja pinta-alaltaan Etelä-Pohjanmaa on maamme kahdenkymmenen maakunnan joukossa yhdeksänneksi suurin. Vuonna 2008 maakunnan väkiluku vähentyi 304 henkeä. Etelä-Pohjanmaan väestökehitystä on sotien jälkeisen ajan leimannut tappiollinen maassamuutto, mutta siirtolaisuus on ollut voitollista lähes yhtäjaksoisesti 1980-luvun alkuvuosista lähtien.

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2008 lopulla noin 33 500 alle 15-vuotiasta. Heidän osuutensa väestöstä oli 17,3 %, kun koko maassa osuus oli 16,7 %. Työikäisiä, eli 15 - 64-vuotiaita oli Etelä-Pohjanmaalla noin 123 000. Työikäisten väestöosuus (63,6 %) oli maakunnista toiseksi pienin Etelä-Savon jälkeen. 65 vuotta täyttäneiden lukumäärä oli Etelä-Pohjanmaalla vuoden 2007 lopulla noin 37 000 eli 19,1 % väestöstä. Väestöllisellä huoltosuhteella ilmaistaan, montako ”huollettavaa” eli alle 15-vuotiasta ja 65 vuotta täyttänyttä on yhtä työikäistä eli 15–64-vuotiasta kohti. Etelä-Pohjanmaalla oli maakunnistamme vuonna 2008 toiseksi heikoin väestöllinen huoltosuhte Etelä-Savon (0,58) jälkeen. Yhtä työikäistä kohti oli Etelä-Pohjanmaalla 0,57 huollettavaa, kun koko maan luku oli 0,50.

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2008 lopulla 1 575 ulkomaalaista. Ulkomaalaisväestön osuus kokonaisväestöstä oli maakunnistamme pienin eli 0,8%, kun se koko maassa oli 2,7 %. Suurimmat ulkomaalaisten kansalaisuusryhmät Etelä-Pohjanmaalla olivat virolaiset, venäläiset ja ruotsalaiset.

Väestön alueellinen keskittyminen on pitkäaikainen ilmiö, jonka ennustetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Myös väestön ikääntyminen alhaisen syntyvyyden ja

pidentyneen eliniän myötä on keskeinen väestökehityksen megatrendi länsimaissa. Väestökehitys riippuu luonnollisesta väestönmuutoksesta ja muuttoliikkeestä. Etelä-Pohjanmaan väestö vähentyi vuoden 1998 lopulta vuoden 2008 lopulle noin 4 200 henkeä eli 2,1 %. Tilastokeskuksen syyskuussa 2009 julkaistussa väestöennusteessa arvioidaan, että Etelä-Pohjanmaan väkiluku olisi vuoden 2030 lopulla 199 331 henkeä. Maakunnan väestö kasvaisi vuosina 2009–2030 noin 5 800 henkeä eli kolme prosenttia. Väestönkasvun taustalla on väestön eliniän pidentyminen. Lähivuosien merkittävin muutos väestökehityksessä on se, että työikäisen väestön määrä alkaa ensi kertaa vähentyä. Työikäisten määrän lasku olisi väestöennusteen mukaan suurinta lähivuosina, mutta jatkuu tämän jälkeenkin.

Koulutustaso. Tilastokeskuksen kehittämän väestön koulutustasomittaimen (VKTM) mukainen koulutustasoindeksi oli vuoden 2007 lopulla koko maassa 315 eli perusasteen jälkeen 20 vuotta täyttäneet suomalaiset olivat opiskelleet perusasteen jälkeisiä opintoja keskimäärin noin kolme vuotta. Koulutustaso oli maakunnista korkein Uudellamaalla (369) ja muissa yliopistomaakunnissa. Etelä-Pohjanmaan koulutustasomittain oli 270, mikä oli Ahvenanmaan jälkeen toiseksi pienin arvo. Etelä-Pohjanmaalla tutkinnon suorittaneiden osuus oli 61,1 prosenttia, mikä oli maakunnista neljänneksi pienin. Koko maassa tutkinnon suorittaneiden osuus oli 64,8 prosenttia 15 vuotta täyttäneestä väestöstä. Etelä-Pohjanmaalla on maan keskiarvoa enemmän keskiasteen tutkinnon suorittaneita ja sekä sellaisia, jotka eivät ole perusasteen jälkeen suorittaneet tutkintoa. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä on Etelä-Pohjanmaalla pieni, kun sitä verrataan valtakunnan tasoon. Vuoden 2008 lopussa 15 vuotta täyttäneistä maakunnan asukkaista oli korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 21,3 prosenttia, kun koko maassa osuus oli 26,9 prosenttia.

Työmarkkinat. Globaalin taantuman johdosta työttömyys on kasvanut Etelä-Pohjanmaalla nopeasti. Työttömien työnhakijoiden määrä lähti selvään kasvuun vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Vuoden 2009 aikana työttömien työnhakijoita oli keskimäärin 8750 henkilöä per kuukausi. Vuoden 2010 alussa maakunnassa on työttömiä työnhakijoita saman verran kuin 2000-luvun alkupuolella. Tammikuun lopussa 2010 Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimistoissa oli 9903 työtöntä työnhakijaa. Vuoden takaisesta tilanteesta työttömien työnhakijoiden määrä nousi 1486 hengellä (17,7 %). Työttömien työnhakijoiden osuus Etelä-Pohjanmaan ELY-keskusalueen työvoimasta oli tammikuun lopussa 11,1 %. Työttömyystilanteen arvioidaan jatkuvan vaikeana koko kuluvan vuoden. ETLAN joulukuussa 2009 julkaisun ennusteen mukaan maakunnan työttömyys alkaisi alentua 2010 jälkeen, mutta vuoden 2013 keskimääräinen työttömyysaste olisi edelleen korkeampi kuin oli vuonna 2008 ennen taloustaantumaa alkua. Erityisen huolestuttavaa on nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden voimakas kasvu. Työvoiman kysyntä on

vähentynyt erityisesti teollisuuden, rakentamisen sekä kuljetuksen ja liikenteen ammattiryhmissä. Toisaalta taantumien vaikutukset ovat alkaneet näkyä myös terveydenhuolto- ja sosiaalialalla, kaupan alalla sekä palvelualalla. Voimakas julkinen rakentaminen on lieventänyt taantumien vaikutuksia rakennusalailla. Koko maassa työttömiä työnhakijoita oli 296 557 henkilöä; työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 %. Koko maan tasolla työttömien työnhakijoiden määrä nousi 20,4 prosentilla viime vuodesta.

Lomautukset ovat yleistyneet loppuvuodesta 2008 alkaen. Tilanteesta ovat kärsineet eniten miehet, koska lomautukset ovat kohdistuneet miesvaltaisille teollisuuden toimialoille. Miesten osuus työttömistä työnhakijoista on tällä hetkellä historiallisen korkea. Tammikuun lopussa 2010 henkilökohtaisesti lomautettuna oli 1926 henkilöä eli 19,4 prosenttia työttömistä työnhakijoista. Lyhennetyllä työviikolla oli 197 henkilöä.

Avoimien työpaikkojen määrä laski edelleen vuoden 2009 aikana. Erityisesti työvoiman kysyntä on vähentynyt teollisuuden, rakentamisen sekä kuljetuksen ja liikenteen ammattiryhmissä. Toisaalta työvoiman kysyntä on kohtuullisena terveydenhuolto- ja sosiaalialalla, kaupallisessa työssä sekä palvelutyössä, joiden työllistävän vaikutuksen ennakoitaan kasvavan entisestään.

Työvoiman poistuma 2007–2025 -raportin mukaan maakunnan työvoiman poistuma (siirtyminen eläkkeelle, kuolevuus, muuttoliike) olisi vuoden 2015 lopulle mennessä hieman koko maan suhteellista tasoa korkeampi. Raportin mukaan työllisten poistuma vuosina 2007–2015 olisi 18 620 henkeä. Työvoiman vuosittaisen kokonaispoistuman ennakoitaan kasvavan nykytasolta voimakkaasti aina vuoteen 2012, jolloin se olisi 2 550 henkeä. Tämän jälkeen työmarkkinoilta poistuvien määrä pienenesi, mutta olisi silti nykytasoa isompi. Lähes joka viides työllisistä poistuva henkilö toimii tällä hetkellä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen toimialoilla. Vuosina 2007–2015 maakunnallinen poistuma suhteessa työllisten määrään on korkeinta maa-, riista- ja kalataloudessa sekä sähkö-, kaasu- ja vesihuollossa. Kaupan, koulutuksen ja rakentamisen toimialoilla poistumaosuudet työllisistä ovat jonkin verran yli koko maan keskiarvojen.

Elinkeinoelämän näkymät. Maailmanlaajuisella taantumalla on ollut erittäin voimakas vaikutus Etelä-Pohjanmaan talouteen ja työllisyyteen. Vientiteollisuuden lisäksi ongelmiin ovat ajautuneet alihankintaa harjoittavat pk-yritykset. Yritysten rahoitus- ja maksuvaikeudet ovat olleet yleisiä. Tällä hetkellä talouden pahimman aallonpohjan arvellaan olevan jo ohi, vaikka positiiviset signaalit ovat vielä vähäisiä. Yrityksissä tunnelma on odottava, joten rekrytointeja ja investointeja koskevien päätösten suhteen ollaan varovaisia. Maakunnan metalli- ja puutuote-

teollisuudessa näkymät ovat edelleen haasteelliset. Uusien tilausten saaminen on osoittautunut erittäin vaikeaksi, minkä seurauksena alihankintaverkostojen toiminta on supistunut. Elintarviketeollisuus ei ole kohdannut merkittävää kysynnän laskua 2009 tai alkuvuodesta 2010, mutta kevään 2010 vaikea työmarkkinatilanne monine lakkoineen on vääjäämättä jättämässä jälkensä tämän toimialan tilanteeseen. Rakentamisen osalta elvytyksellä on ollut positiivisia vaikutuksia, tosin isoja julkisia rakennushankkeita on muutoinkin ajoittunut sopivaan ajankohtaan. Seinäjoen kaupungin osalta julkisen rakentamisen volyyymi on jopa historiallisen voimakasta. Kaupan ja palveluiden näkymät sekä kannattavuus ovat heikentyneet, mutta muutos ei ole ollut yhtä raju kuin teollisuudessa. Kaupan osalta ongelmia on ilmennyt mm. rauta- ja maataloustuotteita koskevissa toiminnoissa. Isot toimijat ovat käynnistämässä uusia investointeja. Maataloudessa kehityssuuntana jatkuu tilakoon kasvu ja tilojen lukumäärän väheneminen.

Energiantuotannossa on avautumassa uusia uria. Etelä-Pohjanmaalla luontevimmat lähteet bioenergian tuotannossa ovat metsä- ja turvevarat, joiden hyödyntämisaste on kasvamassa. Myös tuulivoimahankkeita on konkretisoitumassa. Eteläpohjalaiset yritykset ovat heräämässä myös ympäristöteknologian hyödyntämiseen.

Maakuntakeskuksen logistinen asema on entisestään kohentumassa. Raideliikenteen nopeus ja kuljetuskapasiteetti ovat oleellisesti nousemassa. Tampere–Seinäjoki rataosuus on valmistumassa, Oulu – Seinäjoki rataosuus on työn alla ja Vaasa–Seinäjoki radan sähköistäminen on saanut rahoituksen. Maantieliikenteen osalta Tampere–Jalasjärvi–Seinäjoki osuuden ohituskaistat ovat valmistuneet. Seinäjoen pohjoinen ohikulkutie on avattu liikenteelle ja itäisen ohikulkutien suunnittelu on käynnissä. Seinäjoen lentoaseman kasvuedellytykset ovat kiitoradan pidennyksen ja muiden siihen liittyvien rakennusinvestointien myötä hyvät, mutta toisaalta lentoliikenteen päällä leijuu juuri tällä hetkellä uhka kannattamattoman toiminnan vuoksi.

5.2 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa

Suomen Yrittäjät on toteuttanut vuosina 2004, 2006, 2008 ja 2010 Elinkeinopolitiikan mittariston kyselyn. Kyselyssä paikallisyhdistysten hallituksen jäsenet arvioivat oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa ja sen toteuttamista. Mittariston tavoitteena on muodostaa työkalu pohdittaessa elinkeinopolitiikan kehittämistoimia ja se koostuu kymmenestä osa-alueesta:

- yleinen elinkeinopolitiikka
 - kunnan päätöksenteon yritys lähtöisyys
-

-
- elinkeinotoimen resurssit
 - kunnan viestintä ja tiedottaminen
 - kunnan yhteistyö seutukunnassa ja maakunnassa
 - koulutus
 - julkisten palveluiden järjestäminen ja kuntien hankintapolitiikka
 - infrastruktuuri
 - seudullisen kehittämissyhtiön tai vastaavan toiminta
 - päätösten yritysvaikutusten arviointi

Etelä-Pohjanmaan alueella kyselyyn vastasi vuonna 2010 yhteensä 174 Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien paikallisyhdistysten hallituksen jäsentä, koko maasta kyselyyn vastasi lähes 2000 yrittäjää. Kysely osoitti selkeästi kuntien elinkeinopolitiikan tärkeimmät kehittämiskohteet. Kriittisimmät vastaukset koskevat kuntien hankintapolitiikkaa ja päätösten yrityslähtöisyyttä. Kehittämistarvetta korostaa se, että yrittäjien mielestä nämä ovat yleisen elinkeinopolitiikan ohella yhteistyön tärkeimmät osa-alueet.

Kysely koostuu 45 väittämän muodossa esitetystä kysymyksestä, jotka on jaettu em. kymmeneen kysymysryhmään. Kokonaisarviossa on otettu huomioon samat 37 väittämää kuin vuonna 2006. Vuonna 2008 mukaan otettuja asioita seudullisen elinkeinoyhtiön tai vastaavan toiminnasta (osio I) ja päätösten yritysvaikutusten arvioinnista (osio J) ei siis ole otettu mukaan kokonaisarvioon, koska näitä ei myöskään esitetty kaikille vastaajille. Osioihin I ja J ovat vastanneet vain niiden kuntien paikallisyhdistysten jäsenet, joissa kunta osallistuu seudullisen kehitysyhtiön toimintaan ja tekee yritysvaikutusten arviointia.

Vastausvaihtoehdot olivat täysin eri mieltä (-2 pistettä); jokseenkin eri mieltä (-1 piste); neutraali mielipide (0 pistettä); jokseenkin samaa mieltä (1 piste); täysin samaa mieltä (2 pistettä). Tutkimusraporteissa vastaukset on skaalattu asteikolla 0...100 kokonaisarvion osalta. Koko maan kaikkien kuntien saama pistekeskiarvo on 48 pistettä. Tämä merkitsee sitä, että yrittäjät ovat kokonaisuutena suhtautuneet kuntien elinkeinopolitiikkaan samalla tavoin edellisellä mittauskerralla (2008 sama pistemäärä 48) eli verrattain kriittisesti. Asteikolla 0...100 neutraali taso olisi ollut 50 pistettä. Etelä-Pohjanmaalla kaikkien vastausten yhteenlaskettu pistekeskiarvo on 51 (vuonna 2008 tulos oli 52) eli hieman koko maan keskiarvon yläpuolella. Lisäksi voidaan todeta, että kokonaistulos Etelä-Pohjanmaalla on positiivinen.

Yrittäjiä pyydettiin osana tutkimusta määrittelemään kysytyistä osa-alueista kolme tärkeintä. Etelä-Pohjanmaalla kolme eniten mainintoja saanutta osa-aluetta olivat *kunnan päätöksenteon yritys lähtöisyys 61 %, yleinen elinkeinopolitiikka 53*

% sekä elinkeinotoimen resurssit 35 %. Tärkeysjärjestys on sama kuin edellisellä tutkimuskerralla vuonna 2008. Järjestyksen voidaan todeta vastaavan muilta osin koko maan keskimääräistä arviota, poikkeuksena se, että valtakunnan tasolla kolmanneksi tuli julkisten palveluiden tarjonta ja kunnan hankintapolitiikka. Kyselyssä koko maan yrittäjät antoivat parhaimman pisteluvun (0,4 asteikolla +/-2) kysymykselle ”kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö on hyvää”. Myös Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät antoivat tälle kysymykselle korkeimmat pisteet, pistemäärän ollessa täsmälleen sama kuin koko maan yrittäjien keskuudessa. Seuduittaisessa tarkastelussa kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö saa Etelä-Pohjanmaalla seuraavat arvot:

- Kuusiokunnat	0,9
- Seinäjoen seutu	0,6
- Järviseu	0,4
- Suupohja	0,3
- Kyrönmaa	-0,2
- Sydösterbotten	-0,5

Koko maan yrittäjät antoivat heikoimmat pisteluvun (-0,5) seuraaville kysymyksille ”kunnan hankintaosaaminen on riittävällä tasolla” (Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli -0,5), ”kunnan hankintapolitiikka tukee pk-yritysten kasvua ja kehittymistä” (Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli -0,4) ja kysymykselle ”kunnan virkamiesjohto edistää toiminnallaan ja päätöksillään yrittäjien toiminnan kehittämistä” (Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli -0,3).

Etelä-Pohjanmaalla heikoimmat pisteluvut saivat seuraavat kysymykset (koko maan arvot suluisissa kysymyksen jälkeen):

- kunnan hankintaosaaminen on riittävällä tasolla -0,5 (-0,5)
- kunnan hankintapolitiikka tukee pk-yritysten kasvua ja kehittymistä -0,4 (-0,5)
- kunnan virkamiesjohto edistää toiminnallaan ja päätöksillään yrittäjien toiminnan kehittämistä -0,3 (-0,5)
- kunnan päätökset kiinteistöveron suuruudesta tukevat yrittäjien toimintaa -0,3 (-0,3)

Etelä-Pohjanmaan yrittäjien arvioista noin 2/3 ovat koko aluejärjestön tasolla myönteisiä. Negatiivisimmat arviot koskivat kuntien hankintapolitiikkaa ja kuntien hankintaosaamista. Lisäksi negatiivisia vastauksia tuottivat yksittäiset kysymykset kunnan virkamiesjohtoon toiminnasta ja päätöksenteosta yritystoiminnan kehittämisessä sekä päätökset kiinteistöveron suuruudesta.

Yleinen elinkeinopolitiikka sai kokonaisuutena myönteisimmät arviot, mutta myös koulutus, kunnan yhteistyö seutukunnassa ja maakunnassa sekä infrastruktuuri saivat myönteiset arvosanat. Yksittäisistä väittämistä positiivisimpia arvioita saivat elinkeinopolitiikan kuntien ja yritysten välinen yhteistyö, oppilaitosten ja yrittäjien välinen yhteistyö, kunnallistekniikan järjestäminen sekä yrittäjien tontti- ja tilatarpeista huolehtiminen. Vuoteen 2008 verrattuna arviot ovat samalla tasolla. Eniten parannusta on yrittäjien osaamismahdollisuuksien kehittämisessä sekä valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien toiminnassa ja päätöksenteossa.

Yritysvaikutusten arviointi kunnissa. Elinkeinopolitiikan mittaristo -kyselyssä keväällä 2010 käsiteltiin ensimmäistä kertaa kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arviointia erillisenä osiona. Kyselyssä tulos 0 vastaa neutraalia arviota. Etelä-Pohjanmaalla yrittäjien arviot yritysvaikutusarviointista maakunnan kunnissa olivat parempia kuin maassa keskimäärin (Taulukko 9).

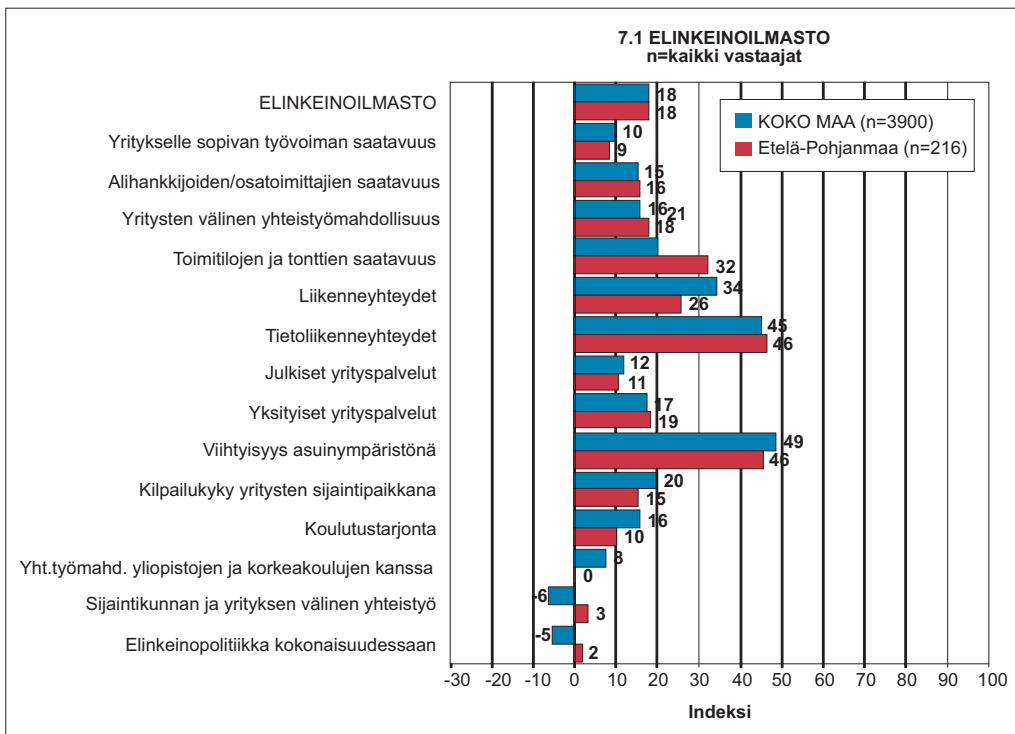
Taulukko 9. Yrittäjien näkemykset kuntien yritysvaikutusarviointista. (Lähde: Elinkeinopolitiikan mittaristo 2010, Suomen Yrittäjät).

Kysymys	Koko maa	Etelä-Pohjanmaa
Kunta käyttää päätöksenteossään tehokkaasti sen oman elinkeinotoimen tietoja ja osaamista	0,4	0,9
Kunta kuuntelee yrittäjiä tehdessään päätöksiä, jotka vaikuttavat yrityksiin	0,5	0,8
Kunnan virkamiesjohto ottaa yritysvaikutukset huomioon jo valmistellessaan päätöksiä	0,4	0,6
Kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja eri lautakunnat ottavat yritysvaikutukset huomioon päätöksiä tehdessään	0,2	0,6

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj ja työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Kevään 2010 Pk-yritysbarometri perustuu koko maassa 3900 pk-yrityksen vastauksiin ja Etelä-Pohjanmaalla 216 yrityksen vastaukseen. Kysely heijastaa siten melko kattavasti pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista ja yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä. Barometrin kyky ennakoita talouden suhdannekäänteitä on ollut varsin hyvä.

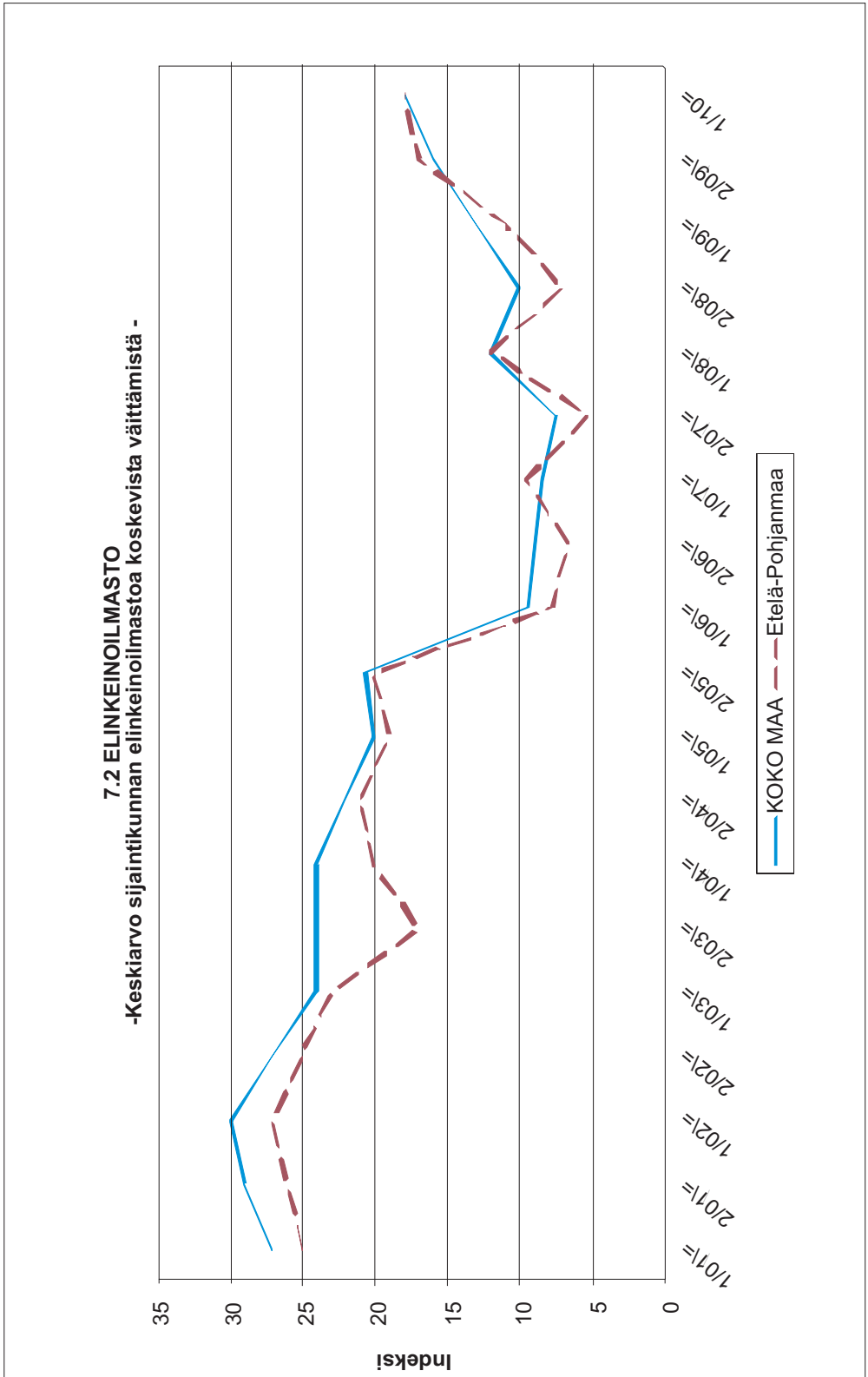
Barometrin mukaan yrityksen sijaintikuntaan elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta ollaan Etelä-Pohjanmaalla nyt yhtä tyytyväisiä kuin koko maassa keskimäärin. Tyytyväisimpiä Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevat pk-yritykset ovat alueen

viihtyisyyteen asuinympäristönä sekä tietoliikenneyhteyksiin. Tyytymättömiä alueella ollaan sijaintikunnan ja yritystenväliseen yhteistyöhön sekä elinkeinopoliittikkaan kokonaisuudessaan.

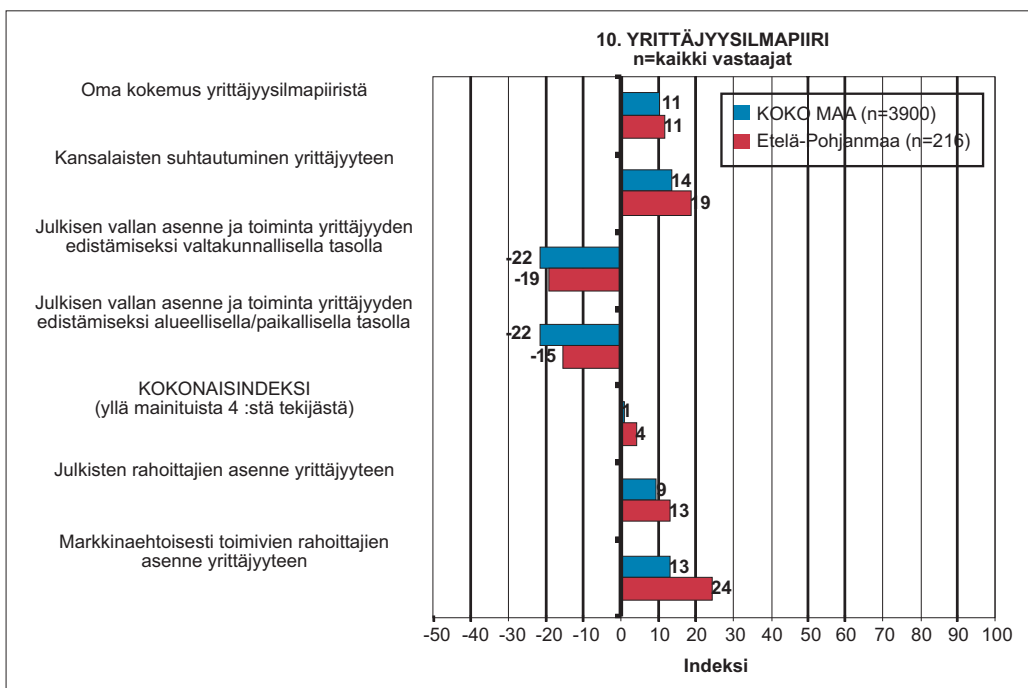
Kuvio 38. Elinkeinoilmasto. (Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2010)

Elinkeinoilmastoa Etelä-Pohjanmaan alueella tarkemmin tarkasteltuna voidaan todeta, että seutukunnallisesti on nähtävissä suuriakin eroja. Kokonaisuutena Seinäjoen ja Suupohjan seudun yritykset ovat tyytyväisempiä. Yksittäisissä asioissa suurin seutukunnallinen ero nousee esiin kysyttäessä koulutustarjontaa. Tähän ovat tyytyväisimpiä Suupohjan ja Seinäjoen seudun yritykset ja tyytymättömiä Järviseudun ja Kuusiokuntien yritykset. Myös sijaintikunnan elinkeinopoliittikkaan ollaan tyytyväisimpiä Suupohjassa ja tyytymättömiä Järviseudulla. Työvoiman saatavuuteen ollaan vastaavasti tyytyväisimpiä Järviseudulla ja tyytymättömiä Kuusiokunnissa. Kokonaisuutena voidaan kuitenkin todeta, että tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa noususuunnassa.

Kuvio 39. Elinkeinoilmaston kehittyminen. (Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2010)

Koko maan keskimääräinen kokonaisindeksi yrittäjyysilmapiirille on positiivinen +1, kun taas Etelä-Pohjanmaalla se on edelleen koko maata parempi +4. Indeksien osatekijöistä oma kokemus yrittäjyysilmapiiristä sekä kansalaisten suhtautuminen arvioidaan positiivisiksi tekijöiksi. Oma kokemus yrittäjyysilmapiiristä arvioidaan sekä alueella että koko maassa hieman negatiivisemmin syksyyn 2009 verrattuna. Kansalaisten suhtautuminen yrittäjyyteen arvioidaan pysyneen samana koko maan ja parantuneen alueen pk-yritysten keskuudessa. Julkisen vallan asenne ja toimet arvioidaan selkeästi negatiivisiksi sekä Etelä-Pohjanmaan, että koko maan osalta. Julkisten rahoittajien ja myös markkinaehtoisesti toimivien rahoittajien asenne yrittäjyyteen arvioidaan edelleen Etelä-Pohjanmaan alueella paremmiksi kuin koko maassa keskimäärin. Markkinaehtoisien rahoittajien asenne saa paremman arvion julkiseen puoleen verrattuna Etelä-Pohjanmaalla. Koko maan pk-yritysten keskuudessa julkisten rahoittajien asenne saa paremman arvion markkinaehtoisesti toimivien rahoittajien asenteeseen verrattuna.

Kuvio 40. Yrittäjyysilmapiiri. [Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2010]

6 YKSITYISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT ETELÄ-POHJANMAALLA

6.1 Yksityisen palvelutoiminnan osuus

Kuten tästä katsauksesta aiemmin on käynyt ilmi, Etelä-Pohjanmaata on perinteisesti pidetty yrittäjyysmaakuntana. Terveys- ja sosiaalipalveluyrittäjyyden² suhteen Etelä-Pohjanmaa ei kuitenkaan profiloitu yhtä vahvasti. Maakunnan osuus kaikista alan toimipaikoista on vain hieman yli kolme prosenttia. Vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaalla sijaitsi Tilastokeskuksen tietojen mukaan 584 yksityistä terveys- tai sosiaalialan toimipaikkaa. Niiden yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 97 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä noin 1 500 henkeä.

Toimipaikkojen määrällä mitattuna Etelä-Pohjanmaan yksityisten terveyspalvelujen tarjonnassa painottuvat lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripalvelut (146 toimipaikkaa vuonna 2008), fysioterapiapalvelut (113 toimipaikkaa) ja toimialaluokituksen ryhmä ”muu terveyspalvelu” (122 toimipaikkaa). Viimeksi mainittuun ryhmään sisältyvät esimerkiksi ravitsemusterapia-, puheterapia-, psykologi-, kiropraktiikka-, lymfaterapia- ja kuntotoimintapalvelut. Sosiaalialan palvelukokonaisuuksista eniten yksityisiä toimipaikkoja on ikääntyneiden palveluasumiseen (30 toimipaikkaa), ikääntyneille ja vammaisille tarjottavaan kotipalveluun (20 toimipaikkaa), lasten ja nuorten laitoksiin ja ammatilliseen perhehoitoon (18 toimipaikkaa) sekä mielenterveysongelmaisten asumispalveluihin (18 toimipaikkaa) liittyen. Lisäksi ryhmään ”muualla luokittelemattomat sosiaalihuollon avopalvelut” on luokiteltu 22 toimipaikkaa.

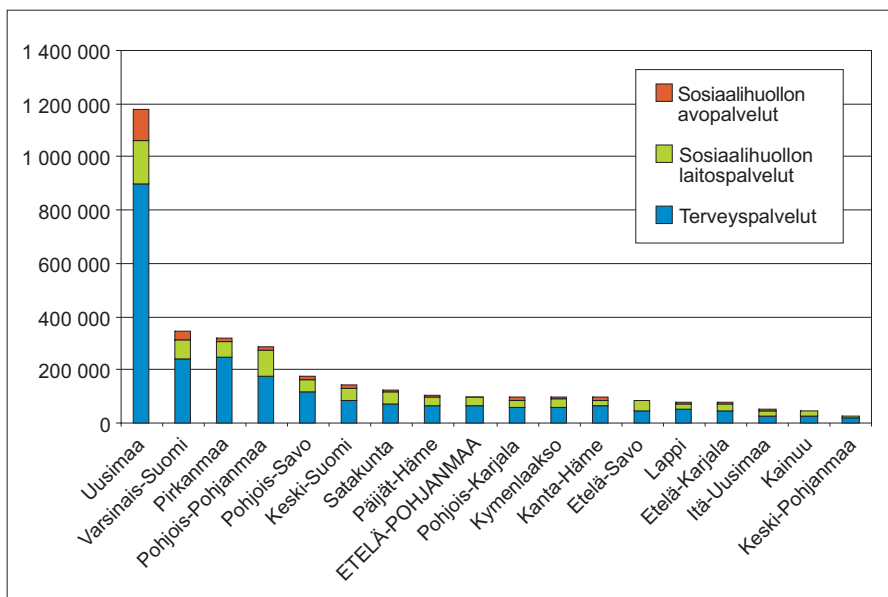
Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkatilastot pitävät sisällään kaiken yksityisen palvelutuotannon. Yritysten lisäksi tilastoihin sisältyvät siten esimerkiksi järjestöjen tuottamat palvelut. Järjestöjen merkitys on suuri erityisesti sosiaalihuollon avopalvelujen tuottajana. Vuonna 2008 järjestöt toteuttivat esimerkiksi kaikesta ensi- ja turvakotitoiminnasta yli 80 prosenttia³. Järjestöllä on keskeinen rooli myös päihdehuollossa, ensi- ja turvakotitoiminnassa sekä eri asiakasryhmille

² Tässä artikkelissa käytetty terveys- ja sosiaalipalvelujen määritelmä pohjautuu Tilastokeskuksen toimialaluokitukseen (TOL 2008). Sen mukaan terveyspalveluja ovat terveydenhuollon laitospalvelut, lääkäri- ja hammaslääkäripalvelut sekä niin sanotut muut terveydenhuoltopalvelut (esimerkiksi fysioterapiapalvelut, sairaankuljetuspalvelut, laboratorio- ja kuvantamispalvelut, psykologipalvelut, puheterapiapalvelut sekä kiropraktikkojen, naprapaattien ja kuntotoimintajien tarjoamat palvelut). Sosiaalipalvelut puolestaan ryhmitellään kahteen pääluokkaan: sosiaalihuollon laitospalveluihin ja sosiaalihuollon avopalveluihin. Sosiaalihuollon laitospalveluja tarjoavat erilaiset hoitolaitokset ja asumispalveluyksiköt, joiden asiakaskunta voi koostua esimerkiksi ikääntyneistä, vammaisista, lapsista ja nuorista tai mielenterveys- ja päihdeongelmaisista. Myös ensi- ja turvakotien sekä pakolaisten vastaanottokeskusten toiminta luetaan sosiaalihuollon laitospalvelujen piiriin. Sosiaalihuollon avopalveluja ovat esimerkiksi lasten päivähoito, erilaiset kotipalvelut, ikäihmisille tai vammaisille järjestettävä työ- ja päivätoiminta, avomuotoinen päihdekuntoutus, vammaisten sopeutumisvalmennus, avioliitto- ja perheneuvonta sekä kasvatusneuvonta.

³ mittarina käytetty hoitopäivien määrää

tarjottavassa päivä- ja työtoiminnassa. Yritysten tuottamat palvelut puolestaan korostuvat perhekotitoiminnassa, lasten ja nuorten laitoshuollossa sekä vammaisten ja mielenterveysongelmaisten palveluasumisessa. (Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa -julkaisu; Peltosalmi ym. 2009.)

Maakuntavertailu osoittaa, että niin yritysten toimipaikoilla, henkilöstömäärällä kuin liikevaihdollakin mitattuna Uusimaa poikkeaa selvästi muista Suomen maakunnista. Esimerkiksi kaikkien Suomen terveys- ja sosiaalialan yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta Uudellamaalla syntyy noin kolmasosa (kuvio 41). Uudenmaan keskeistä asemaa selittää muun muassa se, että maakunnassa on paljon pääomavaltaista palvelutuotantoa, kuten sairaalatoimintaa ja suuria lääkäriasemia sekä niillä maksukykyisiä asiakkaita. Lisäksi esimerkiksi päihdehuollon toimipaikoista osa palvelee asiakkaita yli maakuntarajojen. (Lith 2009, 58; 93.)

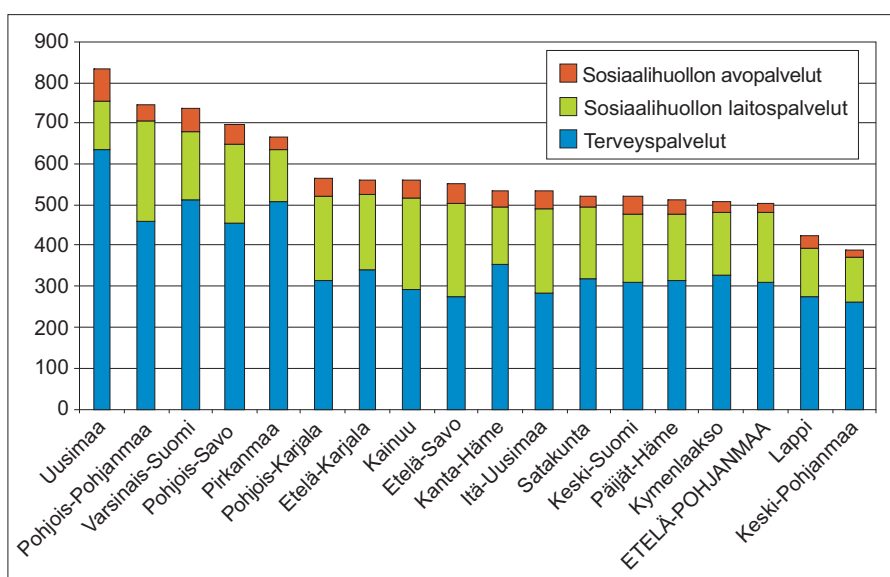
Kuvio 41. Terveys- ja sosiaalipalveluyritysten liikevaihto (1000 euroa) maakunnittain 2008⁴. (Lähde: Tilastokeskus)

Kun liikevaihdon määrä suhteutetaan asukasluukuun, erot tasoittuvat huomattavasti (kuvio 42). Etelä-Pohjanmaa jää tässä vertailussa selvästi maan keskiarvon alapuolelle. Yhtenä selityksenä on maakunnan toimipaikkojen pieni koko. Esimerkiksi vuonna 2008 ainoa yli 50 henkeä työllistävä toimipaikka oli Härmän Kuntoutus Oy:n ylläpitämä kuntokeskus ja kylpylähotelli. Muita maakunnallisesti vertailten suurehkoja yksityisiä terveydenhuollon toimipaikkoja olivat Seinäjoen Lääketieteellinen Tutkimuslaitos Oy, Seinäjoen Työterveyskeskus Oy ja Suomen Terveystalo

⁴ Ahvenanmaan ja Pohjanmaan tiedot puuttuvat.

Lääkäriasema Oy. Sosiaalialan toimipaikoista henkilöstömäärältään suurimpia olivat asumispalveluja tarjoavat Valokki Oy, Jamer Oy, Nuorisokoti Nummela Oy, Lakeuden Maininki Oy sekä KVPS Tukena Oy:n ylläpitämät kehitysvammaisten palvelukodit Kurikassa ja Kauhavalla.

Pienen yrityskoon tuomia haasteita voidaan jossakin määrin kompensoida palveluntuottajien verkostoitumisella ja erilaisilla alihankintajärjestelyillä. Verkostoitumisen avulla asiakkaille voidaan tarjota entistä laaja-alaisempia ja monipuolisempia palvelukokonaisuuksia. Verkostoituminen mahdollistaa kunkin toimijan keskittymisen omaan ydinosamaiseensa. (Ks. esim. Palvelut 2020... 2006, 49–51; 55–58.)

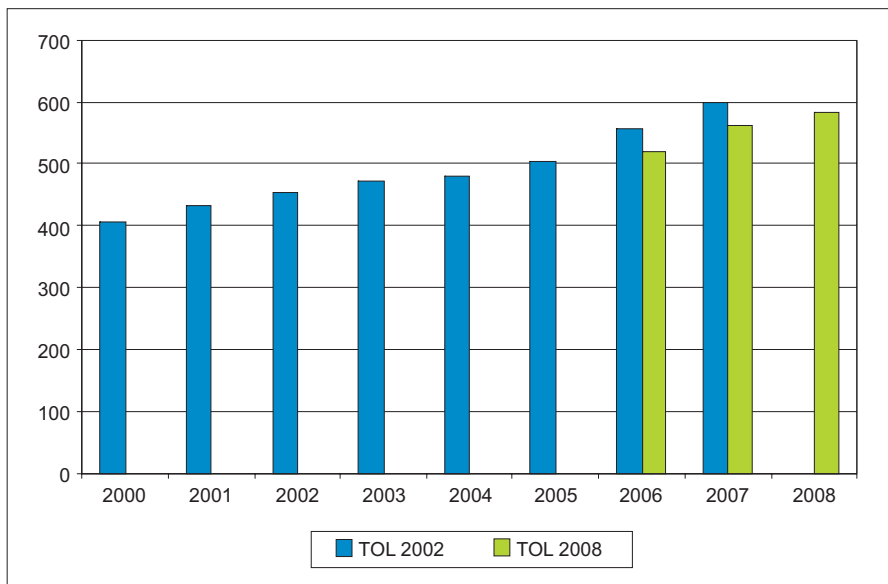

Kuvio 42. Yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen liikevaihto (euroa) / asukas maakunnittain 2008⁵. (Lähde: Tilastokeskus)

6.2 Yksityisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kasvu ja kehitys

Vaikka vahva terveys- ja sosiaalipalveluyrittäjyys ei toistaiseksi ole ollut leimallista Etelä-Pohjanmaalle, maakunnan yksityinen palvelutarjonta on vuosi vuodelta lisääntynyt. Yritystilastoinnissa käytettävä toimialaluokitus (TOL) on uusittu vuonna 2008, mistä johtuen aiempaan luokitukseen (TOL 2002) perustuvat tiedot eivät ole vertailukelpoisia uusimpien tilastojen kanssa. Kuviota 43 on siten tulkittava lähinnä suuntaa-antavana. Siitä käy kuitenkin hyvin ilmi yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen toimipaikkamäärän nopea kasvu.

⁵ Ahvenanmaan ja Pohjanmaan tiedot puuttuvat.

Kuvio 43. Terveys- ja sosiaalipalvelujen⁶ yksityiset toimipaikat Etelä-Pohjanmaalla 2000–2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Sama kehitys on ollut havaittavissa myös valtakunnallisesti. Selitystä yksityisen palvelutuotannon kasvulle voidaan hakea muun muassa kuntien lisääntyneistä ostopalveluista. Esimerkiksi laitospainotteisen vanhusten palvelujärjestelmän purkaminen on lisännyt yksityisten asumispalvelujen ja avohuollon palvelujen kysyntää. Oma vaikutuksensa on vuonna 2005 voimaan tulleella hoitotakuulla⁷. Muun muassa vähäisistä henkilöstöresursseista johtuen kunnilla on ollut ajoittain vaikeuksia täyttää hoitotakuun velvoitteita. Yhtenä ratkaisuna ongelmaan on nähty yksityisen sektorin tuottamien ostopalvelujen hyödyntäminen. (Ks. esim. Lith 2009, 87–88; Yrittäjyyskatsaus 2009, 131–132; 141.)

Lisäksi yksityiset palveluntuottajat ovat hyötynet tietyistä lainsäädännön uudistuksista, kuten kotitalousvähennysjärjestelmästä (tuloverolaki 1535/1992, § 127) ja lasten yksityisen kotihoidon tuesta. Yksityisen hoidon tukea voi saada alle kouluikäisen lapsen hoitoon, jos lapsi ei ole kunnallisessa päivähoitossa, eikä päivähoiton tuottaja ole saman perheen jäsen (laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996).

Yksityisten palvelujen määrää on lisännyt myös yritysten erikoistuminen uudenslaisiin erikois- ja ylellisyyspalveluihin, kuten hyvinvointimatkailuun, kauneuskirurgiaan tai kuntourheilijoiden vammojen hoitoon. (ks. esim. Yrittäjyyskatsaus 2009,

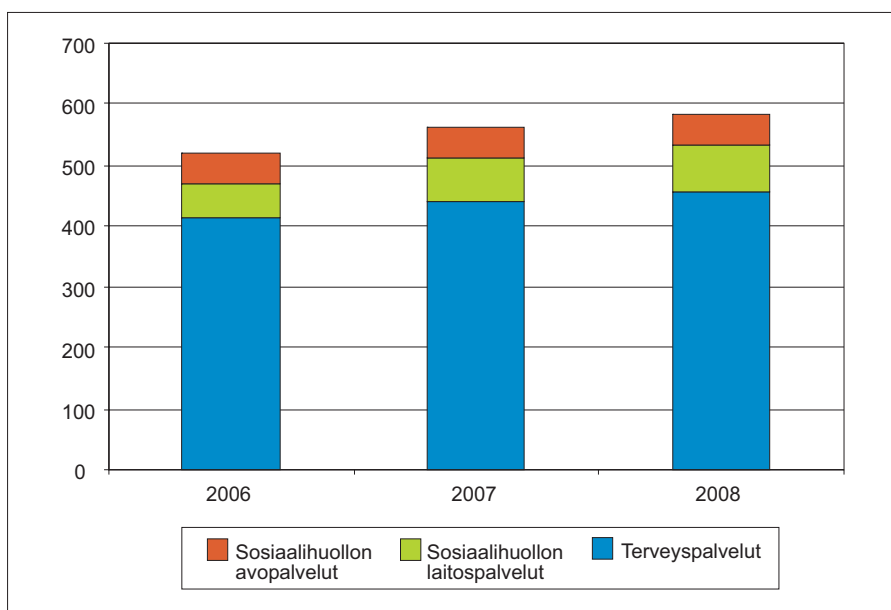
⁶ TOL 2002:ssa luokan nimenä on ollut 'terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut'.

⁷ Ks. laki kansanterveyslain muuttamisesta (855/2004), laki erikoissairaanhoidon muuttamisesta (856/2004) ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta (857/2004).

131–132; Lith 2009, 54). Samanaikaisesti joidenkin perinteisten palvelumuotojen kysyntä on laskenut. Esimerkkinä voidaan mainita laitoskuntoutus, joka on ollut keskeinen osa muutamien järjestöjen palveluvalikoimaa. Kun laitoskuntoutusta on korvattu avokuntoutuksella, myös järjestöjen ylläpitämät kuntoutuspalvelut ovat joutuneet uusien haasteiden eteen (ks. esim. Ihalainen–Rissanen 2010).

Tietolähteestä riippuen yritystoiminnan kasvua voi selittää myös se, että monet järjestöt ovat yhtiöittäneet toimintojaan voidakseen entistä paremmin osallistua julkisen sektorin hankintakilpailutuksiin. Tämän artikkelin tilastoihin järjestötoiminnan yhtiöittämisellä ei kuitenkaan ole vaikutusta, sillä Tilastokeskuksen toimipaikkatilastoihin sisältyy myös järjestöjen toteuttama palvelutoiminta.

Kuvion 44 tiedot perustuvat kokonaisuudessaan nykyisin käytössä olevaan toimialaluokitukseen (TOL 2008). Kuviosta käy ilmi, että vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaalla terveys- ja sosiaalialan yksityisiä toimipaikkoja oli 65 enemmän kuin vuonna 2006. Lukumääräisesti eniten uusia toimipaikkoja on syntynyt terveyspalveluihin, mutta suhteellisesti nopeinta kasvu on ollut sosiaalipalveluissa.

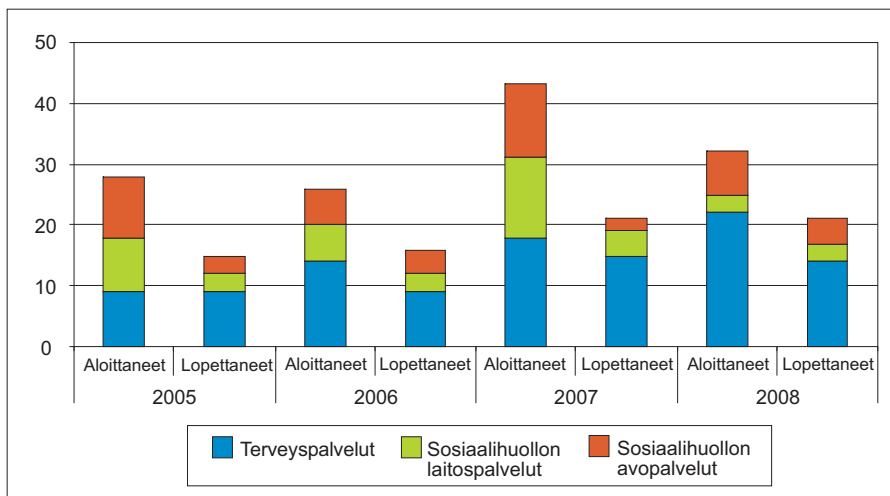

Kuvio 44. Terveys- ja sosiaalipalvelujen yksityiset toimipaikat Etelä-Pohjanmaalla 2006–2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Vuosien 2006–2008 aikana erityisesti sosiaalihuollon laitospalveluja tarjoavien toimipaikkojen määrä on Etelä-Pohjanmaalla lisääntynyt. Muutos heijastuu myös henkilöstömäärien kehitykseen. Kolmen tarkasteluvuoden aikana maakunnan terveys- ja sosiaalialan yritysten henkilöstömäärä on kasvanut yli 300 hengellä. Kasvusta peräti 77 prosenttia on kohdistunut sosiaalihuollon laitospalveluihin.

Myös liikevaihdon suhteen tarkasteltuna kasvu on viime vuosina ollut nopeinta sosiaalipalveluyrittäjyydessä, erityisesti sosiaalihuollon laitospalveluissa. Kuitenkin maakunnan terveys- ja sosiaalialan yritysten liikevaihdosta yli kuusikymmentä prosenttia syntyy edelleen terveydenhuollon toimipaikoissa.

Viime vuosina Etelä-Pohjanmaalla on vuosittain aloittanut toimintansa keskimäärin noin kolmekymmentä uutta terveys- tai sosiaalialan yritystä. Samanaikaisesti toimintansa on lopettanut parisenkymmentä yritystä vuosittain. Vuosittaiset vaihtelut ovat kuitenkin olleet suuria, mikä käy ilmi kuviosta 45.

Kuvio 45. Aloittaneet ja lopettaneet terveys- ja sosiaalipalveluyritykset Etelä-Pohjanmaalla 2005–2008. (Lähde: Tilastokeskus)

Valtakunnalliset tutkimukset ovat osoittaneet, että terveys- ja sosiaalialan yritysten eloonjäämisaste on yleensä parempi kuin yrityksillä keskimäärin. Tätä selittää muun muassa se, että ammatillisista pätevyysvaatimuksista ja luvanvaraisuudesta⁸ johtuen yritystoiminnan aloittamiskynnys on toimialalla suhteellisen korkea. Eloonjäämisastetta nostaa myös moniin terveys- ja sosiaalipalveluihin liittyvä pääomavaltaisuus, joka koskee erityisesti majoituksen sisältäviä sosiaalipalveluja ja monia terveyspalveluja. Eloonjäämisasteissa on kuitenkin suuria palvelukohtaisia eroja. Esimerkiksi lasten päivähoitopalveluja tarjoavat yritykset ovat usein olleet varsin lyhytikäisiä. (Ks. esim. Lith 2009, 65; 98–100.)

⁸ Ks. laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990) ja laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/1996).

6.3 Yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys tulevaisuudessa

Keskeisimpiä yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitykseen vaikuttavia kehityskulkuja on väestön ikääntyminen, joka ilmenee samanaikaisesti sekä palvelutarpeiden muutoksina että työntekijöiden eläköitymisinä ja työvoiman rekrytointihaasteina. Sosiaali- ja terveysaloille on arvioitu tarvittavan jopa 120 000 työntekijän lisäys vuoteen 2025 mennessä (ks. Honkatukia ym. 2010; ks. myös Hanhijoki ym. 2009). Tulevista rekrytointiongelmista on kuitenkin saatu viitteitä jo nyt. Työministeriö on tammikuussa 2010 selvittänyt eri ammattinimikkeisiin liittyviä rekrytointihaasteita. Kymmenestä ongelmallisimmasta nimikkeestä peräti neljä (sairaanhoitaja, henkilökohtainen avustaja, terveyskeskuslääkäri ja lähihoitaja) voidaan lukea terveys- ja sosiaalialan ammateiksi. Rekrytointiongelmat ovat kärjistyneet etenkin Etelä-Suomen suurissa keskuksissa. Toisaalta esimerkiksi Pohjois-Suomessa terveys- ja sosiaalialan ammattilaisia on samaan aikaan ollut työttöminä. Etelä-Pohjanmaan alueella sosiaali- ja terveysalan työvoiman kohtaanto on kokonaisuudessaan ollut melko hyvin tasapainossa. Yksittäisten ammattiryhmien välillä on kuitenkin huomattavia eroja. (Tuomaala 2010, 3–7.)

Terveys- ja sosiaalialan työntekijöistä edelleen kolme neljäsosaa työskentelee julkisella sektorilla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen keväällä 2010 julkaiseman selvityksen mukaan yksityisen sektorin merkitys työnantajana on kuitenkin kasvanut koko 2000-luvun. Esimerkiksi hammashuollon henkilöstöstä noin puolet on työskennellyt yksityisellä sektorilla. Myös lääkäripalveluissa yksityisen sektorin osuus työllistäjänä on merkittävä. (Ailasmaa 2010.)

Vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaan kuntien sosiaali- ja terveystoimen yhteenlaske-
tut toimintamenot olivat vajaat 620 miljoonaa euroa. Tästä summasta hieman yli puolet kului asiakaspalvelujen ostoihin. Ylivoimaisesti suurin osa palveluostoista koostui sairaanhoitopiiriltä ja muilta kuntayhtymiltä hankittavista terveydenhuollon palveluista. Kun jätetään huomiotta kuntayhtymiltä ja muilta kunnilta sekä valtiolta hankittavat ostopalvelut, Etelä-Pohjanmaan kunnat käyttivät sosiaali- ja terveystoimen asiakaspalvelujen ostoihin noin 51 miljoonaa euroa eli hieman yli kahdeksan prosenttia kaikista sosiaali- ja terveystoimen toimintamenoista. Valtakunnallisesti vastaava luku oli 9,5 prosenttia. Euromääräisesti tarkastellen suurimpia ostopalveluryhmiä ovat olleet lastensuojelun laitos- ja perhehoito sekä ryhmään ”muut vanhusten ja vammaisten palvelut” tilastoituvat palvelut, kuten erilaiset asumispalvelut. Pelkästään euromääräisten lukujen tarkastelu voi kuitenkin johtaa harhaan. Esimerkiksi vuonna 2008 Etelä-Pohjanmaa kuntien päihdehuollon toimintamenoista lähes neljäkymmentä prosenttia käytettiin asiakaspalvelujen ostoihin, ja valtaosa näistä palveluista hankittiin muilta kuin julkisen sektorin toimijoilta.

Kuntien asiakaspalvelujen ostoja tarkasteltaessa on otettava huomioon, että tilastointikäytännöistä johtuen esimerkiksi palvelusetelien muodossa rahoitettavat palveluhankinnat tai vuokratyövoiman käyttö eivät tilastoidu kuntien ostopalveluiksi. Myös sellaiset yksityiset tukipalvelut, jotka kunta on hankkinut oman palvelutuotantonsa välituotteiksi, eivät näy ostopalvelutilastoissa. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi ateria, kuljetus- ja siivouspalvelut. (Ks. esim. Lith 2009, 73–74; Yrittäjäyyskatsaus 2009, 149–151.)

Kuntien ostamien yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen määrän on arveltu tulevaisuudessa kasvavan merkittävästi. Esimerkiksi hoitotakuu saattaa välillisesti lisätä yksityisten terveyspalvelujen kysyntää, jos kunnat ja kuntayhtymät eivät omin voimin kykene tuottamaan kaikkia veloitteen täyttämiseksi tarvittavia palveluja. Toisaalta kuntien järjestämien palvelujen ulkoistaminen on herättänyt myös kritiikkiä. Markkinaehtoisen palvelutuotannon on epäilty heikentävän asiakkaiden saamien palvelujen jatkuvuutta ja vaikeuttavan kuntien mahdollisuuksia hallita toimintansa kustannuksia. (Ks. esim. Eronen ym. 2010, 187–191.) Pääosin yksityinen palvelutuotanto ei olekaan syrjäyttänyt julkisia palveluja, vaan se on syntynyt vastaamaan palvelujen lisääntyneeseen kysyntään. Ostopalvelutoiminnan kasvulle on myös käytännön esteitä, joista yksi liittyy palveluyritysten pieneen keskikokoon. Kunnat eivät aina luota pienten yritysten toimintavarmuuteen. Lisäksi yksittäisillä, pienillä yrityksillä ei välttämättä ole riittävästi neuvotteluvoimaa, kun palveluja ostavat kunnatkin ovat tulevaisuudessa entistä suurempia. (Ks. Lith 2009, 51; 87–88; 101; Yrittäjäyyskatsaus 2009, 141–147.)

Vuonna 2006 koko maan yhteenlasketut palvelusetelimenot olivat noin 3,9 miljoonaa euroa, kaksi vuotta myöhemmin jo 16,1 miljoonaa euroa (Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa -julkaisu). Kuntien välillä on kuitenkin huomattavia eroja palvelusetelien käytössä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan vuosien 2006 ja 2007 vaihteessa ainoastaan neljä eteläpohjalaiskuntaa oli käyttänyt palveluseteliä (Volk–Laukkonen 2007, 106). Elokuussa 2009 voimaan tulleen uuden palvelusetelilain (laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009) myötä seteliä käyttävien kuntien määrä on todennäköisesti lisääntynyt.

Muita yksityisten terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitykseen vaikuttavia seikkoja ovat esimerkiksi toimintaympäristön kansainvälistyminen ja yritysten ketjuuntuminen, joka näyttää laajentuvan lääkäripalveluista muillekin aloille. Tärkeä kysymys on myös rajanveto yleishyödyllisen toiminnan ja elinkeinotoiminnan välillä. Terveys- ja sosiaalipalvelujen erityispiirteenä saattaa tulevaisuudessa olla vapaaehtois- ja ammattilaistyön välimaastoon sijoittuva toiminta, jossa vapaaehtoistyötä tuetaan ammatillinen työn keinoin. (Ks. esim. Palvelut 2020... 2006, 49–51; 55–58.)

Eräs Suomessa vielä toistaiseksi suhteellisen harvinainen toimintamalli ovat niin sanotut yhteiskunnalliset yritykset joiden päämääränä on toteuttaa erikseen määriteltäviä yhteiskunnallisia tai yhteisöllisiä tavoitteita. Myös yhteiskunnallisten yritysten voitot ja ylijäämät käytetään pääosin näiden tavoitteiden toteuttamiseen. (Ks. esim. Bland 2010; Pöyhönen ym. 2010.)

7. YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ- POHJANMAALLA

Tässä luvussa on raportoitu julkisille elinkeinotoimijoille suunnatun ensimmäisen Yrittäjyysbarometrin tulokset sekä yhteenveto katsauksen havainnoista.

7.1 Yrittäjyysbarometri

7.1.1 Barometrin tavoitteet ja toteutus

Yrittäjyysbarometrin tavoitteena oli pelata yrittäjyyden asiantuntijoiden näkemystä siitä, mihin suuntaan yrittäjyys ja yritystoiminta ovat maakunnassamme kehittymässä ja mitkä ovat yrittäjyyden edistämisen prioriteetit ja haasteet tulevaisuudessa. Barometrin osiot noudattelivat tämän katsauksen viitekehystä eli kysymykset liittyivät yritysten laadun ja määrän, yrityskentän dynamiikan sekä toimintaympäristön kehittymiseen. Lisäksi lähinnä avoimilla kysymyksillä haettiin vastausta siihen, mihin osa-alueisiin maakunnassa pitäisi yrittäjyyden osa-alueella ensisijaisesti panostaa. Lomake on nähtävissä liitteestä 1.

Yrittäjyysbarometri toteutettiin internet-kyselynä 28.4.2010–7.5.2010 välisenä aikana. Barometri-kysely lähetettiin 80:lle päivittäin yrittäjyyden edistämistyötä maakunnassa tekeväälle henkilölle. Henkilöt edustivat Etelä-Pohjanmaan ELY-keskusta, Etelä-Pohjanmaan liittoa, Etelä-Pohjanmaan Yrittäjiä, Etelä-Pohjanmaan Kauppakamaria, kunnallisia ja seudullisia elinkeinotoimijoita ympäri maakuntaa, Uusyrityskeskusta, Seinäjoen Teknologiakeskusta, Finnveraa, Seinäjoen ammattikorkeakoulua, Seinäjoen yliopistokeskusta, toisen asteen oppilaitoksia sekä toimintaryhmiä.

Vastauksia palautui yhteensä 37 kpl eli vastausprosentti oli 46 %. Tätä voi pitää kohtalaisen hyvänä, koska kyselyä ei karhuttu kertaakaan. Vastajista 24 edusti maakunnallisia toimijoita, 11 paikallisia tai seudullisia elinkeinotoimijoita ja 2 edusti jotain muuta tahoa. Muista taustatietoja vastaajilta ei kysytty.

Nettikyselyn teknisestä toteutuksesta sekä tulosten analysoinnista vastasi Seinäjoen ammattikorkeakoulun Markkinatutkimuspalvelut.

7.1.2 Yrittäjyysbarometrin tulokset

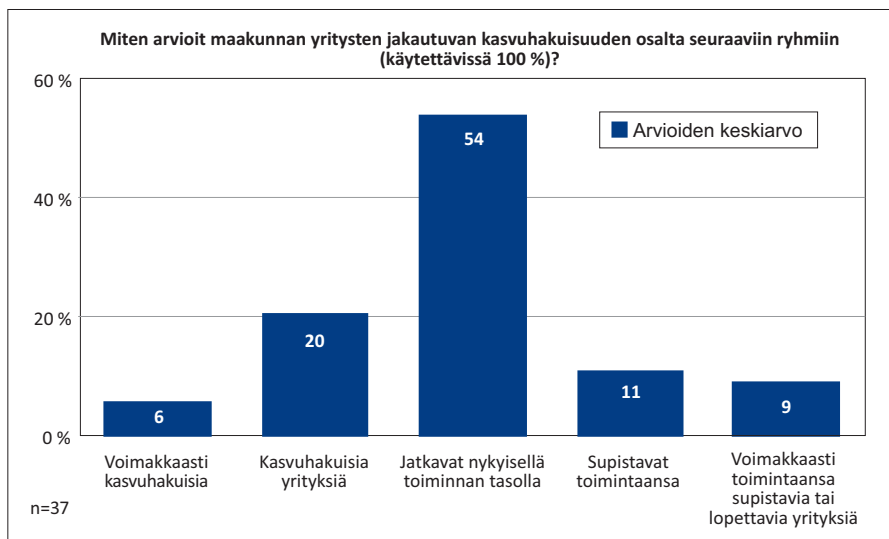
Taulukossa 10 on kuvattu maakunnan julkisten elinkeinotoimijoiden ja yrittäjyyden edistäjien arviota yritysten laadun ja määrän kehittymisestä Etelä-Pohjanmaalla lähivuosien aikana. Taulukossa on kuvattu sekä vastausten jakaumat että keskiarvot. Keskiarvot on laskettu erikseen myös maakunnallisille ja paikallisille toimijoille. Jakaumien osalta on ympyröity eniten vastauksia saanut vaihtoehto.

Kuten taulukosta käy ilmi, lähestulkoon joka kohdassa eniten vastauksia on saanut vaihtoehto ”lisääntyy jonkin verran”. Maakunnan elinkeinotoimijoilla on siis lievästi positiivinen näkemys yritysten kansainvälisyyden, tutkimus- ja kehittämispanostusten, liikevaihdon, kannattavuuden, asiantuntijapalvelujen käytön sekä yrityskauppojen ja omistajanvaihdosten kehityksestä lähivuosien aikana. Kukaan ei uskonut kansainvälistymisen, yritysten tutkimus- ja kehityspanosten tai liikevaihdon vähenevän. Ainoastaan yritysten kokonaismäärän arvioidaan suunnilleen pysyvän nykytasolla. Yli viidesosa vastaajista uskoo yritysten kokonaismäärän jopa vähenevän. Keskiarvovertailussa korkeimman arvon saa yrityskauppojen ja omistajanvaihdosten kehittyminen suotuisaan suuntaan. Seuraavaksi eniten uskotaan kansainvälisyyden sekä liikevaihtojen eli toisin sanoen yritysten kasvun kehittymiseen. Nämä kolme mainittua saavat kukin vähintään neljän keskiarvon asteikolla 1–5. Maakunnallisilla ja paikallisilla elinkeinotoimijoilla on suunnilleen samanlaiset käsitykset kaikista muista kohdista paitsi yritysten kokonaismäärän suhteen. Paikalliset toimijat (ka 3,5) eivät ole ollenkaan niin pessimistejä yritysten lukumäärän kehittymisen osalta kuin maakunnalliset toimijat (ka 3,0).

Taulukko 10. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten laadun ja määrän kehityksestä Etelä-Pohjanmaalla.

Arviot yritysten laadun ja määrän kehittymisestä Etelä-Pohjanmaalla lähivuosien aikana	Lisääntyy voimakkaasti 5	Lisääntyy jonkin verran 4	Säilyy nykyisellä tasolla 3	Vähenee jonkin verran 2	Vähenee voimakkaasti 1	Kaikki vastaajat (n=37)	Maakunnallinen toimija (n=24)	Paikallinen toimija (n=11)
	% vastaajista					Keskiarvo 1–5		
Kansainvälisyys	8	81	11	0	0	4,0	4,0	3,9
Tutkimus- ja kehittämispanostukset	11	62	27	0	0	3,8	3,8	4,0
Liikevaihto	5	86	8	0	0	4,0	3,9	4,1
Kannattavuus	6	50	39	6	0	3,6	3,5	3,6
Asiantuntijapalvelujen käyttö	8	73	14	5	0	3,8	3,9	3,8
Yritysten kokonaismäärä	3	30	43	24	0	3,1	3,0	3,5
Yrityskaupat, yritysten omistajanvaihdokset ja sukupolvenvaihdokset	22	70	5	3	0	4,1	4,1	4,0

Kuviossa 46 on kysytty elinkeinotoimijoilta arviota yritysten kasvuhakuisuudesta. Sama kysymys on yrityksille suunnattavissa pk-barometreissa, joka tässäkin katsauksessa raportoitiin luvussa 3.1.1. Elinkeinotoimijoista yli puolet (54 %) arvioi yritysten jatkavan toimintaansa nykyisessä tasolla. Kasvuhakuisten yritysten osuudeksi elinkeinotoimijat arvioivat 26 % ja toimintaansa supistavien osuudeksi 20 %. Vastausten hajonta oli erityisen suurta kohdassa ”yritykset jatkavat nykyisellä tasolla”. Tässä kohdassa minimiarvo oli 20 % ja maksimi peräti 96 %. Myös voimakkaasti supistavien tai lopettavien yritysten arvio vaihteli 1–30 prosentin välillä. Elinkeinotoimijoiden näkemykset ovat siis selkeästi pessimistisempiä kuin mitä keväällä 2010 eteläpohjalaisten yrittäjien omat näkemykset olivat pk-yritysbarometrissa. Kyseisessä pk-barometrissa 46 % yrittäjistä totesi olevansa kasvuhakuisia.

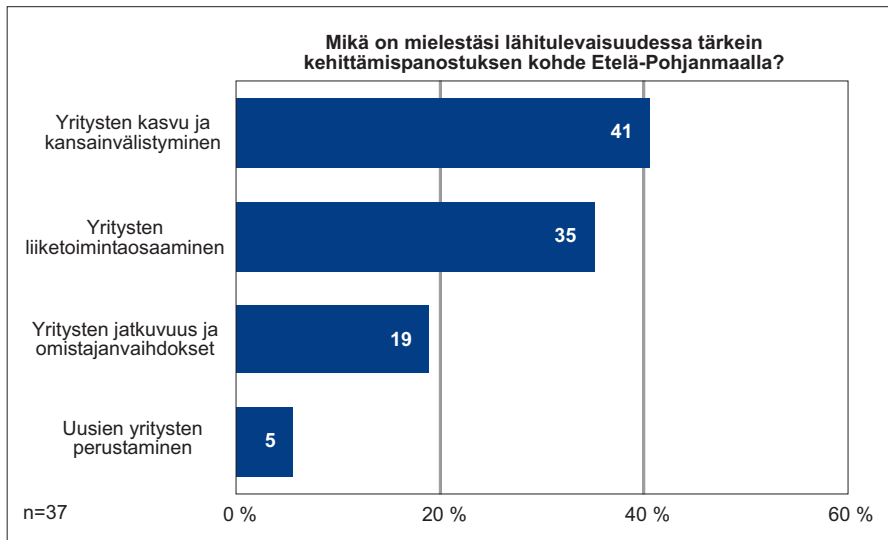
Kuvio 46. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten kasvuhakuisuudesta.

Elinkeinotoimijoilta kysyttiin arviota myös yritysten toimintaympäristön kehittymisestä eli miten he arvioivat työpaikkojen lukumäärän, osaavan työvoiman saatavuuden sekä maakunnallisen ja kunnallisen päätöksenteon yritysvaiikutusten arvioinnin kehittyvän maakunnassa. Työpaikkojen lukumäärän sekä yritysvaiikutusten arvioinnin suhteen vastaajien näkemys oli lievästi positiivinen. Näissä molemmissa eniten oli vastattu kohtaan ”lisääntyy jonkin verran”. Lähes yhtä paljon vastauksia oli saanut kuitenkin myös kohta ”säilyy nykyisellä tasolla”. Selkeästi pessimistisimmän arvon sai osaavan työvoiman kehittyminen. Vastaajista lähes puolet arvioi sen vähenevän jonkin verran. Keskiarvot olivat tässä osiossa astetta alempia kuin edellisessä osiossa. Maakunnallisten ja paikallisten toimijoiden arvioissa ei ollut merkittävää eroa näissä väittämässä.

Taulukko 11. Elinkeinotoimijoiden arviot yritysten toimintaympäristön kehittymisestä.

Arviot yritysten toimintaympäristön kehittymisestä Etelä-Pohjanmaalla lähivuosien aikana	Lisääntyy voimakkaasti 5	Lisääntyy jonkin verran 4	Säilyy nykyisellä tasolla 3	Vähenee jonkin verran 2	Vähenee voimakkaasti 1	Kaikki vastaajat (n=37)	Maakunnallinen toimija (n=24)	Paikallinen toimija (n=11)
	% vastaajista							
Maakunnallisen ja kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arviointi	6	47	39	8	0	3,5	3,5	3,6
Työpaikkojen lukumäärä maakunnan yrityksissä	0	51	38	11	0	3,4	3,3	3,5
Osaavan työvoiman saatavuus	0	27	22	46	5	2,7	2,8	2,5

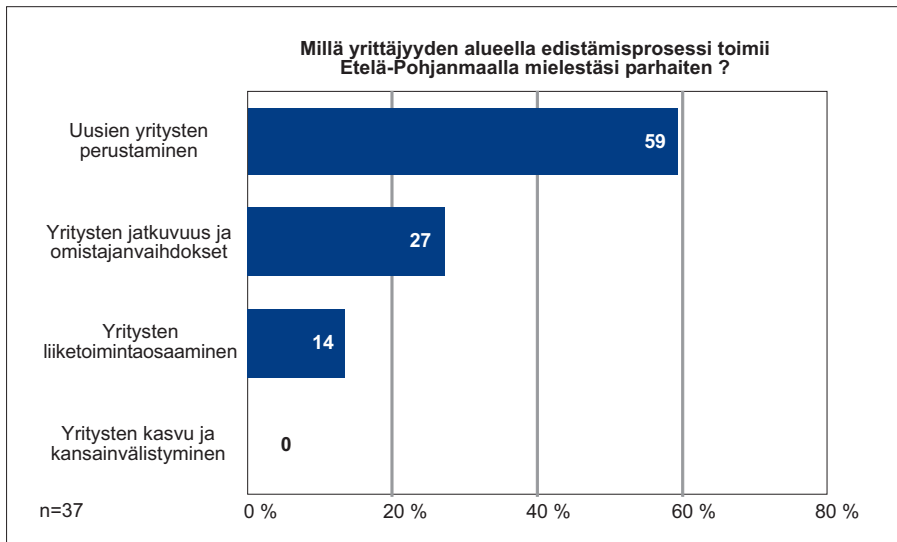
Elinkeinotoimijoita pyydettiin valitsemaan omasta mielestään lähitulevaisuuden tärkein kehittämispanostuksen kohde Etelä-Pohjanmaalla. Vastaajista 41% nosti yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tärkeimmäksi kohteeksi. Toiseksi tärkeimmäksi kehittämispanostusten kohteeksi nousi yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen (35 % piti tätä tärkeimpänä). Yritysten jatkuvuuden ja omistajanvaihdosten edistämisen nosti vastaajista 19 % tärkeimmäksi. Vain 5 % piti uusien yritysten perustamista tärkeimpänä kohteena. Omistajanvaihdosten ja liiketoimintakauppojen osalta kysyttiin erikseen, mitä osa-aluetta tämän prosessin suhteen erityisesti pitäisi kehittää. Vastaukset jakoutuivat melko tasaisesti kolmen vaihtoehdon kesken. Vastaajista 36 % piti yritysten liiketoimintojen kehittämistä ylipäänsä tärkeimpänä kohteena, 33 % yrittäjien kannustamista ostajaehdokkaiden kartoittamiseen riittävän ajoissa ja 28 % yrittäjien kannustamista ostamaan kannattavaa liiketoimintaa. Vain 3 % piti tärkeimpänä omistajanvaihdospalvelujen kehittämistä. Todennäköisesti viimeksi mainittu ei saanut enempää ykkösmainintoja, kun sen katsotaan näistä neljästä vaihtoehdosta olevan parhaimmalla tolalla.

Kuvio 47. Elinkeinotoimijoiden arviot tärkeimmistä kehittämispanostuksen kohteista.

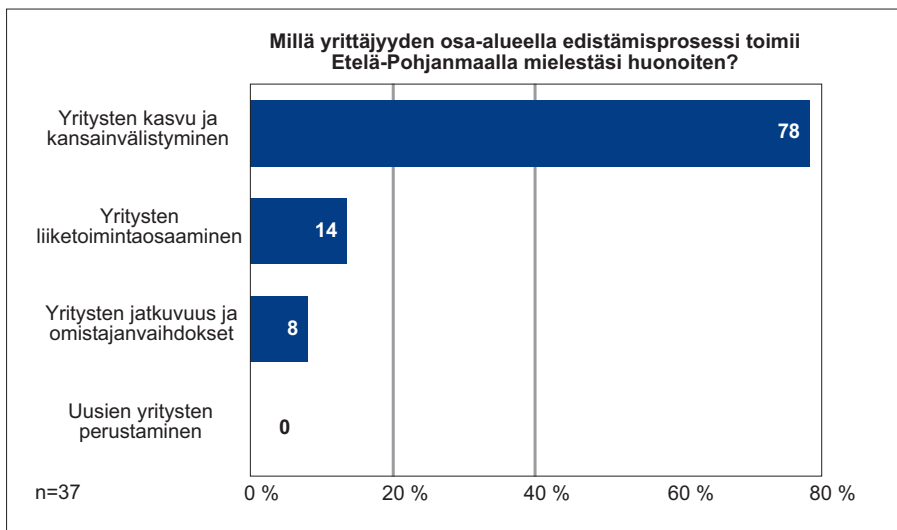
Lähes kaikki vastaajat (98 %) pitivät tärkeänä, että yrittäjyyden edistämistoimet pohjautuvat ajantasaiseen kunnalliseen tai maakunnalliseen elinkeinopoliittiseen ohjelmaa tai elinkeinostrategiaan. Toisin sanoen ohjelma- ja strategiaperustaiseen kehittämis- ja edistämistyöhön uskovat oikeastaan kaikki.

Elinkeinotoimijoiden näkemyksen mukaan uusien yritysten perustamisen edistämisprosessi toimii parhaiten tällä hetkellä Etelä-Pohjanmaalla. Lähes 60 % vastaajista oli valinnut tämän ykkössijalle. Edistämisprosessia pyydettiin arvioimaan mm. sen mukaan, miten edistäjien keskinäinen yhteistyö ja työnjako toimii ja kuinka sujuvaa palveluprosessi on asiakkaan näkökulmasta. Ehkä tämä korreloi sen kanssa, että tähän panostamista ei pidetty niin tärkeänä tulevaisuudessa, kun sen katsotaan olevan riittävän tasolla tällä hetkellä. Omistajanvaihdosten edistämisen edistämisprosessia piti 27 % vastaajista parhaiten toimivana edistämisprosessina. Kukaan ei ollut valinnut yritysten kasvun ja kansainvälistymisen prosessia parhaiten toimivaksi. Edellä juuri kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen saikin eniten kannatusta tärkeimmäksi tulevaisuuden kehittämispanostuksen kohteeksi.

Kuvio 48. Elinkeinotoimijoiden arviot yrittäjyyden edistämisprosessin toimivuudesta parhaiten.

Vastaavasti huonoiten toimivana edistämisprosessina vastaajat pitivät yritysten kasvun ja kansainvälistymisen prosessia. Tämä kysymys toimi vastinparina edelliselle kysymykselle ja kuten kuvioista 49 näkyy, tulokset korreloivat negatiivisesti toistensa kanssa.

Kuvio 49. Yrittäjyyden edistämisprosessin toimivuus huonoiten.

7.1.3 Avoimet kysymykset ja vastaukset

Strukturoitujen kysymysten lisäksi vastaajille esitettiin useita avoimia kysymyksiä koskien yrittäjyyden edistämiseen liittyvien osaprosessien kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla. Kaikkiaan vastaukset heijastivat toisaalta yritysten oman roolin korostamista eli ettei kukaan ulkopuolinen pysty tekemään yritysten puolesta päätöksiä yrityksen kehittämiseksi, vaan halu pitää lähteä yrityksistä. Toisaalta vastauksissa otettiin kantaa siihen, miten julkisia palveluja kyseisellä osa-alueella pitäisi kehittää. Viimeksi mainittuun liittyvät toimenpide-ehdotukset olivat aika yleisellä tasolla, mutta kuitenkin vastauksissa korostui toimijoiden yhteistyön tiivistäminen, helpomman ja selkeämmin palvelujen saatavuuden varmistaminen asiakkaille sekä ennen kaikkea palvelujen tarjoaminen suoraan asiakkaille lisäämällä yrityskäyntejä. Myös joka osa-alueella korostettiin positiivisten esimerkkien tuomista esiin julkisuudessa. Seuraavassa avoimien kysymysten luokitellut vastaukset ja niiden saamat mainintojen määrät.

Uusien yritysten perustamiskeinot

- Uusyrittäjäkeskuksen palvelujen saatavuuden parantaminen maakunnassa ja maakunnan kaikkien kuntien mukaan saaminen toimintaan 5 mainintaa
- Yrittäjäneuvojen verkoston kehittäminen maakunnassa 2 mainintaa
- Yrittäjäshautomoverkoston vakiinnuttaminen maakunnassa 2 mainintaa

Kaiken kaikkiaan tällä osa-alueella korostettiin useissa kommentteissa koko maakunnan kattavan palvelukonseptin kehittämistä ja että Uusyrittäjäkeskuksella olisi siinä merkittävä rooli. Yksittäisinä mainintoina tuotiin esiin myös olemassa olevan liiketoiminnan ostamisvaihtoehdon esiintuominen yrittäjyyttä suunnitteleville, panostaminen 3. vuoden notkahduksen estämiseen, kummiyritysten hankkiminen alkaville yrityksille, non-stop-valmennusten järjestäminen, polun kehittäminen Uusyrittäjäkeskuksesta-Yrittäjäareenaan.

Yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiskeinot

- Yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen (myynti ja markkinointi, johtaminen, kv-valmiudet) 10 mainintaa
 - Kasvuyrittäjäpalvelujen kehittäminen tiivistämällä toimijoiden yhteistyötä, lisäämällä suoraa yrityskäyntiä ja palvelujen tarjoaminen aktiivisesti 9 mainintaa
 - Positiivisten esimerkkien esiintuonti selkeämmin 5 mainintaa
 - Riskipääoman parempi saatavuus 5 mainintaa
-

- Yritysten verkostojen kehittäminen 5 mainintaa
- Advisory Board –toiminnan ja hallitustyöskentely kehittäminen 3 mainintaa
- Ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen paremmat kannusteet ja matalampi kynnyks 2 mainintaa
- Tilitoimistojen kehittäminen konsultoivimmiksi 2 mainintaa

Yksittäisinä mainintoina tuli esiin myös toimialakohtaiset täsmäkoulutukset, yritystösostojen ”saaminen” osaksi eteläpohjalaisten yritysten normaalia toimintatapaa, maakunnallisen kansainvälisyyskeskuksen perustaminen

Yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämisen keinot

- Markkinointi- ja myyntiosaamisen kehittäminen 6 mainintaa
- Yhteistyön parantaminen kouluttajien, kehittäjien ja tutkijoiden kesken (parempaa profiloitumista tarjoajien kesken) 3 mainintaa
- Yrittäjien mentorointi ja valmennusrenkaat 2 mainintaa
- Palvelujen saatavuuden kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi 2 mainintaa (esim. Yritysareenan yrittäjävalmennukset yritystoimintaa suunnitteleville, yrittäjän ammattitutkinto alkuvaiheessa oleville ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnot pidempään toimineille yrittäjille)

Yksittäisinä mainintoja tuotiin esiin myös tilitoimistojen kehittäminen konsulttivampaan suuntaan, kannattavuuslaskelmien tekeminen, valmennusrenkaat, maakuntakorkeakoulun kehittäminen, osaavan henkilöstön rekrytointi

Yritysten jatkuvuuden ja omistajanvaihdosten edistämisen keinot

- Yritysten myyntikunnostus 5 mainintaa
- Pysyvemmän omistajanvaihdosten edistämispalvelujen varmistaminen 4 mainintaa
- (lisäksi maininta erikseen siitä, että miten nämä palvelut taataan myös maakunnan reuna-alueilla)
- Luopujien henkinen valmennus 3 mainintaa
- Myynnissä olevien yritysten rohkeampi julkitulo 3 mainintaa
- Uskallus ostaa yrityksiä 2 mainintaa
- Jatkajiin panostaminen riittävän ajoissa 2 mainintaa

Useissa kommentteissa tuotiin esiin se, että yritysten jatkuvuuden ja omistajanvaihdosten edistämisprosessi on jo nyt hyvällä mallilla. Kehittämisehdotukset voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: (1) ov-palvelujen varmistaminen pitkällä aikavälillä,

(2) yritysten myyntiin ja luopumiseen liittyvät toimenpiteet eli myyntikunnostus, selkeämpi julkitulo myytävien yritysten suhteen, luopujien valmennus sekä (3) yritysten ja liiketoimintojen ostamiseen ja ennen kaikkea ostamiseen uskallukseen liittyvät kehittämistoimenpiteet.

TK-toimintaan ja innovatiivisuuteen panostamisen keinot

- TK-palveluista ja -rahoituksesta tiedottaminen suorilla yrityskäynneillä 14 mainintaa
- Hyvät käytänteet ja esimerkit konkreettisemmin ja näkyvämmiin esiin 8 mainintaa
- Maakunnan tutkijaryhmien parempi hyödyntäminen 2 mainintaa

Maakunnasta puuttuva merkittävin asiantuntijapalvelu

- Ei puutu mitään merkittävää palvelua 11 mainintaa
- Markkinointiin ja myyntiin liittyvät palvelut 4 mainintaa
- Kansainvälistymisen ja viennin edistämispalvelut 4 mainintaa
- Sparraus, coaching, hallitustyöskentelypalvelut 3 mainintaa

Lisäksi yksittäisinä mainintoina tuotiin esiin käänös- ja tulkkauspalvelut, strategisen osaamisen ja kokonaisvaltainen suunnittelu

Elinkeinotoimijoilta kysyttiin lisäksi, mihin heidän omassa toiminnassaan pitäisi erityisesti panostaa. Vastauksissa tuli esiin hyvin monentyyppisiä asioita, mutta useammassa kommentissa tuotiin esiin olemassa olevista palveluista parempi tiedottaminen, suoran yhteistyön lisääminen yritysten kanssa ja niiden tarpeiden parempi kuuntelu sekä EU-byrokratian madaltaminen yrityksiin päin. Uusina avauksina tuotiin esiin myös mm. yrittäjien sijaispalvelujärjestelmän lanseeraaminen Etelä-Pohjanmaalle.

Kaiken kaikkiaan vapaassa sanassa tuotiin lähes kymmenessä vastauksessa esiin huoli ja uhkakuva siitä, ettei Etelä-Pohjanmaa välttämättä maailman tappiinkin pysty ylläpitämään yrittäjyysmaakunnan imagoa. Ohessa suora sitaatti yhdestä vastauksesta:

”Eteläpohjalainen yrittäjyys on vuosisatainen, osaksi mystinenkin ilmiö, jonka olemassaoloa ja kehitystä ei voida valitettavasti pitää enää minkäänlaisena itsensänselvyytenä. Tuudittautuminen siihen on tuhoisaa.”

Vastauksissa pidettiin pitkän tähtäimen strategisia toimenpidesuunnitelmia ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken tärkeinä. Ehdottomasti positiivisena seikkana tuotiin esiin se, että maakunnassa on moniin muihin maakuntiin verrattuna erittäin hyvä yhteistyön henki yrittäjyyden edistämässä ja että yhteistyö on vuosi vuodelta parantunut toimijoiden kesken. Huolta kannettiin kuitenkin siitä, että monissa kunnissa ollaan kiinnostuneita yrittäjyyden edistämisestä vain kuntatasolla eli ettei asioita haluta tarkastella laajemmin yhdessä useamman kunnan tai koko maakunnan näkökulmasta.

7.2 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta

Käsillä oleva yrittäjyyskatsaus on kolmas laatuaan Etelä-Pohjanmaalla. Maakunnallisen yrittäjyyskatsauksen tavoitteena on ollut tarkastella poikkileikkauksena keväällä 2010, miltä Etelä-Pohjanmaan maakunta yrittäjyyden näkökulmasta näyttää, peilata historiallista kehitystä tähän päivään ja päivittää edellisten yrittäjyyskatsausten tietoja, vertailla Etelä-Pohjanmaan tilannetta muuhun Suomeen, arvioida kehityksen suuntaa sekä pohtia lukujen ja tilastojen syitä ja taustoja. Edellisten katsausten tavoin yrittäjyyskatsaukseen haluttiin mahdollisimman monipuolinen kuva yrittäjyyden ilmiöstä ja kentästä maakunnassa ja tästä syystä yrittäjyyttä tarkasteltiin neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka ja yritysten toimintaympäristö. Lisäksi erityistarkasteluun otettiin sosiaali- ja terveysalan yrittäjyys ja sen kehittyminen maakunnassa. Yhteenvetotaulukossa 12 on tiivistetysti esitetty, mitä myönteisiä ja huomiota vaativia seikkoja katsauksessa on tuotu esiin etelä-pohjalaisesta yrittäjyyskentästä uusimpien tilastojen ja tutkimusten valossa.

Tämän katsauksen tilastojen valossa Etelä-Pohjanmaan faktatietoon pohjautuva imago yrittäjyysmaakuntana on vuosi vuodelta uhattuna entistä enemmän. Maakunnassa on edelleen yritystoimipaikkoja ja yrittäjiä suhteellisesti mitattuna enemmän kuin Suomessa keskimäärin, mutta olemme tilastoissa tippumassa vähitellen alaspäin. Etelä-Pohjanmaa sijoittuu hälyttävään luokkaan esimerkiksi Valtakunnallisen yrittäjyyskatsauksen 2009 maakunnittaisessa arvioinnissa. Valtakunnallisen yrittäjyyskatsauksessa oli ristiintaulukoitu aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä koskevia suhdelukuja. Tässä menetelmässä alueet (maakunnat ja seudut) on ensin jaettu kolmeen ryhmään kahden ja puolen vuoden aikana (2006–2008) tapahtuneen yritysten määrän nettolisäyksen mukaan. Seuraavaksi alueet on luokiteltu neljään ryhmään sen mukaan, kuinka asianomaisella alueella on ollut toimintaansa aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä vuosina 2006–2008 suhteessa yrityskantaan. Edellä mainittujen luokitusten ristiintaulukoinnin tuloksena saadaan kaksitoista kenttää käsittävä yritystoiminnan aktiiviteettia kuvaava

kaavio. Tässä kaaviossa Etelä-Pohjanmaa sijoittuu sellaiseen ryhmään, jossa yrityskannan kasvu on hidastunut ja kääntymässä laskuun. Tämä tarkoittaa sitä, että yrityskantaan suhteutettuna alueella on vähän aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä, minkä ohella aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrät ovat aika lähellä toisiaan ja yrityskannan vaihtuvuus on pientä. Etelä-Pohjanmaan lisäksi samaan ryhmään sijoittuvat myös Pohjanmaan, Kainuun sekä Etelä-Savon maakunnat. Tätä ryhmää huonompaan sijoittuvat ainoastaan Satakunnan ja Lapin maakunnat, missä yrityskannan kasvu on hidasta tai supistumassa ja missä on paljon toimintaansa lopettaneita yrityksiä. Huomioitava on, että tämä luokittelu riippuu alueiden menestyksestä suhteessa muihin alueisiin eli minkälaista kehitys on muualla ollut. (Yrittäjyyskatsaus 2009, 159–161). Etelä-Pohjanmaa on siis edelleen monilla määrällisillä mittareilla Suomen kärkipäässä, mutta kehitys on pysähtynyt ja muut maakunnat kehittyvät nopeampaa.

Aiemmin Etelä-Pohjanmaa on menestynyt nimenomaan määrällisillä mittareilla yrittäjyyden kentässä, kun taas yritysten laatu kasvu-, kansainvälistymis- tai t&k-orientoituneisuudella mitattuna ei ole riittänyt kärkipäähän maassamme. Kasvuhakuisten yritysten määrä on pitkään ollut Etelä-Pohjanmaalla vähäisempää kuin Suomessa keskimäärin. Kasvuyrittäjyyden eteen on tehty maakunnassa ponnisteluja, mutta ne eivät ole tuottaneet toivottua tulosta. Kasvuhakuisuus on tietysti aina ensisijaisesti kiinni yrityksistä itsestään, mutta kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen vaatii myös selkeän ryhtiliikkeen. Tätä ajatusta tukee myös julkisten elinkeinotoimijoiden oma näkemys, että tämän osa-alueen edistäminen on heikoimmalla mallilla maakunnassa ja siihen pitäisi jatkossa eniten panostaa. Kasvun ja kansainvälistymisen edistämisen päävastuu on Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksella, mutta myös muita toimijoita tämä prosessi koskee. Haasteena tälläkin osa-alueella on, että kaikki edistäjätahot ovat yksistään pieniä, yhden tai korkeintaan muutaman henkilön organisaatioita. Edistämisprosessi on mahdollista saada toimivaksi tälläkin mallilla, mutta se edellyttää täysin saumatonta yhteistyötä eri toimijoiden kesken sekä keskinäistä työnjakoa. Edelleen tärkeintä on, että tämä edistämisen ja kehittämisen prosessi pitäisi saada yrityksiin päin näyttämään yhdeltä yhtenäiseltä toiminnalta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kunkin tahon pitäisi pystyä toimimaan yritysten tarpeiden selvittäjänä ja vastaanottajana ja viedä prosessia eteenpäin ja tarvittaessa saattaa yritys seuraavan edistäjätahon pakeille, mikäli yrityksen tarpeisiin ei pystytä omalta tontilta vastaamaan. Yhteistyö Etelä-Pohjanmaalla eri toimijoiden kesken ei ole ollut ongelma, vaan suurin haaste on juuri siinä, miten edistämisen ja kehittämistyö ja sen suomat mahdollisuudet saadaan helposti myös yritysten saataville. Edistämistoimijat itse painottivat sitä, että heidän pitäisi kyetä / ehtiä tekemään enemmän suorita yrityskäyntejä ja proaktiivisesti tarjota palveluja asiakasyrityksille. Elinkeinotoimijoilla oli vahva käsitys siitä, että kaiken kaikkiaan yrittäjyyden edistämistoimien pitäisi pohjautua

ajantasaiseen elinkeinopoliittiseen ohjelmaan. Ainakin kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen edellyttäisi systemaattista toimenpideohjelmaa.

Positiivisena seikkana tässä katsauksessa tulee ilmi, että Etelä-Pohjanmaalla osaamisintensiivisten liike-elämän palveluja tuottavien yritysten (KIBS-ala) yhteenlaskettu liikevaihto on viime vuosina kasvanut enemmän kuin koko muussa maassa. Toki heikosta lähtötilanteesta on helpompi parantaa, mutta toisaalta tämän toimialan eteen Etelä-Pohjanmaalla on myös 2000-luvulla ponnisteltu, ja erityisesti Seinäjoen kehitys on ollut omiaan lisäämään tämän alan yritysten määrää ja yhteenlasketun liikevaihdon kasvua. Teollisuuden investointiaste eli investointien määrä suhteessa jalostusarvoon oli myös Etelä-Pohjanmaalla 2006–2008 korkeampi kuin Suomessa keskimäärin. Yritysten panostaminen t&k-toimintaan ei sen sijaan näytä juurikaan lisääntyvän. Vuoden 2005 jälkeen Etelä-Pohjanmaalla tehtyjen tutkimustyövuosien osuus valtakunnallisesta tutkimustyövuosista on jonkin verran jopa laskenut.

Yli 50-vuotiaiden yrittäjien osuus on Etelä-Pohjanmaalla koko maahan verrattuna keskimääräistä suurempi. Tämä on maakunnassa hyvin tiedostettu ja edistämistoimiin on ryhdytty pontevasti. Etelä-Pohjanmaa on ollut maassamme edelläkävijämaakunta yritysten omistajanvaihdosten edistämisessä. Etelä-Pohjanmaan yritysten omistajanvaihdosten palveluprosessin kehittämistoimet vaihtelevat perustutkimuksesta soveltaviin tutkimuksiin, kehittämishankkeisiin, pitkä- ja lyhytkestoisiin koulutushankkeisiin, asiantuntijayritysverkoston rakentamiseen ja yrityskauppapaikan luomiseen. Yksittäisten yritysten omistajanvaihdostilanteita on myös tuettu asiantuntijapalvelujen rahoituksella. Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät on perustanut omistajanvaihdosfoorumin, jonka tehtävä on ollut koordinoita omistajanvaihdosten edistämistoimia maakunnassa. Foorumissa ovat olleet osallisina keskeisten rahoittajien ja muiden toimijoiden edustajat. Pitkäjänteisen kehittämistyön johdosta omistajanvaihdososaaminen on maakunnassa kehittynyt kaikkien omistajanvaihdosten sidosryhmien osalta.

Omistajanvaihdoksiin liittyen meillä on vallalla se käsitys, että yrittäjän tullessa eläkeikään hänen yritykselleen sellaisenaan pitäisi jostain löytyä jatkaja. Tosiasia on kuitenkin se, että läheskään kaikille eläköityville yrittäjille ei löydy jatkajia omasta perheestä tai ulkopuolelta. Omasta perheestä jatkaja on viimeisimmän barometrin mukaan löytymässä 27 prosentille yrityksistä. Ulkopuolisille yrityksensä myyntiä suunnittelee 32 prosenttia. Suhteellisen harvalle yritykselle sellaisenaan ostajaa kuitenkaan löytyy. Liiketoimintojen ostaminen ja myyminen pitäisi saada olennaiseksi osaksi yritysten strategista kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla. Tämä tarkoittaa sitä, että toisaalta pitäisi saada liiketoimintakaupat nykyistä vahvemmin ikääntyvien yrittäjien yritysten ja niiden liiketoimintojen kehittämiseen ja toisaalta

tuoda liiketoimintakaupat ja yritysmaat yleensäkin osaksi kaiken ikäisten yrittäjien yritysten strategista kehittämistä.

Jotta voisimme jatkossakin olla yrittäjyysmaakunta, meillä pitäisi olla sellainen toimiva yrityskehityksen dynamiikka, että uusia innovatiivisia yrityksiä syntyy, yritykset kasvavat, tiensä päähän tulleet toimintamahdollisuuksia vaille olevat yritykset lopettavat toimintansa ja toisaalta yritykset tai sen liiketoiminnan osat vaihtavat omistajaa tarpeiden ja tilanteiden mukaan. Tärkeä osa tätä yrityskehityksen dynamiikkaa on, että erikokoisilla paikkakunnilla eri puolilla maakuntaa yrityskehityksen olisi mahdollista pysyä elinkelpoisena. Viime vuosina huolestuttavan usein ostajat ovat olleet maakunnan ulkopuolisia yrityksiä.

Sosiaali- ja terveyspalveluyrittäjyys oli erityistarkastelun kohteena tässä yrittäjyyskatsauksessa. Tällä toimialalla maakunnan osuus valtakunnan kaikista alan toimipaikoista on vain hieman yli kolme prosenttia, kun kaikista Suomen yksityisistä yritystoimipaikoista maakunnan alueella sijaitsee lähes viisi prosenttia. Tarkasteltaessa toimialan yritysten liikevaihtoa suhteessa asukaslukuun Etelä-Pohjanmaa jää myös selvästi maan keskiarvon alapuolelle. Yksi syy tähän on maakunnan toimipaikkojen pieni koko. Esimerkiksi vuonna 2008 maakunnassa oli ainoastaan yksi yli 50 henkeä työllistävä toimipaikka. Positiivista on kuitenkin se, että sosiaali- ja terveysalan yksityinen palvelutarjonta on vuosi vuodelta lisääntynyt myös Etelä-Pohjanmaalla. Suurin yksittäinen selittäjä tälle on kuntien lisääntyneet ostopalvelut, vaikka Etelä-Pohjanmaalla sen suhteellinen osuus kaikista sosiaali- ja terveysalan toimintamenoista jää koko maan keskiarvon alapuolelle. Lukumääräisesti eniten uusia toimipaikkoja on syntynyt terveyspalveluihin, mutta suhteellisesti nopeinta kasvu toimipaikkojen määrällä mitattuna on ollut sosiaalipalveluissa ja erityisesti sosiaalihuollon laitospalveluissa. Viime vuosina toimialan uusperustanta on ollut noin 30 yritystä vuodessa. Uusperustantaa jopa tärkeämpää tällä toimialalla olisi maakunnan olemassa olevien yritysten kasvu ja kehittyminen.

Taulukko 12. Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyykentästä.

Pääluottuvuus	Alaluottuvuudet	Positiivisia seikkoja	Negatiivisia seikkoja
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yritysten/yritystoimi-paikkojen määrä ja suhteellinen osuus ■ Yrittäjien määrä ja suhteellinen osuus 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yritystoimipaikkoja keskimääräistä enemmän ■ Teollisten toimipaikkojen osuus keski-määräistä suurempi ■ Yrittäjaintensiteetti edelleen keski-määräistä korkeampi 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Suuria yrityksiä hyvin vähän, pien-yritysvaltaisuus kasvaa ■ Etelä-Pohjanmaan suhteellinen osuus yrittäjaintensiteetillä ja yritystoimipaikoilla mitattuna laskusuunnassa ■ Yli 50-vuotiaiden yrittäjien osuus keskimääräistä suurempi; nuorten yrittäjien vähäinen osuus
2. Yritysten laatu	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kasvuyrittäisyys ■ Yritysten kansainvälistymisaste ■ Yritysten T&K-panostukset ja innovaatiot ■ Osaamisintensiiviset yritykset ■ Teollisuuden tuotannon ja investointien kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kibs-alojen liikevaihto kehittynyt muuta maata voimakkaammin ■ Teollisuuden investointiaste keski-määräistä korkeampi 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kasvuhakuisten yritysten osuus keskimääräistä pienempi ■ Vientyritysten määrän väheneminen ■ Päätömistä T&K-työtä yrityksissä vähän ja sen osuus ei kehity
3. Yrityskentän dynamiikka	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde ■ Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset ■ Omistajanvaihdokset 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Toimialarakenteen kehitys vastaa koko maan suuntausta ■ Yrityskanta melko vakaa ■ Yrittäjien tietoisuus omistajanvaihdoksen haasteista lisääntynyt. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aloittavia yrityksiä vähän suhteessa yrityskantaan ■ Teollisuudessa yritysten nettomuutos negatiivista ■ Yrityskannan vaihtuvuus pientä ■ Yritysten omat toimenpiteet omistajanvaihdosten toteuttamiseen eivät riittävän aktiivisia
4. Yritysten toimintaympäristö	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yrittäjyysilmapiiri ja elinkeinoilmasto maakunnassa 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yrittäjyysilmapiiri kokonaisuudessaan maan keskiarvoa parempi 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sopivan työvoiman saatavuuteen, koulutustarjontaan sekä asuin-ympäristön viihtyisyyteen ollaan keskimääräistä tyytymättömpämpiä
5. Yksityiset sosiaali- ja terveysalan palvelut	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yritysten määrä ja suhteellinen osuus ■ Maaran kehitys 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Yksityinen palvelutarjonta vuosi vuodelta lisääntynyt ■ Aloittavia yrityksiä enemmän kuin lopettavia 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sosiaali-terveysalan yritykset erittäin pieniä; niiden liikevaihto suhteessa asukasluukuun selvästi maan keskiarvon alapuolella

LÄHTEET

- Ailasmaa, R. 2010. Sosiaali- ja terveystalouden henkilöstö 2007. Helsinki: Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 7/2010. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr07_10.pdf
- Alueelliset talousnäkymät keväällä 2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 15.5.2010]. Saatavana: <http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/995/Etelapohjanmaa.pdf>
- Birkinshaw, J. & Gibson, C. 2004. Building Ambidexterity into an Organization. MIT Sloan Management Review, 45 (4): 47–55.
- Bland, J. 2010. Yhteiskunnallinen yritys – ratkaisu 2000-luvun haasteisiin: Ison-Britannian malli ja sen kokemukset. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Strategiset hankkeet 22/2010. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/26787/TEM_22_2010_netti.pdf
- Gibson, C. & Birkinshaw, J. 2004. The Antecedents, Consequences and Mediating Role of Organizational Ambidexterity. Academy of Management Journal, 47 (2), 209–266.
- Etelä-Pohjanmaan ennakkointiportaali. [Viitattu 15.5.2010]. Saatavana: <http://www.etelapohjanmaa.fi/ennakointi>
- Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2011–14 luonnos, 19.4.2010.
- Eronen, A., Londén, P., Perälä, A., Siltaniemi, A. & Särkelä, R.. 2010. Sosiaalibarometri 2010: Ajankohtainen arvio palveluista, palvelujärjestelmän muutoksesta ja kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Hanhijoki, I., Katajisto, J., Kimari, M., Savioja, H. 2009. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020: Tulevaisuuden työpaikat – osaajia tarvitaan. Helsinki: Opetushallitus.
- He, Z. & Wong, P. 2004. Exploration vs. Exploitation: An Empirical Test of the Ambidexterity Hypothesis. Organization Science, 15 (4), 481–494.
- Honkatukia, J., Ahokas, J. Marttila, K. 2010. Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2010–2025. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT Tutkimukset 154. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t154.pdf
- Ihalainen, R. & Rissanen, P. 2010. Kuntoutuslaitos selvitys 2009: Kuntoutuslaitosten tila ja selvitysmiesten ehdotukset kuntoutuslaitostoiminnan kehittämiseksi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:61. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-10772.pdf

-
- L 17.9.2004/856. Laki erikoissairaanhoidolain muuttamisesta.
- L 17.9.2004/855. Laki kansanterveyslain muuttamisesta.
- L 20.12.1996/1128. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.
- L 17.9.2004/857. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta.
- L 24.7.2009/569. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä.
- L 9.2.1990/152. Laki yksityisestä terveydenhuollosta.
- L 9.8.1996/603. Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta.
- L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki.
- Lith, Pekka. 2009. Yritystoiminta ja yrittäjyyden edellytykset. Teoksessa Pentikäinen, L., Tuomaala, M., Lith, P., Mursu, A. & Förström, J.: Hyvinvointialan kehittäminen – peruskartoitukset. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Strategiset hankkeet 32/2009.
- Palvelut 2020 – Osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa: Loppuraportti. 18.10.2006. Helsinki: Elinkeinoelämän keskusliitto. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.ek.fi/ek_suomeksi/ajankohtaista/tutkimukset_ja_julkaisut/ek_julkaisuarkisto/2006/18_10_2006_Palvelut2020_loppuraportti.pdf
- Peltosalmi, J., Vuorinen, M. & Särkelä, R. 2009. Järjestöbarometri 2009: Ajankoh-taiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Pk-yritysbarometri: 2/2010. [Viitattu 4.5.2010]. Helsinki: Suomen Yrittäjät ja Finnvera. Saatavana: http://www.yrittajat.fi/File/17b7733f-5d93-4227-950e-965f313014f6/PK_yritysbarometri1_2010.pdf
- Pöyhönen, E., Hänninen, E., Merenmies, J., Lilja, I., Kostilainen, H. & Mankki, J. 2010. Sosiaaliset ja yhteiskunnalliset yritykset: Uuden talouden edelläkävijöitä. Yhteinen yritys -hanke. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/26291/YY-raportti_110210.pdf
- Sorama, K., Saarakkala, M., Järvenpää, M., Kohtamäki, M., Laitinen, E., Länsiluoto, A., Petäjä, E., Tornikoski, E., Varamäki, E., Heikkilä, T. & Lautamaja M. 2009. Yritysten kasvu alueellisesti Suomessa. Helsinki: Tekes. Tekesin katsaus 245/2009.
- Tuomaala, M. 2010. Rekrytointiongelmat sekä työvoiman kysyntä ja tarjonta TE-toimistoissa: Tilanne tammikuussa 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö 9.3.2010. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/26326/Rekrytointiongelmat_seka_tyovoiman_kysynta_ja_tarjonta_tyovoimatoimistoissa_1-2010.pdf
-

- Varamäki, E. & Lautamaja, M. 2010. Omistajanvaihdosnäkymät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisuja B: Raportteja ja selvityksiä. Julkaisu tulossa.
- Volk, R. & Laukkanen, T. 2007. Palvelusetelin käyttö kunnissa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:38. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3714.pdf&title=Palvelusetelin_kaytto_kunnissa_fi.pdf
- Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Suomen Virallinen Tilasto, Sosiaaliturva. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 10.5.2010]. Saatavana: www.thl.fi/yksityinenpalvelutuotanto
- Yrittäjyyskatsaus 2009. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 54/2009. [Viitattu 15.5.2010]. Saatavana: http://www.tem.fi/files/25013/TEM_54_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf
-

Liite 1. Yrittäjyysbarometrin lomake.

A. VASTAAJAN TIEDOT

1. Vastaajan rooli
 Maakunnallinen toimija
 Paikallinen toimija (kunnallinen, seudullinen tmv.)
 Muu, mikä?

B. YRITYSTEN LAATU

2. Miten arvioit maakunnan yritysten jakautuvan kasvuhakuisuuden osalta seuraaviin ryhmiin (käytettävissä yhteensä 100%)?
 Voimakkaasti kasvuhakuisia
 Kasvuhakuisia yrityksiä
 Jatkatavat nykyisellä toiminnan tasolla
 Supistavat toimintaansa
 Voimakkaasti toimintaansa supistavia tai lopettavia yrityksiä
 3. Miten arvioit maakunnan yritysten kansainvälistymisen kehittyvän lähivuosien aikana?
 5 Lisääntyy voimakkaasti
 4 Lisääntyy jonkin verran
 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 2 Vähenee jonkin verran
 1 Vähenee voimakkaasti
 4. Miten arvioit maakunnan yritysten omien tutkimus- ja kehittämispanostusten kehittyvän lähivuosien aikana?
 5 Lisääntyy voimakkaasti
 4 Lisääntyy jonkin verran
 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 2 Vähenee jonkin verran
 1 Vähenee voimakkaasti
 5. Miten arvioit maakunnan yritysten liikevaihdon kehittyvän lähivuosien aikana?
 5 Lisääntyy voimakkaasti
 4 Lisääntyy jonkin verran
 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 2 Vähenee jonkin verran
 1 Vähenee voimakkaasti
 6. Miten arvioit maakunnan yritysten kannattavuuden kehittyvän lähivuosien aikana?
 5 Paranee voimakkaasti
 4 Paranee jonkin verran
 3 Pysyy nykyisellä tasolla
 2 Heikkenee jonkin verran
 1 Heikkenee voimakkaasti
-

7. Miten arvioit asiantuntijapalvelujen käytön maakunnan yrityksissä kehittyvän lähivuosien aikana?
- ___ 5 Lisääntyy voimakkaasti
 - ___ 4 Lisääntyy jonkin verran
 - ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 - ___ 2 Vähenee jonkin verran
 - ___ 1 Vähenee voimakkaasti
8. Mikä olisi mielestäsi tehokkain tapa edistää yritysten kasvua Etelä-Pohjanmaalla?
- _____
- _____
- _____
9. Mikä on mielestäsi merkittävin asiantuntijapalvelu, joka eteläpohjalaisilta yrityksiltä puuttuu?
- _____
- _____
- _____

C. YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA

10. Miten arvioit yritysten kokonaislukumäärän kehittyvän maakunnassa lähivuosien aikana?
- ___ 5 Lisääntyy voimakkaasti
 - ___ 4 Lisääntyy jonkin verran
 - ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 - ___ 2 Vähenee jonkin verran
 - ___ 1 Vähenee voimakkaasti
11. Miten arvioit yrityskauppojen, yritysten omistajanvaihdosten ja sukupolvenvaihdosten lukumäärän kehittyvän maakunnassa lähivuosien aikana?
- ___ 5 Lisääntyy voimakkaasti
 - ___ 4 Lisääntyy jonkin verran
 - ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 - ___ 2 Vähenee jonkin verran
 - ___ 1 Vähenee voimakkaasti
12. Mikä seuraavista on mielestäsi TÄRKEIN kehittämispanostuksen kohde Etelä-Pohjanmaalla omistajanvaihdosten edistämiseksi? (valitse vain yksi)
- Yrittäjien kannustaminen aloittamaan potentiaalisten ostajaehdokkaiden etsiminen ajoissa
 - Yrittäjien kannustaminen ostamaan kannattavaa liiketoimintaa
 - Yritysten liiketoimintojen kannattavuuden kehittäminen
 - Omistajanvaihdospalvelujen kehittäminen

D. YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

13. Miten arvioit maakunnallisen ja kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arvioinnin kehittyvän lähivuosien aikana?
- ___ 5 Lisääntyy voimakkaasti
 ___ 4 Lisääntyy jonkin verran
 ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 ___ 2 Vähenee jonkin verran
 ___ 1 Vähenee voimakkaasti
14. Miten arvioit työpaikkojen lukumäärän maakunnan yrityksissä kehittyvän lähivuosien aikana?
- ___ 5 Lisääntyy voimakkaasti
 ___ 4 Lisääntyy jonkin verran
 ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 ___ 2 Vähenee jonkin verran
 ___ 1 Vähenee voimakkaasti
15. Miten arvioit osaavan työvoiman saatavuuden kehittyvän maakunnassa lähivuosina?
- ___ 5 Paranee voimakkaasti
 ___ 4 Paranee jonkin verran
 ___ 3 Säilyy nykyisellä tasolla
 ___ 2 Heikkenee jonkin verran
 ___ 1 Heikkenee voimakkaasti

E. YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN

16. Miten tärkeänä pidät yrittäjyyden edistämistoimien pohjautumisen ajantasaiseen kunnalliseen/maakunnalliseen elinkeinopoliittiseen ohjelmaan/elinkeinostrategiaan?
- ___ 5 Erittäin tärkeää
 ___ 4 Aika lailla tärkeää
 ___ 3 Samantekevää
 ___ 2 Ei ole kovin tärkeää
 ___ 1 Ei ole lainkaan tärkeää
17. Mikä seuraavista on mielestäsi lähitulevaisuudessa TÄRKEIN kehittämisspahnostuksen kohde Etelä-Pohjanmaalla? (valitse vain yksi)
- Uusien yritysten perustaminen
 Yritysten liiketoimintaosaaminen
 Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
 Yritysten jatkuvuus ja omistajanvaihdokset
18. Millä yrittäjyyden alueella mielestäsi edistämispnrosessi toimii parhaiten Etelä-Pohjanmaalla (edistäjien keskinäinen yhteistyö ja työnjako, palveluprosessin sujuvuus yritysisiin päin jne.). Valitse vain 1 eli parhaiten toimiva prosessi
- Uusien yritysten perustaminen
 Yritysten liiketoimintaosaaminen
 Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
 Yritysten jatkuvuus ja omistajanvaihdokset

19. Entä millä yrittäjyyden osa-alueella edistämisprosessi toimii Etelä-Pohjanmaalla mielestäsi huonoiten? (valitse vain 1 eli huonoiten toimiva prosessi)

- Uusien yritysten perustaminen
- Yritysten liiketoimintaosaaminen
- Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
- Yritysten jatkuvuus ja omistajanvaihdokset

20. Mihin asioihin pitäisi mielestäsi em. osa-alueilla panostaa ensisijaisesti maakunnassa?

a) Uusien yritysten perustaminen

b) Yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen

c) Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen

d) Yritysten jatkuvuus ja omistajanvaihdokset

21. Millä toimenpiteillä voitaisiin edistää sitä, että eteläpohjalaiset yritykset panostaisivat enemmän t&k-toimintaan ja innovatiivisuuteen?

22. Mikä on tärkein asia omassa toiminnassasi, johon pitäisi panostaa yrittäjyyden edistämiseksi Etelä-Pohjanmaalla?

23. Mitä muuta yrittäjyyden edistämisestä Etelä-Pohjanmaalla haluaisit vielä todeta?

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A. TUTKIMUKSIA

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.
2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.
3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teoriat ja menetelmät. 2006.
4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006. (verkkojulkaisu)
5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvu-yrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
6. Kari Jokiranta. Konkretisoituva uhka. Ilkka-lehden huumekirjoitukset vuosina 1970–2002. 2008.

B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu – tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.
 2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.
 3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.
 4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.
 5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämaakuntana? 1999.
 6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän auditointi 1998–1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.
-

-
7. Heikki Ylihärstilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.
 8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutus selvitys. 2000.
 9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.
 10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.
 11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998–2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.
 12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.
 13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kaupilla. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.
 14. Päivi Laitinen & Sanna Välisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarjatiljoilla. 2003.
 15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.
 16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pk-yrityksessä. 2004.
 17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.
 18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.
 19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjäkeskeistä muotoilua. Muotoilija-koulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.
 20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.
 21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.
 22. Tuija Pitkäkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland. Proceedings. 2005.
 23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuinalueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.
-

-
24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.
 25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.
 26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.
 27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.
 28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkymät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
 29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.
 30. Anmari Viljamaa, Elina Varamäki (toim.) Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2007. 2007.
 31. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus – Marja Lautamaja. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v.2004–2005 valmistuneiden sijoittuminen opiskelujen jälkeen. 2007.
 32. Sulevi Riukulehto. Tietoa, tasoa, tekoja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun ensimmäiset vuosikymmenet. 2007.
 33. Risto Lauhanen & Jussi Laurila Bioenergian hankintalogistiikka. Tapauksia Etelä-Pohjanmaalta. 2007. (verkkajulkaisu)
 34. Jouni Niskanen (toim.). Virtuaalioppimisen ja -opettamisen Benchmarking Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen sekä Kokkolan yliopistokeskuksen ja Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Averkun välillä keväällä 2007. Loppuraportti. 2007. (verkkajulkaisu)
 35. Heli Simon & Taina Vuorela. Ammatillisuus ammattikorkeakoulujen kielten- ja viestinnänopetuksessa. Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kielten- ja viestinnänopetuksen arviointi- ja kehittämishanke 2005–2006. 2008. (verkkajulkaisu)
 36. Margit Närvä - Matti Ryhänen - Esa Veikkola - Tarmo Vuorenmaa. Esiselvitys maidontuotannon kehittämiskohteista. Loppuraportti. 2008.
-

-
37. Anu Aalto, Ritva Kuoppamäki & Leena Niemi. Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyspedagogisia ratkaisuja. Seinäjoen ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikön kehittämishanke. 2008. (verkkojulkaisu)
 38. Anmari Viljamaa, Marko Rossinen, Elina Varamäki, Juha Alarinta, Pertti Kinnunen & Juha Tall. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyskatsaus 2008. 2008. (verkkojulkaisu)
 39. Risto Lauhanen. Metsä kasvaa myös Länsi-Suomessa. Taustaselvitys hakkuumahdollisuuksista, työmääristä ja resurssitarpeista. 2009. (verkkojulkaisu)
 40. Päivi Niiranen & Sirpa Tuomela-Jaskari. Haasteena ikäihmisten päihdeongelma? Selvitys ikäihmisten päihdeongelman esiintyvyydestä pohjalaismaakunnissa. 2009. (verkkojulkaisu)
 41. Jouni Niskanen. Virtuaaliopetuksen ajokorttikonsepti. Portfoliotyyppinen henkilöstökoulutuskokonaisuus. 2009. (verkkojulkaisu)
 42. Minttu Kuronen-Ojala, Pirjo Knif, Anne Saarijärvi, Mervi Lehtola & Harri Jokiranta. Pohjalaismaakuntien hyvinvointibarometri 2009. Selvitys pohjalaismaakuntien hyvinvoinnin ja hyvinvointipalveluiden tilasta sekä niiden muutossuunnista. 2009. (verkkojulkaisu)
 43. Vesa Harmaakorpi, Päivi Myllykangas ja Pentti Rauhala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan arviointiraportti. 2010.

C. OPPIMATERIAALEJA

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.
2. Lea Knuuttila. Mihin työohjausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaali-alan opiskelijoiden työnohjauskurssille. 2001.
3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.

D. OPINNÄYTETÖITÄ

1. Hanna Halmesmäki – Merja Halmesmäki. Työvoiman osaamistarvekartoitus Etelä-Pohjanmaan metalli- ja puualan yrityksissä. 1999.
 2. Tiina Kankaanpää – Maija Luoma-aho – Heli Sinisalo. Kymmenen metrin kävelytestin suoritusohjeet CD-rom levyllä: aivoverenkierto-häiriöön sairastuneen kävelyn mittaaminen. 2000.
-

-
3. Laura Elo. Arvojen rooli yritysmaailmassa. 2001.
 4. Nina Anttila. Päälle käyvää – vaatemallisto ikääntyvälle naiselle. 2002.
 5. Jaana Jeminen. Matkalla muotoiluyrittäjyyteen. 2002.
 6. Päivi Akkanen. Lypsääkö meillä tulevaisuudessa robotti? 2002.
 7. Johanna Kivioja. E-learningin alkutaival ja tulevaisuus Suomessa. 2002.
 8. Heli Kuntola – Hannele Raukola. Naisen kokemuksia minäkuvan muuttumisesta rinnanpoistoleikkauksen jälkeen. 2003.
 9. Jenni Pietarila. Meno-paluu –lauluillan tuottaminen. Produktion tuottajan käsikirja. 2003.
 10. Johanna Hautamäki. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen case: ´Avaimet markkinointiin, kehittyvän yrityksen asiakasohjelma -pilotti projekti´. 2003.
 11. Sanna-Mari Petäjistä. Teollinen tuotemuotoiluprosessi – Sohvapöydän ja sen oheistuotteiden suunnittelu. 2004.
 12. Susanna Patrikainen. Nuorekkaita asukokonaisuuksia Mode LaRose Oy:lle. Vaatemallien suunnittelu teolliseen mallistoon. 2004.
 13. Tanja Rajala. Suonikohjuleikkaukseen tulevan potilaan ja hänen perheensä ohjaus päiväkirurgisessa yksikössä. 2004.
 14. Marjo Lapiolahti. Maksuvalmiuslaskelmien toteutuminen sukupolvenvaihdostiloilla. 2004.
 15. Marjo Taittonen. Tutkimusmatka syrjäytymisen maailmaan. 2004.
 16. Minna Hakala. Maidon koostumus ja laatutekijät. 2004.
 17. Anne Uusitalo. Tuomarniemen ympäristöohjelma. 2004.
 18. Maarit Hoffrén. Vaihtelua kasviksilla. Kasvisruokalistan kehittäminen opiskelijaravintola Risettiin. 2004.
 19. Sami Karppinen. Tuomarniemen hengessä. Arkeista antologiaksi. 2005.
 20. Elina Syrjänen – Anne-Mari Uschanoff. Messut – ideasta toimintaan. Messutoteutus osana yrityksen markkinointiviestintää. 2005.
 21. Ari Sivula. Metahakemiston ja LDAP-hakemiston asennus, konfigurointi ja ohjelmointi Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. 2006. (verkkójulkaisu)
 22. Johanna Väliniemi. Suorat kaaret – kattaustekstiilien suunnittelu yhteistyössä tekstiiliteollisuuden kanssa. 2006. (verkkójulkaisu)
-

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Seinäjoen korkeakoulukirjasto
Keskuskatu 34 PL 97, 60101 Seinäjoki
puh. 020 124 5040 fax 020 124 5041
seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5863-02-4 (verkkojulkaisu)
ISSN 1797-5573 (verkkojulkaisu)